ISSN : 1300-0861

ASKERÎ TARİH BELGELERİ Dergisi

OCAK 1999 YIL : 48 SAYI : 107

Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları

ASKERÎ TARİH BELGELERİ DERGİSİ

OCAK 1999 YIL : 48 SAYI : 107

Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları

ANKARA
GENELKURMAY BASIM EVİ
1999

GENELKURMAY BASIMEVİ
YAYIN NUMARASI : '99/11

SUNUŞ

Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Arşivindeki belgelerden derlenip hazırlanan ve "Millî Mücadele'de Doğu Cephesi II "konulu belgeleri kapsayan 107 Sayılı Askerî Tarih Belgeleri Dergisi'ni yayınlamış bulunuyoruz.

Derginin bu sayısında, Dışişleri Bakanı Ahmet Muhtar Paşa ve Genelkurmay Başkan Vekili Fevzi Paşanın Doğu Cephesi'yle yaptıkları yazışmalar, Doğu Cephesi Komutanı Kâzım Karabekir'in yaptığı yazışmalar ile 3 ncü Tümen Komutanı Nuri ve İslâm Cemiyetinin yapmış olduğu yazışmalara yer verilmiştir.

Bilindiği gibi Türk Kurtuluş Savaşı yıllarında merkezi Tiflis'te bulunan Gürcistan Hükûmeti kendi toprakları saydığı eski Rusya arazisine ait bölgeleri işgal etmek istemiş ve 1919 yılında İngilizlerin desteği ile Ermenilerin Kars'ı işgal ettikleri bir zamanda Gürcüler de Ahıska'yı aynı şekilde (yani barışa kadar İngilizler tarafından idare olunacak sözü ile) işgal etmişlerdir. 1920 Şubat ayı içinde Gürcüler Ahıska'dan ilerleyerek Şavşat ve Ardanuç'u daha sonra da Batum'u işgal etmişlerdir.

Derginin bu sayısı için seçilen belgeler, daha çok Sovyetler ve Gürcülerle olan ilişkilerimiz, Batum, Ahıska, Ahılkelek, Artvin ve Ardahan'ın işgal edilmesi, bu bölgelerde bulunan halkın durumu konusuna açıklık getirecektir.

Türk İstiklâl Harbi'nde önemli bir yeri olan "Millî Mücadele'de Doğu Cephesi II" ile ilgili bu belgeler 1 nci Askerî Tarih Kurulunda görevli As.Tar.Uz. Hülya Toker ve Bel. Arşt.Uz.Gülhan Barlas tarafından ATASE Başkanlığı Arşivinden seçilerek günümüz Türkçesine çevrilmiştir.

Aydın OKAN
Hv. Korgeneral
Gnkur. ATASE Başkanı

ÖN SÖZ

Birinci Dünya Savaşı sonuna doğru Türk ordusu, Mondros Mütarekesi gereğince Kafkasya'yı boşaltırken, Gürcistan'da bulunan Alman birlikleri de, o bölgeyi boşaltmışlardır. Bunun üzerine İngiliz kuvvetleri de Batum'a çıkmıştır. (Batum 1878 Berlin Antlaşması ile Rusya'ya bırakılmıştır.)

Bu sırada Türk milleti ve yeni kurulan Türkiye Büyük Millet Meclisi bağımsızlık mücadelesine başlamıştır. Bunu gerçekleştirmek için de her şeyden önce malî kaynak bulmak çok önemlidir. Bu kaynaklardan biri de dış yardımlar olmuştur. Türkiye'nin o dönemde yardım alacağı ülkelerin başında Sovyet Rusya gelmektedir. Türkiye bu yardımı sağlamak için öncelikle Kafkasya yolunu açmak ve buradaki devletlerle anlaşmak zorundadır. Bu devletlerden biri de Gürcistan'dır.

Türk İstiklâl Savaşı'nın başlangıcında Gürcistan Hükümeti tarafından Türkiye'ye karşı düşmanca bir hareket gösterilmemiştir. Ancak yine de kendi toprakları saydıkları Ahıska ve Acara bölgelerini, İngiliz kuvvetlerinin öncülüğü ile işgale çalışmışlardır.

Batum'da bulunan İngilizler, Gürcistan'ı Bolşeviklere karşı direnmeye teşvik amacıyla 7 Mayıs 1920 tarihinde Artvin'deki kuvvetlerini çekerek, burasını Gürcülere teslim ettikleri gibi Gürcistan'ın ekonomik çıkarlarını sağlamak kaydıyla daha önce tarafsızlığını ilân ettikleri Batum Limanı'nı da Gürcistan'a terk etmişlerdir.

Doğuda Ermenistan ordusunu yok etmeyi hedefleyen Büyük Millet Meclisi Hükûmeti, Gürcülerin her türlü şüphe ve endişeden uzak bulunması için gerekli tedbirleri almıştır. Bu sırada Dışişleri Bakanlığı tarafından, Doğu Cephesi Komutanlığı vasıtasıyla Trabzon-Batum üzerinden Tiflis'e gönderilen özel heyetle, Gürcülere her şeyden önce dost bir Gürcü devletinin varlığının devam etmesi gerektiği, kendileriyle iyi ilişkiler kurmak istendiği açıklanmıştır.

Bu sırada Türk-Gürcü ilişkilerindeki gelişme Rusları telâşlandırmıştır. Moskova Hükûmeti, bir yıla yakın bir süreden beri bir tarafa bıraktığı Türk-Rus Antlaşması'nı bir an önce gerçekleştirmek istemiştir. Ruslar, İngilizlerden daha önce davranmak ve Türk-Sovyet dostluğunu resmen kurmak niyetindedir. Ancak daha önce Gürcistan olayının hâlledilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Bunun üzerine Sovyet Rusya, 19 Şubat 1921 tarihinde Gürcistan'a savaş ilân etmiştir.

Böylece 11 nci Kızılordu, Kuzey Kafkasya'dan ve Bakû'den gelen kuvvetlerle Viladi Kafkas üzerinden Gürcü ordusunun gerilerine doğru kuvvet sevk etmeye başlamıştır.

Bu sırada Türk Doğu Cephesi Komutanlığı, Rus-Gürcü çatışmasından faydalanarak, Elviye-i Selâse (Kars,Ardahan,Artvin)'nin geri kalan kısımlarının da işgaline taraftar ise de, Ruslarla bozuşmak istemediği için Batum ve do-

laylarının işgali işini, sonradan Ruslarla anlaşmak üzere uygun bir zamana bırakmak, fakat Ardahan ve Artvin için şimdiden siyasî ve askerî teşebbüslere geçmek fikrindedir.

Genelkurmay Başkanlığı da Ruslarla bozuşmanın uygun olamayacağı konusunda aynı fikirdedir ve Doğu Cephesi Komutanlığına; "Rus-Gürcü çarpışması karşısında, şimdilik Ruslara karşı hazırlık durumu alarak Ardahan ve Artvin sancaklarının 22 Şubat 1921 tarihinde işgale başlamak üzere tertip alınması, harekât için ayrıca emir verileceği, Ahılkelek'in şimdilik işgal edilmeyeceği, Ardahan ve Artvin sancaklarının Türkiye'ye bırakılması ve Batum hakkında da sonradan genel oya başvurulmasının Büyük Millet Meclisi Hükûmeti'nce Gürcü Elçiliğine bildirildiği ve kabul edilmezse silâh kuvvetiyle uygulanacağı" direktifini vermiştir.

Bu direktiften çok kısa bir süre sonra, 23 Şubat 1921 tarihinde, Ardahan ve Artvin sancaklarının Türklere bırakıldığını, Gürcü Elçisi Türkiye Dışişleri Bakanlığına bildirmiştir. Aynı gün Ardahan'da bulunan Türk temsilcisi Hilmi Bey de Ardahan'da idareyi ele almıştır.

Diğer taraftan Bakanlar Kurulunca 4 Mart 1921 tarihinde Ahıska ve Ahılkelek'in tarafsız sayılarak buralara Sovyet kuvvetlerinin girmemesi gerektiğinin Gürcistan'ın isteği üzerine Moskova Hükûmeti'ne bildirme kararı alınmıştır.

8 Mart 1921 tarihinde Genelkurmay Başkanlığı Doğu Cephesi Komutanlığına, gönderdiği emirde Gürcü Hükûmeti'nin teklifi üzerine, Batum sancağı ile Ahıska ve Ahılkelek kazalarının da geçici olarak askerî işgal altına alınmasının Bakanlar Kurulunca kararlaştırıldığını, bunun gerekçesinin de Batum bölgesinin ana vatana bağlanmasının Misak-ı Millî'de açıkça belirtilmiş olduğunu, Ahıska ve Ahılkelek'in ise Kars'a bağlı ilçeler olduğu için işgal bölgesine girdiğini ileri sürmüştür. Daha sonra 9 Mart 1921 tarihinde Batum şehri ve bölgesi ile Ahıska ve Ahılkelek'in işgalinin önemli olduğu belirtilmiştir.

Türk birlikleri 10 Mart'ta Ahıska'yı, 11 Mart'ta Ahılkelek'i, 14 Mart'ta Batum'u işgal etmiştir.

16 Mart 1921 tarihinde yapılan Moskova Antlaşması ile Batum sancağı Gürcistan'a bırakıldığı gibi, 8 Haziran 1918 tarihinde Batum Antlaşması'yla Türkiye'ye geçmiş olan Ahıska ve Ahılkelek de Gürcistan'da kalmıştır. Böylece 1878 yılından sonraki sınır hattına göre Artvin, Ardahan, Kars, Iğdır ve Kulp (Tuzluca) il ve ilçeleri (ortalama 26.000 km^2 lik yer) Türk sınırlarına dâhil edilmiştir.

Kadir KASALAK
Dr.Öğ.Kd.Bnb.
1 nci As.T.Krl.Bşk.

İÇİNDEKİLER

Sunuş I
Ön Söz III
Belgelerin Özetleri IX

A. DIŞİŞLERİ BAKANI AHMET MUHTAR PAŞANIN YAZIŞMALARI

1. Ahmet Muhtar Paşanın Gürcü Elçisine Verdiği Ültimatom 3
2. Ahmet Muhtar Paşanın Sovyet Dışişleri Bakanı Çiçerin'e Gönderilen Nota ile İlgili Yazısı 6
3. Ahmet Muhtar Paşanın Doğu Cephesi Komutanlığına Gürcü Ordusunun Geri Çekilmesiyle İlgili Yazısı 10
4. Ahmet Muhtar Paşanın, Doğu Cephesi Komutanlığına Gürcülerin Ahıska, Ahılkelek ve Batum'u İşgal Etmemizi İstediğini Bildiren Yazısı 15
5. Ahmet Muhtar Paşanın, Doğu Cephesi Komutanlığına Ruslarla Silâhlı Çatışmaya Girilmemesi Gerektiğiyle İlgili Yazısı 19

B. GENELKURMAY BAŞKAN VEKİLİ FEVZİ PAŞANIN YAZIŞMALARI

6. Fevzi Paşanın, Doğu Cephesi Komutanlığına, Ardahan ve Artvin'in Bize Terk Edildiğiyle İlgili Yazısı 27
7. Fevzi Paşanın, Doğu Cephesi Komutanlığına Gürcülerin Tarafımızda Yer Almasının Sağlanmasıyla İlgili Yazısı 30
8. Fevzi Paşanın, Doğu Cephesi Komutanlığına Kızılordunun Batum'a Girmesine Engel Olunacağını Bildiren Yazısı 36
9. Fevzi Paşanın, Doğu Cephesi Komutanlığına Batum'un Yarın İşgal Edileceğiyle İlgili Yazısı 39

10. Fevzi Paşanın, Doğu Cephesi Komutanlığına Gürcülerin Bolşevik Olmadan Önce Tarafımıza Geçmelerinin Sağlanmasıyla İlgili Yazısı 42

C. DOĞU CEPHESİ KOMUTANI KÂZIM KARABEKİR'İN YAZIŞMALARI

11. Kâzım Karabekir'in Genelkurmay Başkanlığına Elviye-i Selâse'nin Geri Alınmasıyla İlgili Harp Raporu 47
12. Kâzım Karabekir'in Genelkurmay Başkanlığına Kızılordunun Soğanlı Sırtlarındaki Taarruzuyla İlgili Raporu 50
13. Kâzım Karabekir'in Birliklere Gümrü Antlaşması'nın Tatbikiyle İlgili Yazısı 53
14. Kâzım Karabekir'in Genelkurmay Başkanlığına Gürcistan'a Verilen Notaya Yeni Maddeler Eklendiğiyle İlgili Yazısı 56
15. Kâzım Karabekir'in, Tiflis'e Yazılan Notayla İlgili Yazısı 59
16. Kâzım Karabekir'in Birliklere Ardahan ve Artvin'in Bize Teslim Edilmesiyle İlgili Yazısı 65
17. Kâzım Karabekir'in 3 ncü Tümen Komutanlığına Ardahan'ın Tahliye Edileceğiyle İlgili Yazısı 68
18. Kâzım Karabekir'in Birliklere Ardahan'da Alınacak Tedbirlerle İlgili Yazısı 71
19. Kâzım Karabekir'in Genelkurmay Başkanlığına 11 nci Kızılordu Komutanlığına Yazdığı Telgrafla İlgili Yazısı 74
20. Kâzım Karabekir'in, Gürcistan Temsilcisine Ahıska ve Havalisindeki Müslümanlarla İlgili Yazısı 77
21. Kâzım Karabekir'in Genelkurmay Başkanlığına Gürcistan'daki Harekâtla İlgili Yazısı 81
22. Kâzım Karabekir'in, 9 ncu Tümen Komutanlığına Guru'nun Tahliye Edildiğiyle İlgili Yazısı 84
23. Kâzım Karabekir'in 3 ncü Tümen Komutanlığına Borçka'nın İşgal Edileceğiyle İlgili Yazısı 88
24. Kâzım Karabekir'in Birliklere Bolşevik ve Gürcülerle İlgili Yazısı 91
25. Kazım Karabekir'in, Dışişleri Bakanlığına Ermenilerin Mezalim Yapabileceğiyle İlgili Raporu 94

26. Kâzım Karabekir'in Genelkurmay Başkanlığına Kızılordunun Lehimize Çalışanlara Para Verdiğiyle İlgili Raporu 98
27. Kâzım Karabekir'in 11 nci Kızılordu Komutanlığına Azerbaycan ve Ermenistan'daki Müslümanların Durumlarıyla İlgili Yazısı 101
28. Kâzım Karabekir'in, Dışişleri Bakanlığına 9 Mart'ta Batum'un İşgal Edileceğiyle İlgili Yazısı 107
29. Kâzım Karabekir'in Birliklere Yahşibey Alayıyla İlgili Yazısı 110
30. Kâzım Karabekir'in Dışişleri Bakanlığına Orjenikidze'den Alınan Rusça Telgraf ile İlgili Yazısı 113
31. Kâzım Karabekir'in Genelkurmay Başkanlığına Ahıska ve Batum'daki Durumla İlgili Yazısı 120
32. Kâzım Karabekir'in Genelkurmay Başkanlığına Gürcü Ordusuyla İlgili Yazısı 126
33. Kâzım Karabekir'in Dışişleri Bakanlığına Askerlerimizin Batum'a Girdiğiyle İlgili Yazısı 129
34. Kâzım Karabekir'in 11 nci Kızılordu Komutanlığına Batum ve Ahıska'nın Ana Vatana İlhakı ile İlgili Yazısı 132
35. Kâzım Karabekir'in, Dışişleri Bakanlığına Ahıska ve Batum'la İlgili Yazısı 135
36. Kâzım Karabekir'in Batum Mutasarrıflığına Bakanlar Kurulu Kararıyla İlgili Yazısı 138

D. 3 NCÜ TÜMEN KOMUTANI'NIN VE İSLÂM CEMİYETİNİN YAZIŞMALARI

37. 3 ncü Tümen Komutanı'nın, Doğu Cephesi Komutanlığına İslâm Cemiyetinden Gelen Telgrafla İlgili Yazısı 143
38. İslâm Cemiyetinin, Kâzım Karabekir'e Müslümanların Tek Ümidinin TBMM Olduğuyla İlgili Yazısı 146

BELGELERİN ÖZETLERİ

A. DIŞİŞLERİ BAKANI AHMET MUHTAR PAŞANIN YAZIŞMALARI

NO	BELGENİN TARİHİ	BELGENİN ÖZETİ
3015	21 Şubat 1921	Dışişleri Bakanı Ahmet Muhtar Paşanın Doğu Cephesi Komutanlığına; Gürcü Sefiri'ne şifahî ültimatom verildiğini bildiren yazısı.
3016	3/4 Mart 1921	Dışişleri Bakanı Ahmet Muhtar Paşanın, Doğu Cephesi Komutanlığına, Sovyet Dışişleri Bakanı Çiçerin'e gönderilen Fransızca notalarla ilgili yazısı.
3017	8 Mart 1921	Dışişleri Bakanı Ahmet Muhtar Paşanın, Doğu Cephesi Komutanlığına; Gürcü ordusunun geri çekilmesi hâlinde ortaya çıkacak vaziyet hakkında alınacak tedbirleri bildiren yazısı.
3018	8 Mart 1921	Dışişleri Bakanı Ahmet Muhtar Paşanın, Doğu Cephesi Komutanlığına, Gürcistan Başbakanı Rojdonya tarafından, Ankara temsilcisi Midvan'a gönderilen telgrafta, Ahıska, Ahılkelek ve Batum bölgelerinin Türk ordusu tarafından işgal edilmesini teklif ettiğini bildiren yazısı.
3019	13 Mart 1921	Dışişleri Bakanı Ahmet Muhtar Paşanın, Doğu Cephesi Komutanlığına, Ruslarla herhangi bir silâhlı çatışmadan kaçınılması hakkındaki yazısı.

B. GENELKURMAY BAŞKAN VEKİLİ FEVZİ PAŞANIN YAZIŞMALARI

3020	23 Şubat 1921	Genelkurmay Başkanı Fevzi Paşanın, Doğu Cephesi Komutanlığına, Gürcü Sefiri'nin, Ardahan ve Artvin kazalarının bize terk edileceğini resmen bildiren yazısı.
3021	8/9 Mart 1921	Genelkurmay Başkanı Fevzi Paşanın, Doğu Cephesi Komutanlığına; Gürcü Hükûmeti'nin

NO	BELGENİN TARİHİ	BELGENİN ÖZETİ
		Batum'u işgal etmemiz hakkındaki teklifinin Bakanlar Kurulu tarafından kabul edildiğini bildiren yazısı.
3022	10 Mart 1921	Genelkurmay Başkanı Fevzi Paşanın, Doğu Cephesi Komutanlığına; Kızılordunun Batum'a girmesine muhalefet edileceğiyle ilgili yazısı.
3023	10/11 Mart 1921	Genelkurmay Başkanı Fevzi Paşanın, Doğu Cephesi Komutanlığına; Batum'un yarın işgal edileceğini bildiren yazısı.
3024	10 Mart 1921	Genelkurmay Başkanı Fevzi Paşanın, Doğu Cephesi Komutanlığına; Gürcülerin Bolşevik olmadan önce tarafımıza ilticalarının sağlanması hakkındaki yazısı.

C. DOĞU CEPHESİ KOMUTANI KÂZIM KARABEKİR'İN YAZIŞMALARI

3025	17 Şubat 1921	Doğu Cephesi Komutanı Kâzım Karabekir'in, Genelkurmay Başkanlığına, Ermeni, Rus ve Gürcüler arasında başlayan muharebelerden faydalanılarak Elviye-i Selâse'nin (Kars, Ardahan, Artvin) geri alınmasıyla ilgili harp raporu.
3026	19 Şubat 1921	Doğu Cephesi Komutanı Kâzım Karabekir'in, Genelkurmay Başkanlığına, Kızılordunun Soğanlı sırtlarındaki taarruzunun başarılı olduğu, Arpaçayı'nda bulunan Rus kuvvetlerinin Taşnaklar tarafından esir edildiği hakkındaki raporu.
3027	20 Şubat 1921	Doğu Cephesi Komutanı Kâzım Karabekir'in, 11,9 ve 12 nci tümenlere Gümrü Antlaşması'nın tatbikiyle ilgili harp raporu.
3028	22 Şubat 1921	Doğu Cephesi Komutanı Kâzım Karabekir'in, Genelkurmay Başkanlığına, Dışişleri Bakanlığı tarafından Gürcistan Sefiri'ne verilen notaya yeni maddeler ilâve edildiğini bildiren yazısı.

NO	BELGENİN TARİHİ	BELGENİN ÖZETİ
3029	22 Şubat 1921	Doğu Cephesi Komutanı Kâzım Karabekir'in, Tiflis'e yazılan notaya ilâve edilen ek maddeleri bildiren yazısı.
3030	22 Şubat 1921	Doğu Cephesi Komutanı Kâzım Karabekir'in; 3,9 ve 12 nci tümenlere, Ardahan ve Artvin'in bugün bize teslim edilmediği takdirde alınacak tedbirleri bildiren harp raporu.
3031	23 Şubat 1921	Doğu Cephesi Komutanı Kâzım Karabekir'in 3 ncü Tümen Komutanlığına, Ardahan'daki memurumuz Hilmi Beyden alınan telgrafta Ardahan'ın 23.2.1921 tarihinde tahliye edileceğini bildirdiğini belirten yazısı.
3032	26 Şubat 1921	Doğu Cephesi Komutanı Kâzım Karabekir'in, 3,9,11 ve 12 nci tümenlere Ardahan'da alınacak askerî düzeni bildiren yazısı.
3033	27 Şubat 1921	Doğu Cephesi Komutanı Kâzım Karabekir'in, Genelkurmay Başkanlığına, 11 nci Kızılordu Komutanlığına yazdığı telgrafı bildiren raporu.
3034	1 Mart 1921	Doğu Cephesi Komutanı Kâzım Karabekir'in, Gürcistan temsilcisi Kâzım Beye; Ahıska ve havalisindeki Müslümanların endişeleri ve buna göre yapılması gereken işlemleri bildiren yazısı.
3035	2 Mart 1921	Doğu Cephesi Komutanı Kâzım Karabekir'in, Genelkurmay Başkanlığına; Gürcistan'daki harekât sırasında Bolşevik ve Ermeniler tarafından Müslüman halka zarar verilmesi ihtimaline karşı Gürcü Hükûmeti'nin uyarılması hakkındaki yazısı.
3036	2 Mart 1921	Doğu Cephesi Komutanı Kâzım Karabekir'in, 9 ncu Tümen Komutanlığına Gürcülerin Guru'yu tahliye ettikleri hakkındaki yazısı.
3037	2 Mart 1921	Doğu Cephesi Komutanı Kâzım Karabekir'in, 3 ncü Tümen Komutanlığına; Gürcistana ait olan Borçka bölgesinin tarafımızdan işgal edilebileceğini bildiren yazısı.

NO	BELGENİN TARİHİ	BELGENİN ÖZETİ
3038	3 Mart 1921	Doğu Cephesi Komutanı Kâzım Karabekir'in, birliklere; Bolşevik ve Gürcülerin yaptıkları harekât sırasında Türkiye'ye iltica olursa silâhlarının alınması ve kendilerine iyi davranılmasını bildiren yazısı.
3039	6 Mart 1921	Doğu Cephesi Komutanı Kâzım Karabekir'in, Dışişleri Bakanlığına Gürcistan içindeki harekâttan Ermenilerin yararlanarak mezalim yapabileceği hakkındaki raporu.
3040	6 Mart 1921	Doğu Cephesi Komutanı Kâzım Karabekir'in, Genelkurmay Başkanlığına; Kızıl kuvvetlerinin Nahcivan bölgesinde lehimize çalışanları para vererek kandırdıkları hakkında raporu.
3041	6 Mart 1921	Doğu Cephesi Komutanı Kâzım Karabekir'in, 11 nci Kızılordu Komutanlığına; Azerbaycan ve Ermenistan Sovyet birlikleriyle Gürcistan arasındaki muharebede Müslüman halkın durumuyla ilgili yazısı.
3042	9 Mart 1921	Doğu Cephesi Komutanı Kâzım Karabekir'in, Dışişleri Bakanlığına; Batum'un işgali için 9 Mart'ta emir verildiği hakkında raporu.
3043	9 Mart 1921	Doğu Cephesi Komutanı Kâzım Karabekir'in, birliklere Yahşibey Alayının Gürcü birliği adıyla harekete geçebileceği, bu alay erlerinin hileyle ele geçirilebileceği, buna karşı tedbirli olunması hakkındaki yazısı.
3044	10 Mart 1921	Doğu Cephesi Komutanı Kâzım Karabekir'in, Dışişleri Bakanlığına; Orjenikidze'den alınan Rusça telgrafın tercümesi ve verilen cevabı bildiren yazısı.
3045	10 Mart 1921	Doğu Cephesi Komutanı Kâzım Karabekir'in, Genelkurmay Başkanlığına, Ahıska ve Batum'daki askerî vaziyet hakkındaki raporu.
3046	10 Mart 1921	Doğu Cephesi Komutanı Kâzım Karabekir'in, Genelkurmay Başkanlığına; Gürcü or-

NO	BELGENİN TARİHİ	BELGENİN ÖZETİ
		dusunun Kızılordu karşısında dayanmasının mümkün olamayacağının anlaşıldığını bildiren raporu.
3047	12 Mart 1921	Doğu Cephesi Komutanı Kâzım Karabekir'in, Dışişleri Bakanlığına; halkın alkışları arasında askerlerimizin Batum'a girdiğini bildiren yazısı.
3048	13 Mart 1921	Doğu Cephesi Komutanı Kâzım Karabekir'in, 11 nci Kızılordu Komutanlığına, Batum ve Ahıska'nın ana vatana ilhakı hakkında İtilâf hükûmetleriyle yapılan mütareke ile ilgili yazısı.
3049	19 Mart 1921	Doğu Cephesi Komutanı Kâzım Karabekir'in Dışişleri Bakanlığına; Ahıska ve Batum hakkında Bakanlar Kurulu kararını içeren telgraf.
3050	13 Mart 1921	Doğu Cephesi Komutanı Kâzım Karabekir'in, Batum Mutasarrıflığına; Dışişleri Bakanlığından gelen Bakanlar Kurulu kararını bildiren yazısı.

D. 3 NCÜ TÜMEN KOMUTANI'NIN ve İSLÂM CEMİYETİNİN YAZIŞMALARI

3051	1 Mart 1921	3 ncü Tümen Komutanı'nın, Doğu Cephesi Komutanlığına İslâm Cemiyeti Başkanlığından Dışişleri Bakanlığına gönderilen Bolşeviklerin harekâtından endişe duyulduğu hakkındaki telgrafı.
3052	22 Şubat 1921	Bütün Ahıska Müslümanları adına, Kâzım Karabekir'e; Ahıska'daki Müslümanların tek ümidinin TBMM olduğunu bildiren yazısı.

BELGELER
A. DIŞİŞLERİ BAKANI AHMET MUHTAR PAŞANIN YAZIŞMALARI

Belge No : 3015

GNKUR
ATASE ARŞIVI

GNKUR
ATASE ARŞIVI
KOL. : ISH
KLS. : 1117
DOS : 1-25
FIH. : 37.28

Belge No : 3015

Makine başında

Ankara
21.2.37
21/minh vusûlü
Saat 2.15 sonra

Ş.K

Dün gece Gürcü Sefiri'ne bugün öğleden sonra dörtte kendisinden cevap alınmak üzere bir şifahî ültimatom verilmiş idi.

Binâen-aleyh muhabereye müsâade buyrulması ehemmiyetle mercûdur. İşbu ültimatom Ardahan ve Artvin kazalarının derhâl terkinden ibarettir. Herhâlde bu bâbda bir saate kadar Tiflis'den cevab alınması elzemdir.

Hâriciye Vekili
Ahmet Muhtar

Koleksiyon Adı : İstiklâl Harbi
Klâsör : 1117
Dosya : 1-(25)
Fihrist : 37-28

Belge No : 3015

Makine başında

Ankara
21.2.21
Gelişi 21'de
Saat 14.15

Doğu Cephesi Komutanlığına

Dün gece Gürcü Elçisi'ne bugün öğleden sonra 16.00'da kendisinden cevap alınmak üzere bir şifahî ültimatom verilmişti. Bundan dolayı haberleşmeye izin verilmesi önemle rica olunur. Bu ültimatom Ardahan ve Artvin kazalarının derhâl terk edilmesinden ibarettir. Herhâlde bu konuda bir saate kadar Tiflis'ten cevap alınması gerekir.

Dışişleri Bakanı
Ahmet Muhtar

Koleksiyon Adı : İstiklâl Harbi
Klâsör : 1117
Dosya : 1-(25)
Fihrist : 37-28

GNKUR
ATASE ARŞIVI
KOL. : 1514
KLS. : 1113
DOS : 2-26
FIH. : 3-12

GNKUR
ATASE ARŞIVI
KOL. : 1514
KLS. : 1113
DOS : 2-26
FIH. : 3-12

Belge No : 3016

Numro

Açdım

Ankara

3/4.3.37

4.3.37 vusûlü

Dakika

Saat 10 evvel

Şark Cephesi K.

1. Bu sabah alınan İslâmla meskûn menâtıkın Bolşevik istilâsından muhafazasına aid telgrafnâme-i âlileri üzerine Çiçerin'e gönderilen iki Fransızca nota zîrdedir.

Bunlar en seri' vasıta ile Moskova'ya îsâli ehemiyyetle mercûdur. Bu bâbdaki Hey'et-i Vekile kararı ikinci maddededir.

Hâriciye Vekâletine

Harekât-ı harbiyenin Gürcistan'da inkişâfı esna'sında Azerbaycan ve Sovyet kıtaâtının emniyet-i askeriyemiz için Ahısha ve Ahılkelek kazaları bî-taraf addiyle dâhiline girmemeleri husûsunun münâsebât-ı hasna-i muhâdenetkârânemizi te'yîd edecek bir zarûret olduğunun Azerbaycan Hükûmeti'ne ve Sovyet Kıtaâtı Kumandanlığı vasıtasıyla Moskova Hükûmeti'ne teblîğ İcrâ' Vekilleri Hey'etinin 3.3.37 tarihindeki ictimâ'ında karâr-gîr ve karâr vâki Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyâseti Celîlesinin tasvîbine iktirân etmiş olmakla muktezâsının icrâ'sını ricâ ederim.

Hâriciye Vekili

Ahmet Muhtar

Merbûtu Telgrafhânede

Koleksiyon Adı : İstiklâl Harbi

Klâsör : 1117

Dosya : 2-(26)

Fihrist : 3-12

Belge No : 3016

Numara

Açtım

Ankara

3/4.3.1921

Gelişi 4.3.1921

Saat 10.00'da

Doğu Cephesi Komutanlığına

1. Bu sabah alınan Müslümanların oturdukları meskûn bölgelerin Bolşevik istilâsından korunmasına ait telgrafınız üzerine Çiçerin'e gönderilen iki Fransızca nota aşağıdadır.

Bunların en hızlı bir araçla Moskova'ya ulaştırılması önemle rica olunur. Bu konudaki Bakanlar Kurulu kararı ikinci maddededir.

Dışişleri Bakanlığına

Savaşın Gürcistan'da ortaya çıkması sırasında Azerbaycan ve Sovyet birliklerinin askerlerimizin güvenliği için Ahıska ve Ahılkelek kazalarının tarafsız bölge kabul edilmesi dolayısıyla bu bölge içlerine girmemeleri konusunun dostluğumuzun korunması bakımından kaçınılmaz bir ihtiyaç olduğunun Azerbaycan Hükûmeti'ne ve Sovyet Birlikleri Komutanlığı aracılığıyla Moskova Hükûmeti'ne bildirilmesi, Bakanlar Kurulunun 3.3.1921 tarihindeki toplantısında kararlaştırılmış ve karar yetkisinin Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığının onayına sunulmakla gereğinin yapılmasını rica ederim.

(Eki telgrafhanede)

Dışişleri Bakanı

Ahmet Muhtar

Koleksiyon Adı : İstiklâl Harbi

Klâsör : 1117

Dosya : 2-(26)

Fihrist : 3-12

GNKUR
ATASE
ARŞIVI

GNKUR
ATASE ARŞIVI
KOL. : 1SH
KLS. : 1117
DOS. : 2.26
FH. : 8-1

آنقره

GNKUR
ATASE
ARŞIVI

شرق جبهه‌سی ق.

آنقره

۲۷-۲-۸

وصول ۳۷/۲/۹

دقیقه ساعت

نومرو

آجدم

GNKUR
ATASE ARŞIVI
KOL. : 1SH
KLS. : 1117
DOS. : 2.26
FH. : 8-2

610

Ankara

Şark K.

1. Gürcü ordularının ric'ati devam ettiği takdîrde Batum'a gelip orada ya tamamen esîr olmak veyahut İstanbul'a firâr etmek mecbûriyetinde bulunacaklardır. Her iki takdîrde de azim miktarda esliha birkaç zaman Batum ve civârında hemen sâhipsiz olarak kalacaktır. Binâen-aleyh evvelen bunlara gerek ordu gerek Acaralıların teşkilât vasıtasıyla vâz-ı yed etmek kâbil olup olamayacağının sâniyen Gürcü ordusunu hudûdumuz dâhiline alıp silâhlarından tecrîd etmek husûsundaki mütalâa-i devletlerinin iş'ârına makine başında intizâr edilmektedir. Zaten Gürcülerden evvelce de bildirdiğiniz gibi on beş bin tüfengi istirdâd hakkımız olduğu ma'lûm-u âlileridir. Diğer taraftan Ali Fuat Paşadan Şubat 37 şifrede Çiçerin evvelce vaad olunan miktardan fazla

Koleksiyon Adı : İstiklâl Harbi
Klâsör : 1117
Dosya : 2-(26)
Fihrist : 8-1

Ankara
8.3.37
Vusûlü 9.3.37
Saat Dakika
8 evvel 10

Şark Cephesi K.
mâb-a'd

esliha veremeyeceğini açıkça söylemiştir.

2. Batum Bolşeviklerin eline düşer ve büyük mikyasta yağmaya uğrar ise vilâyât-ı şarkiyemizdeki feverân ve Bolşevik adâveti fevkalâde tezâyüd edeceği şüphesizdir. Bu ihtimâl tarafeynden büyük bir endîşe ile der-pîş edilmektedir. Şehr-i mezkûr Acaralılara zapt ettirmek husûsundaki mütalâ-i devletlerinin iş'ârına makine başında intizâr eylemekteyim.

Hâriciye Vekili
Ahmet Muhtar

Koleksiyon Adı : İstiklâl Harbi
Klâsör : 1117
Dosya : 2-(26)
Fihrist : 8-2

Belge No : 3017

610

Ankara
8.3.1921
Gelişi 9.3.1921
Saat 08.10

Doğu Cephesi Komutanlığına

1. Gürcü ordularının geri çekilmesi devam ettiği takdirde Batum'a gelip orada ya tamamen esir olmak veya İstanbul'a kaçmak zorunda kalacaklardır. Her iki durumda büyük miktarda silâh bir süre Batum ve civarında sahipsiz olarak kalacaktır. Bundan dolayı ilk olarak bunlara gerek ordu tarafından ve gerek Acaralıların teşkilât vasıtasıyla el koymanın mümkün olup olmayacağının, ikinci olarak Gürcü ordusunu sınırlarımız içine alıp silâhlarından tecrit etmek konusundaki sizin düşüncelerinizi bildirmeniz makine başında beklenilmektedir. Zaten Gürcülerden önceden de bildirdiğiniz gibi on beş bin tüfeği geri alma hakkımız olduğu tarafınızdan da bilinmektedir. Diğer taraftan Ali Fuat Paşadan Şubat 1921 tarihli şifrede, Çiçerin önceden vaad olunan miktardan fazla silâh vermeyeceğini açıkça söylemiştir.

2. Batum Bolşeviklerin eline düşer ve büyük ölçüde yağmaya uğrarsa, doğu vilâyetlerimizdeki galeyan ve Bolşevik düşmanlığının çok fazla artacağı şüphesizdir. Bu ihtimal iki tarafça da büyük bir endişe ile göz önünde bulundurulmaktadır. Batum şehrini Acaralılara ele geçirtmek konusundaki görüşlerinizi bildirmenizi makine başında beklemekteyim.

Dışişleri Bakanı
Ahmet Muhtar

Koleksiyon Adı	:	İstiklâl Harbi
Klâsör	:	1117
Dosya	:	2-(26)
Fihrist	:	8-1,8-2

Belge No : 3018

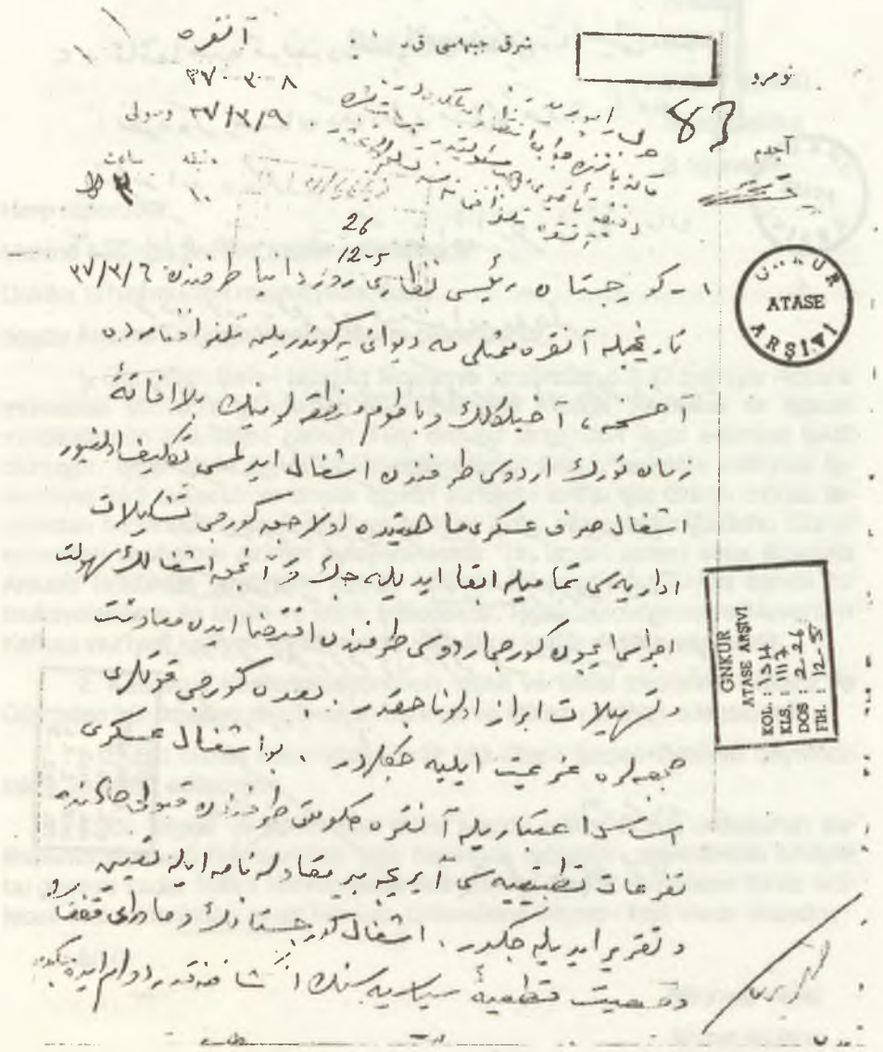

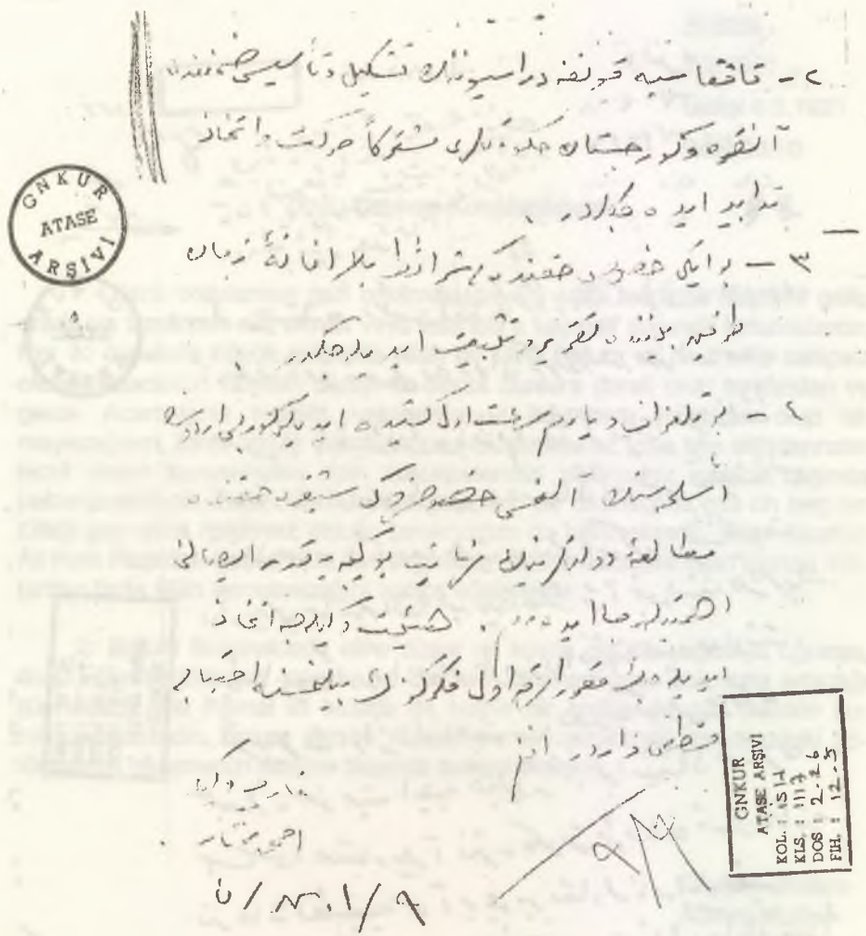

Açdım
Numro

Ankara

Şark Cephesi K. 8.3.37

9.3.37 vusûlü

Saat Dakika

3 10 evvel

Harp raporudur.

Makine başında cevâba intizâr edilmektedir.

Dakika te'hîri mucîb-i mes'uliyettir. Saat

beşde Ankara Telgrafhânesine teslîm olunmuşdur.

1. Gürcistan Reîs-i Nuzzârı Rojdonya tarafından 6.3.37 tarihiyle Ankara mümessili Midvan'a gönderilen telgrafnâmede Ahısha, Ahılkelek ve Batum mıntıkalarının bilâ-ifâte-i zaman Türk ordusu tarafından işgal edilmesi teklîf olunuyor. İşgal sarf-ı askerî mâhiyetde olacak Gürcü teşkilât-ı idâriyesi tamamiyle ibkâ edilecek ve ancak işgalin sühûlet-i icrâ'sı için Gürcü ordusu tarafından iktizâ edilen muâvenet ve teshilât ibrâz olunacaktır. Badehu Gürcû kuvvetleri cephelere azîmet eyleyeceklerdir. Bu işgal-i askerî esas itibarıyla Ankara Hükûmeti tarafından kabûlü hâlinde teferruat-ı tatbîkiyesi ayrıca bir mukavelenâme ile ta'yîn ve takrîr edilecekdir. İşgal Gürcistan'ın ve Mavera-yı Kafkas vaz'iyeti kat'iye-i siyâsiyesinin inkişâfına kadar devâm edecekdir.

2. Kafkasya Konfederasyonunun teşkîl ve tesîsi zımnında Ankara ve Gürcistan hükûmetleri müştereken hareket ve ittihaz-ı tedâbir edeceklerdir.

3. Bu iki husûs hakkındaki şerâit bilâ-ifâte-i zaman tarafeyn beyninde takrîr ve tesbît edilecektir.

4. Bu telgraf ve yarım saat evvel keşîde edilen Gürcü ordusunun eslihasının alınması husûsundaki şifre hakkında mütalâa-i devletlerinin nihâyet bu geceye kadar îsâlini ehemmiyetle ricâ ederim. Hey'et-i Vekîlece ittihaz edilecek mukadderâtdan evvel fikrinizin bilinmesine ihtiyaç-ı kat'i vardır efendim.

9/10

Hâriciye Vekili

Ahmet Muhtar

Koleksiyon Adı	:	İstiklâl Harbi
Klâsör	:	1117
Dosya	:	2-(26)
Fihrist	:	12-5

Belge No : 3018

Açtım
Numara

Ankara

Doğu Cephesi Komutanlığı 8.3.1921

Gelişi 9.3.1921

Saat 3.10

Harp raporudur.

Makine başında cevabı beklenmektedir.

Geciktirilmesi sorumluluk gereğidir. Saat

5'te Ankara Telgrafhanesine teslim olunmuştur.

1. Gürcistan Başbakanı Rojdonya tarafından 6.3.1921 tarihiyle Ankara temsilcisi (Budi) Midvan'a gönderilen telgrafta Ahıska, Ahılkelek ve Batum bölgelerinin vakit kaybetmeksizin Türk ordusu tarafından işgal edilmesi teklif olunuyor. İşgal, asker kullanılması şeklinde olacak Gürcü yönetimi tamamıyla yerinde bırakılacak ve ancak işgalin kolaylıkla yapılması için Gürcü ordusu tarafından gereken yardım ve kolaylıklar gösterilecektir. Daha sonra Gürcü kuvvetleri cephelere ulaşacaklardır. Bu işgal, esas itibarıyla Ankara Hükûmeti tarafından kabul edilmesi durumunda ayrıntıları ayrıca bir sözleşme ile belirlenip sağlamlaştırılacaktır. İşgal Gürcistan ve Kafkasların diğer tarafında kesin siyasî durumun belirlenmesine kadar devam edecektir.

2. Kafkasya Konfederasyonunun oluşturulması konusunda Ankara ve Gürcistan hükûmetleri ortak hareket edecek ve gerekli tedbirleri alacaklardır.

3. Bu iki konu hakkındaki şartlar vakit kaybetmeksizin iki taraf arasında kararlaştırılıp belirlenecektir.

4. Bu telgraf ve yarım saat önce çekilen Gürcü ordusunun silâhlarının alınması hakkındaki şifre ile ilgili görüşlerinizin bu gece sonuna kadar gönderilmesini özellikle rica ederim. Bakanlar Kurulunca alınacak kararlardan önce fikrinizin bilinmesine kesin ihtiyaç vardır efendim.

9/10

Dışişleri Bakanı
Ahmet Muhtar

Koleksiyon Adı	:	İstiklâl Harbi
Klâsör	:	1117
Dosya	:	2-(26)
Fihrist	:	12-5

Belge No: 3019

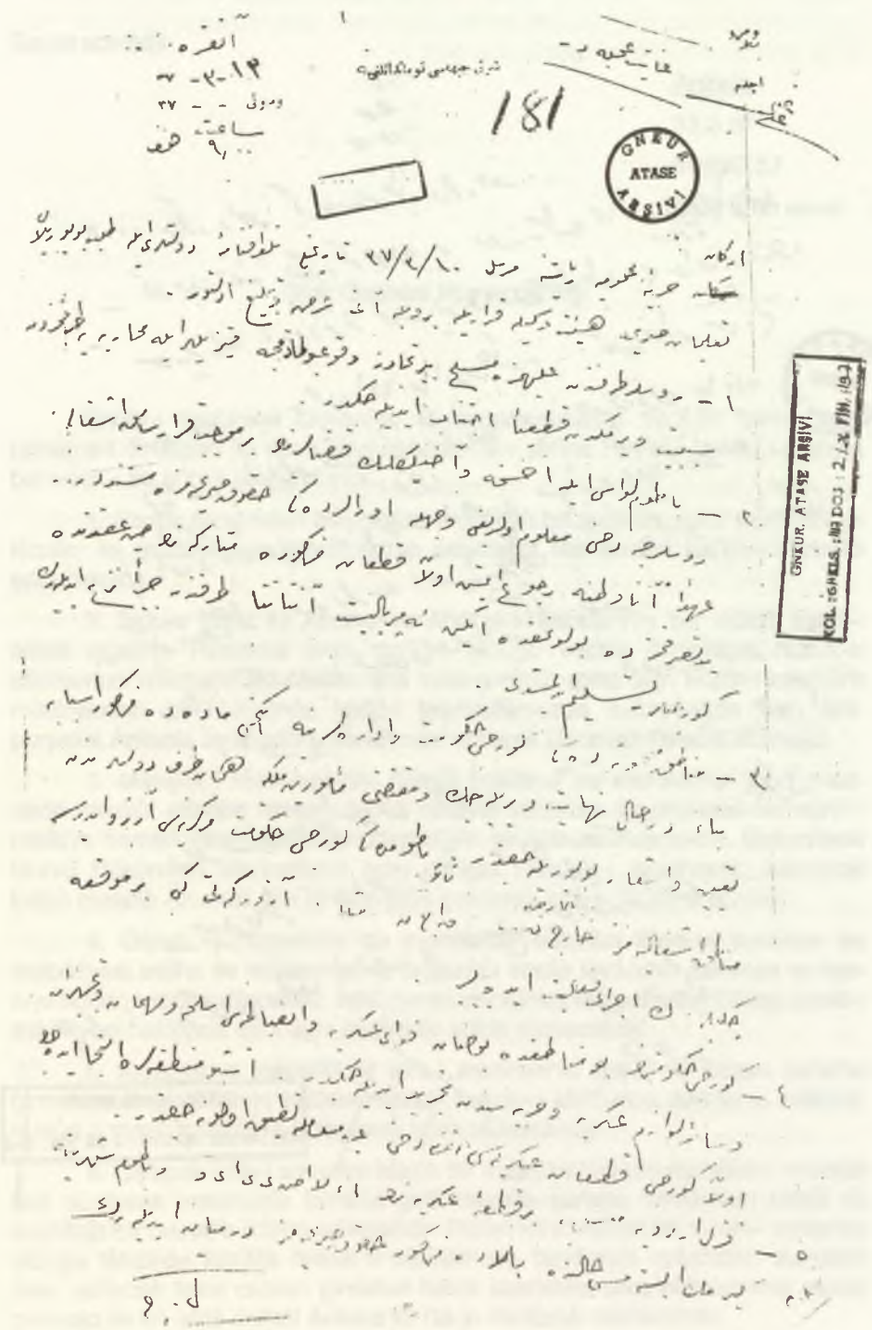

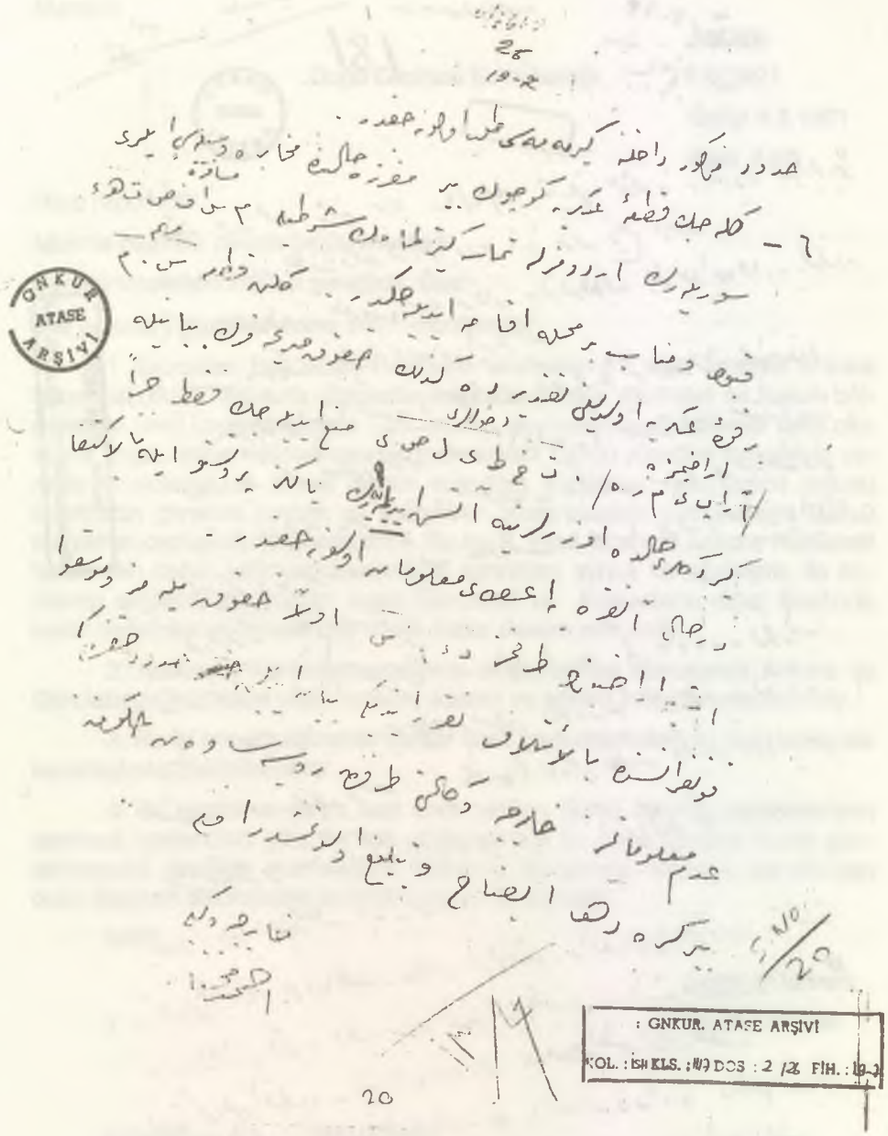

GNKUR ATASE ARŞİVİ

: GNKUR. ATASE ARŞİVİ
KOL. : İSH KLS. : 119 DOS : 2 /2 FİH. : 19-2

Gayet aceledir.

Ankara
13.3.37
Vusûlü 37
Saat 9.00 evvel

Şark Cephesi Kumandanlığı

Erkân-ı Harbiye-i Umûmîye Riyâsetine mürsel 10.3.37 tarihli telgrafnâme-i devletleri ile taleb buyrulan talimât-ı sâriha Hey'et-i Vekile karârıyla ber-vech-i âti arz ve teblîğ olunur.

1. Ruslar tarafından aleyhimize müsellâh bir tecâvüz vukû' bulmadıkça Kızıllar ile muhârebeye tarafımızdan sebebiyet vermekden kat'iyyen ictinâb edilecekdir.

2. Batum livası ile Ahısha ve Ahılkelek kazalarının ber mûcib karâr-ı sâbık işgaline Ruslarca dahi ma'lûm olduğu vechle oralardaki hukuk-u sârihamıza müsteniddir. Ahiden ana vatana rücû' etmiş olan kıtaât-ı mezkûre mütârekenin hîn-i akdinde yedd-i tasarrufumuzda bulunmakda iken emperyalist Antanta tarafından cebren nez' edilerek Gürcülere teslim edilmişdi.

3. Menâtık-ı mebhusâdaki Gürcü hükûmet ve idarelerine ikinci maddede mezkûr esbaba binâen derhâl nihâyet verilecek ve muktezî me'mûrin-i mülkiye hemen taraf-ı devletlerinden ta'yîn ve iş'âr buyrulacakdır. Batum'daki Gürcü Hükûmet-i Merkeziyesi arzu edilirse menâtik-ı işgaliyemiz hâricinde kalan meselâ Azurketi gibi bir mevkiiye çekilerek icrâ-yı fa'aliyet edebilir.

4. Gürcü Hükûmeti'nin bu menâtıkda bulunan kuva-yı askeriye ve inzibâtiyesi esliha ve mühimmat ve teçhizât-ı vesâir levâzım-ı askeriye ve harbiyesinden tecrîd edilecekdir. İşbu mıntıkalara ilticâ edecek olan Gürcü kıtaât-ı askeriyesi hakkında dahi aynı muâmele tatbîk olunacakdır.

5. Kızılorduya mensûb bir kıt'a-i askeriyenin (şifre) ve Batum şehrine girmek istemesi hâlinde bâlâda mezkûr hukuk-u sârihamız dermiyan edilerek hudûd-u mezkûr dâhiline girmemesi taleb olunacakdır.

6. Gelecek kıt'a-i askeriye küçük bir müfreze hâlinde muhâbere vesilesi ileri sürülerek ordumuzla temâsa getirilmemek şartıyla mesâfeten kabûl ve münâsib bir mahalle ikâme edilecekdir. Gelen kıt'a mühim bir kuvve-i askeriye olduğu takdîrde kezâlik hukuk-u sârihamızın beyânıyla arâzîmize duhûlleri men' edilecek fakat cebren girdikleri hâlde üzerlerine ateş edilmeyerek yalnız protesto ile bil-iktifâ derhâl Ankara'ya i'ta-yı ma'lûmât olunacakdır.

İşbu arâzînin tarafımız (şifre) olan hukuk-u milliyemiz ve Moskova Konferansı'nda bil-itilâf takarrür ettiği beyan edilen hudûd hakkındaki adem-i ma'lûmâtımız Hâriciye Vekâleti tarafından Rusya Sovyet Hükûmeti'ne bir kere daha îzâh ve teblîğ olunmuşdur efendim.

Hâriciye Vekili
Ahmet Muhtar

Koleksiyon Adı	:	İstiklâl Harbi
Klâsör	:	1117
Dosya	:	2-(26)
Fihrist	:	19-7

Belge No: 3019

Gayet aceledir.

Ankara
13.3.1921
Gelişi 21
Saat 9.00

Doğu Cephesi Komutanlığına

Genelkurmay Başkanlığına gelen 10.3.1921 tarihli telgraflarıyla istenen talimat Bakanlar Kurulu kararıyla aşağıda arz ve tebliğ olunur:

1. Ruslar tarafından aleyhimize silâhlı bir saldırı olmadıkça Kızılordu ile muharebeye tarafımızdan sebebiyet verilmesinden kesinlikle sakınılacaktır.

2. Batum livası ile Ahıska ve Ahılkelek kazalarının önceki karar gereğince işgal edilmesi, Ruslarca da bilindiği gibi oradaki hukukî haklarımıza dayanmaktadır. Anlaşarak ana vatana göç etmiş olan bu birlikler mütarekenin yapıldığı zamanda elimizde iken emperyalist Antanta tarafından zorla kopartılarak Gürcülere teslim edilmişti.

3. Söz konusu bölgelerdeki Gürcü hükûmet ve idarelerine 2'nci maddedeki sebeplere dayanarak derhâl son verilecek ve gerekli mülkî memurlar hemen tarafınızdan tayin edilip bildirilecektir. Batum'daki Gürcü Merkez Hükûmeti arzu ederse işgalimiz altındaki bölgeler dışında kalan meselâ Azurketi gibi bir mevkiye çekilerek faaliyet gösterebilir.

4. Gürcü Hükûmeti'nin bu bölgelerde bulunan askerî kuvveti ve inzibatı, silâh, mühimmat ve teçhizatı gibi askerî malzemelerinden arındırılacaktır. Bu bölgelere iltica edecek olan Gürcü askerî birlikleri hakkında da aynı işlem yapılacaktır.

5. Kızılorduya mensup bir askerî birliğin (şifre) ve Batum şehrine girmek istemesi hâlinde yukarıda belirtilen hukukî haklarımız anlatılarak, bu hudut içine girmemesi istenecektir.

6. Gelecek askerî birlik, küçük bir müfreze hâlinde haberleşme nedeni ileri sürülerek ordumuzla temasa getirilmemesi şartıyla, belli uzaklıkta ve uygun bir yere yerleştirilecektir. Gelen birlik önemli bir askerî kuvvet olduğu takdirde yine hukukî haklarımız bildirilerek arazimize girmeleri engellenecek fakat zorla girmeleri hâlinde üzerlerine ateş edilmeyerek yalnız protesto ile yetinilerek derhâl Ankara'ya bilgi verilecektir.

Bu arazinin tarafımız (şifre) olan millî hukukumuz ve Moskova Konferansı'nda anlaşmaya varılarak kararlaştırıldığı bildirilen sınır hakkında bilgimiz olmadığı Dışişleri Bakanlığı tarafından Rusya Sovyet Hükûmeti'ne bir kere daha izah ve tebliğ olunmuştur efendim.

Dışişleri Bakanı
Ahmet Muhtar

Koleksiyon Adı : İstiklâl Harbi
Klâsör : 1117
Dosya : 2-(26)
Fihrist : 19-7

B.GENELKURMAY BAŞKAN YARDIMCISI FEVZİ PAŞANIN YAZIŞMALARI

Belge No: 3020

A	4/6662.
D	74
F	37 - 43

GNKUR
ATASE ARŞİVİ
KOL. : İSH
KLS. : 1117
DOS : 1-25
FIH. : 37-43

Ankara
23.2.37
23.2.37
6.30 evvel

Ş.K.

Ankara Gürcü Sefiri Ardahan ve Artvin kazalarının Gürcü Hükûmeti tarafından bize terk edildiğini şimdi 23.2.37 saat 4.45 evvelde Hâriciye Vekâletimize resmen bildirilmişdir.

E.H.U.Reisi V
Fevzi

Koleksiyon Adı : İstiklâl Harbi
Klâsör : 1117
Dosya : 1-(25)
Fihrist : 37-43

Ankara
23.2.1921
Saat 6.30

Doğu Cephesi Komutanlığına

Ankara Gürcü Elçisi Ardahan ve Artvin kazalarının Gürcü Hükûmeti tarafından bize terk edildiğini şimdi 23.2.1921 saat 4.45'te Dışişleri Bakanlığına resmen bildirmiştir.

Genelkurmay Başkan Yardımcısı
Fevzi

Koleksiyon Adı : İstiklâl Harbi
Klâsör : 1117
Dosya : 1-(25)
Fihrist : 37-43

GNKUR
ATASE ARŞİVİ
EGL : 1514
KLS : 1113
DOS : 2-26
FDL : 12-15

نومرو

اجلم

شرق جبهه‌سی قوماندانلغی

A 4/6662
B 26
F 12-15
GNKUR ATASE ARŞİVİ

وصولی ۳۷ - - ۳۷ - -

[illegible]

نومرو

اجلم

شرق جبهه‌سی قوماندانلغی کاظم پاشاغه

تاریخ ۳۷ -۲- ۹

وصولی ۳۷ -۲-۹

A 4/6662
B 26
F 12-14
GNKUR ATASE ARŞİVİ

۱ - [illegible]

۲ - [illegible]

۳ - [illegible]

۴ - [illegible]

۵ - [illegible]

۶ - [illegible]

GNKUR
ATASE ARŞİVİ
EGL : 1514
KLS : 1113
DOS : 2-26
FDL : 12-14

Belge No: 3021

Ankara
8/9.3.1937
Vusûlü 4.3.1921
Saat 4.30 evvel

Şark Cephesi Kumandanı Kâzım Paşa Hazretlerine

1. Gürcü Hükûmeti'nin teklîfi üzerine Batum sancağı ile Ahılkelek, Ahısha kazalarının der-akab işgal-i askeri altına alınması Hey'et-i Vekilece takarrür etmişdir.

2. İşgal mâhiyet-i askeriyede olub Gürcü İdâre-i Mahalliyesi âlihâle ibkâ' olunacak ve işgal Gürcistan ve Kafkasya da mesâilesinin hâl-i kat'iyye iktirânına kadar devam edecekdir. Bu mıntıka Gürcü askerleri tarafından tahliye olunacakdır.

3. Şerîat-i mezkûre hadd–ı zâtında şâyân-ı kabul görülmekle beraber işgalimizin Gürcülerle Ruslar aleyhinde bir ittifak mâhiyetinde telâkkisine mâni' olmak için Misâk-ı Millî mûcibince rey-i âm plebisite tâbi olmak üzere tarafımızdan işgal edildiği ve plebisitin îcâbât-ı tatbikasından olmak üzere tarafeyn me'mûrlarının bulunacağı tarzında i'tinâ edilecek ve îcâb eden merâkiz-i idâreye de tarafımızdan îcâb eden me'mûrlar ta'yîn edilecekdir.

4. Batum livası Misâk-ı Millî'de sarâhaten dâhildir. Ahısha ve Ahılkelek kazaları ise Kars livasına merbût kazalar olmak i'tibarıyla taht-ı işgale almış olacakdır.

5. Bu husûsât Hâriciye Vekâletince îcâb eden hükûmetlere îcâb ettiği sûrette teblîğ edilecekdir. Zât-ı devletleri de bil-vasıtâ ve bilâ-vasıtâ temasta bulunduğunuz Kızıl kumandanlara aynı tarzda idâre-i kelâm buyurunuz.

6. Batum şehri mıntıkası ile Ahısha ve Ahılkelek sür'at-i mümküne ile mümkünse 9 Mart akşamına kadar işgal edilmesi mühimdir. İşgal harekâtına mübâşeret ile berâber taraf-ı devletlerinizden Gürcülere karşı işbu harekâtın hükûmetimizle Gürcü Hükûmeti arasında devam etmekte bulunan müzâkerât-ı sulhiyenin netîcesi olarak muvaffakat-i tarafeyn ile vuku' bulmakta olduğunu teblîğ buyurunuz. Ankara'daki Gürcü Sefiri'nin hükûmetine ve hükûmetinin me'mûrlarına vereceği teblîgatın te'hir ihtimâline binâen taraf-ı âliyenizden bu tedbîrin tatbîki muvâfık olur. Artvin'i işgal için tahrîk olunan kuvvetlerin doğruca Batum'a da tahrîki ve Ardahan şimâl hudûduna toplanan kuvvetlerle de

Ahısha ve havâlîsinin işgali matlûb sür'at-i te'mîne kâfi gelir mütalâasındayım. Gürcü ordusunun tamamen inhilâli ve Gürcistan aksâm-ı mütebâkisinden kolonize edilmesini müteâkıb Kızıl kıtaâtın taht-ı işgalimizdeki menâtıka geçmesine mümânaatın tevlîd edebileceği vaz'iyetlere karşı tedâbir-i mümkünenin şimdiden kemâl-i ciddiyetle ittihâzına tevessül buyrulmasını ehemmiyetle ricâ ederim efendim.

E.H.U.Reisi V.
Fevzi

Koleksiyon Adı : İstiklâl Harbi
Klâsör : 1117
Dosya : 2-(26)
Fihrist : 12-14,12-15.

Belge No: 3021

Ankara

8/9.3.1921

Gelişi 9.3.1921

Saat 4.30'da

Doğu Cephesi Komutanı

Kâzım Paşaya

1. Gürcü Hükûmeti'nin teklifi üzerine Batum sancağı ile Ahılkelek, Ahıska kazalarının hemen işgal altına alınması Bakanlar Kurulunca kararlaştırılmıştır.

2. İşgal askerî mahiyette olup Gürcü mahallî idaresi olduğu gibi sürdürülecek ve işgal Gürcistan ve Kafkasya meselelerinin kesin çözümüne kadar devam edecektir. Bu bölge Gürcü askerleri tarafından tahliye olunacaktır.

3. Bu şartlar gerçekte kabul edilebilir görülmekle beraber işgalimizin Gürcülerle Ruslar aleyhinde bir anlaşma mahiyetinde kabul edilmesine engel olmak için Misak-ı Millî gereğince halk oylaması ile plebisite tâbi olmak üzere tarafımızdan işgal edildiği ve plebisitin uygulama gereğinden olmak üzere iki taraf memurlarının bulundurulmasına özen gösterilecek ve gereken idarî merkezlere tarafımızdan gerekli memurlar tayin edilecektir.

4. Batum livası Misak-ı Millî'de açıkça dâhildir. Ahıska ve Ahılkelek kazaları ise Kars livasına bağlı kazalar olması dolayısıyla işgal altına alınmış olacaktır.

5. Bu konular Dışişleri Bakanlığınca gereken hükûmetlere gerektiği şekilde bildirilecektir. Siz de haberleşerek veya bizzat temasta bulunduğunuz Kızılordu komutanlarıyla aynı tarzda görüşünüz.

6. Batum şehri ile Ahıska ve Ahılkelek'in mümkün olduğu ölçüde hızla, mümkünse 9 Mart akşamına kadar işgal edilmesi önemlidir. İşgale başlamakla beraber sizden Gürcülere karşı yapılan bu harekâtın hükûmetimizle Gürcü Hükûmeti arasında devam etmekte olan barış görüşmelerinin sonucu olarak iki tarafın uygun bulmasıyla meydana geldiğini bildiriniz. Ankara'daki Gürcü Elçisi'nin hükûmetine ve hükûmet memurlarına vereceği tebligatın ertelenmesi ihtimaline dayanarak sizin tarafınızdan bu tedbirin alınması uygun olur. Artvin'i işgal için harekete geçirilen kuvvetlerin doğruca Batum'a hareket ettirilmesi ve Ardahan kuzey sınırına toplanan kuvvetlerle de Ahıska ve çevresinin işgali isteğinin hızla gerçekleştirmesi yeterli olur görüşündeyim Gürcü ordusunun tamamen dağılması ve Gürcistan kalan birliklerinin kolonize edilmesini takiben Kızılordu birliklerinin işgalimiz altındaki bölgeye gitmesinin engelleneceği durumların oluşmasına karşın mümkün olan tedbirlerin şimdiden büyük bir ciddiyetle alınmasına başlanmasını önemle rica ederim efendim.

Genelkurmay Başkan Yardımcısı

Fevzi

Koleksiyon Adı	:	İstiklâl Harbi
Klâsör	:	1117
Dosya	:	2-(26)
Fihrist	:	12-14,12-15.

Belge No: 3022

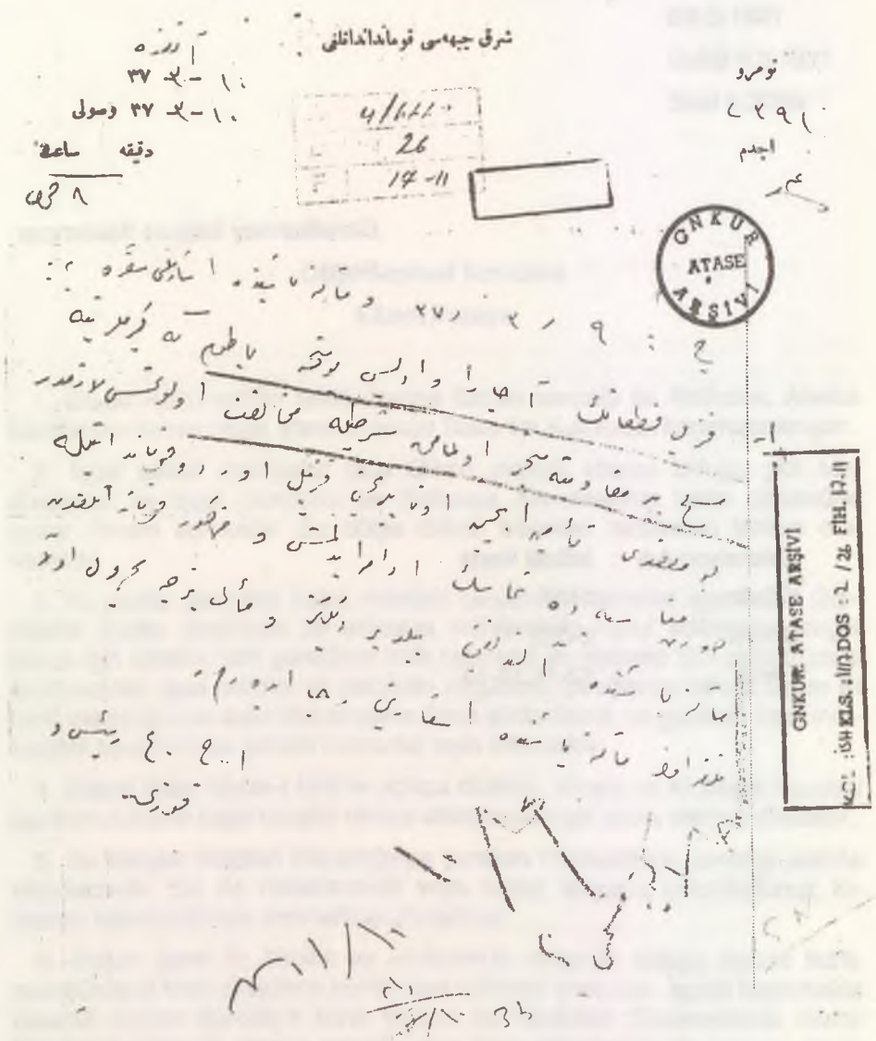

Belge No: 3022

Numro
2391
Açdım

Ankara
10.3.37
10.3.1937 vusûlü
Saat dakika
8 evvel

Şark Cephesi Kumandanlığı

C. 9.3.37 ve makine başında işâretli şifreye: Kızıl kıtaâtın Acara vadisi boyunca Batum'a girmelerine müsellâh bir mukâvemete müncerr olmamak şartıyla muhalefet olunması lâzımdır. Bu maksadı te'mîn için On Birinci Kızılordu Kumandanı'yla sûret-i münâsebede temasın idâme edilmesini ve mezkûr kumandanlıkdan makine başında alındığını bildirdiğiniz ve meâli bizce meçhûl olan telgrafın makine başında iş'ârına ricâ ederim.

E.H.U. Reis V.
Fevzi

Koleksiyon Adı	:	İstiklâl Harbi
Klâsör	:	1117
Dosya	:	2-(26)
Fihrist	:	17-11

Belge No: 3022

Numara 2391

Açtım

Ankara

10.3.1921

Gelişi 10.3.1921

Saat 8.00

Doğu Cephesi Komutanlığına

Cevap; 9.3.1921 ve makine başında işaretli şifreye: Kızılordu birliklerinin Acara vadisi boyunca Batum'a girmelerine silâhlı direnme olmaması şartıyla muhalefet edilmesi lâzımdır. Bu amacı sağlamak için 11 nci Kızılordu Komutanı'yla uygun şekilde temasa devam edilmesi ve bu komutanlıktan makine başında alındığını bildirdiğiniz ve anlamı bizce meçhul olan telgrafın makine başında bildirilmesini rica ederim.

Genelkurmay Başkan Vekili

Fevzi

Koleksiyon Adı : İstiklâl Harbi

Klâsör : 1117

Dosya : 2-(26)

Fihrist : 17-11

Belge No: 3023

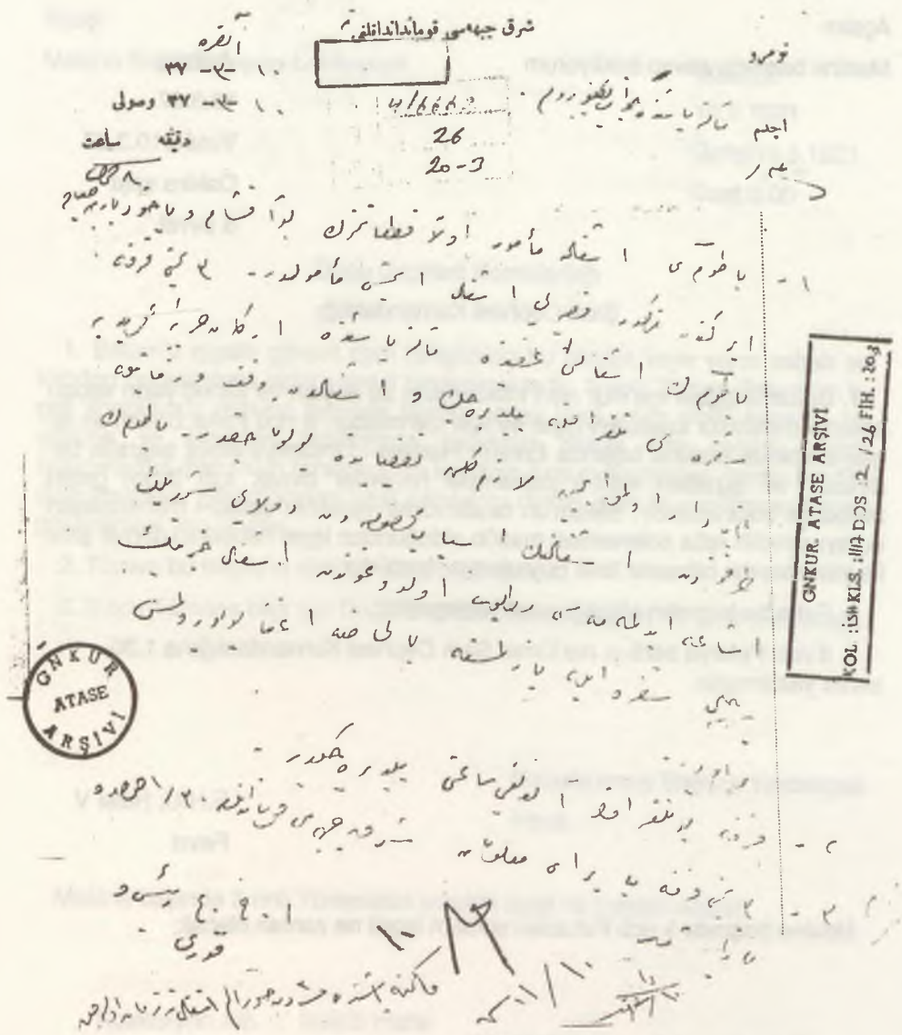

GNKUR. ATASE ARŞİVİ
KOL. :1117 KLS. :1117 DOS. :2 /26 FİH. :26
GNKUR ATASE ARŞİVİ

Numro 2544

Açdım

Makine başında cevap bekliyorum

Ankara

10.3.37

Vusûlü10.3.37

Dakika saat

8 evvel

Şark Cephesi Kumandanlığı

1. Batum'u işgale me'mûr olan kıtaâtımızın bu akşam ve yahud yarın sabah erkenden mezkûr kasabayı işgal etmesi me'mûldur. 3 ncü Fırka Batum'un işgali akabinde makine başında Erkân-ı Harbiye-i Umûmîye şifreli telgrafla bildirecek ve işgalden vakt-ü zamanıyla haberdar olmak için lâzım gelen takibâtda bulunacakdır. Batum'un tarafımızdan işgalinin esbâb-ı mahsûsadan dolayı şimdilik işâa edilmemesi matlûb olduğundan işgal haberinin derhâl şifre ile yazılmasına bilhassa îtinâ buyrulması mercûdur.

2. Fırka bu telgrafın alındığı saati bildirecektir.

3. 3 ncü Fırkaya berâ-yı ma'lûmat Şark Cephesi Kumandanlığına 1.30 sonra yazılmışdır.

E.H.U. Reisi V.

Fevzi

Makine başında 3 ncü Fırkadan soralım işgali ne zaman olacak

Koleksiyon Adı : İstiklâl Harbi
Klâsör : 1117
Dosya : 2-(26)
Fihrist : 20-3

Numara

Açtım

Makine başında cevap bekliyorum

Ankara

10.3.1921

Gelişi10.3.1921

Saat 8.00

Doğu Cephesi Komutanlığı

1. Batum'u işgalle görevli olan birliğimizin bu akşam veya yarın sabah erkenden bu kasabayı işgal etmesi beklenmektedir. 3 ncü Tümen Batum'un işgali sonrasında makine başında Genelkurmay Başkanlığı şifreli telgrafla bildirecek ve işgalden zamanında haberdar olmak için gerekli takipte bulunacaktır. Batum'un tarafımızdan işgalinin özel nedenlerden dolayı şimdilik duyrulmaması istendiğinden işgal haberinin derhâl şifre ile yazılmasına özen gösterilmesi rica olunur.

2. Tümen bu telgrafın alındığı saati bildirecektir.

3. 3 ncü Tümene bilgi için Doğu Cephesi Komutanlığına 13.00'te yazılmıştır.

Genelkurmay Başkan Yardımcısı

Fevzi

Makine başında 3 ncü Tümenden soralım işgal ne zaman olacak.

Koleksiyon Adı : İstiklâl Harbi
Klâsör : 1117
Dosya : 2-(26)
Fihrist : 20-3

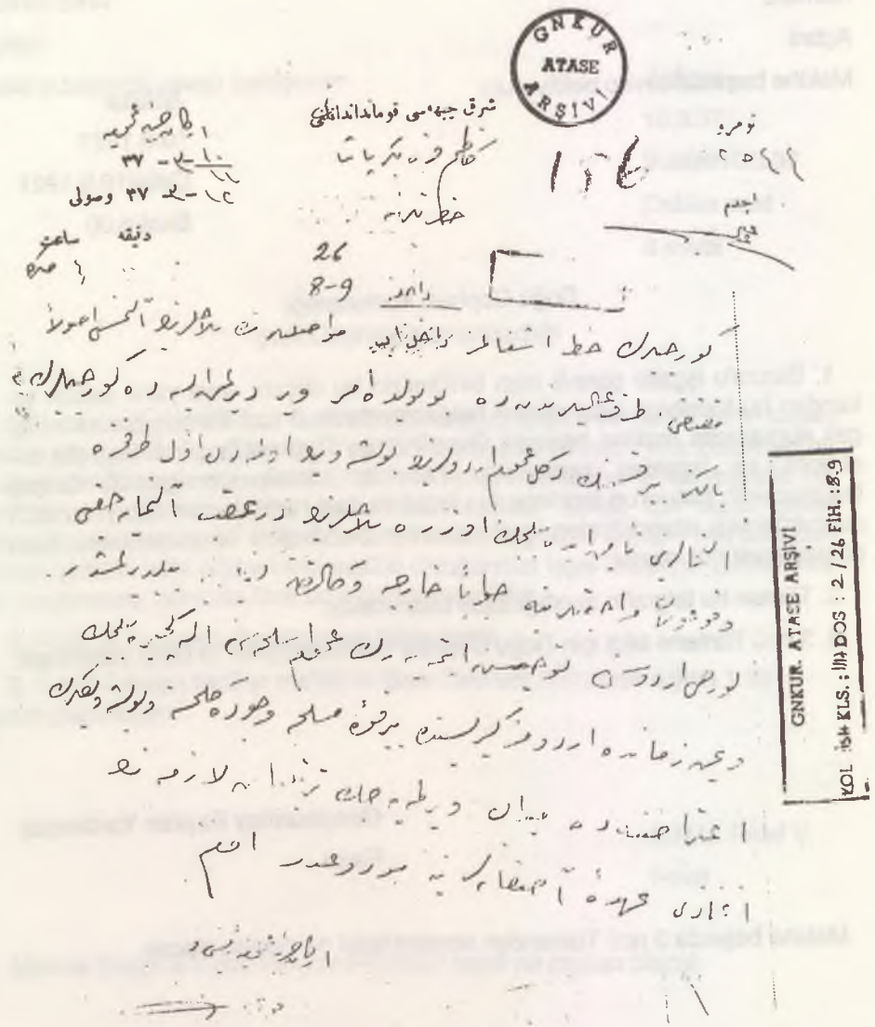

Numro 2544

Açdım

Erkân-ı Harbive-i Umûmîve

10/11.3.37

12.3.37 Vusûlü

Dakika Saat

00 4 sonra

Şark Cephesi Kumandanı

Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

Gürcülerin hatt-ı işgalimiz dâhiline muvasalâtlarından silâhlarının alınması usûlen muktezî, taraf-ı âlileriden de bu yolda emir verdirilmiş ise de Gürcülerin yalnız bir kısmının değil umûm ordularının Bolşevik olmadan evvel tarafımıza ilticâ'larını te'mîn edebilmek üzere silâhlarının der-akab alınmayacağı vuku' bulan mürâcaâtlarına cevaben Hâriciye Vekâletinden kendilerine bildirilmiştir. Gürcü ordusunu tevhîş etmeyerek umûm eslihasını ele geçirebilmek ve aynı zamanda ordumuz gerisinde bir kuvve-yi müsallâha vücuda gelmesine ve Bolşeviklerin itirâzına da meydan verilmeyecek tertîbât-ı lâzimenin ittihâzı uhde-i asafânelerine mevdûdur efendim.

Erkân-ı Harbiye-i Umûmîye

Reisi V. Fevzi

Koleksiyon Adı	:	İstiklâl Harbi
Klâsör	:	1117
Dosya	:	2-(26)
Fihrist	:	8-9

Belge No: 3024

Numara 2544

Açtım

Genelkurmay Başkanlığına

10/11.3.1921

Gelişi 12.3.1921

Saat 16.00

Doğu Cephesi Komutanı

Kâzım Karabekir Paşaya

Gürcülerin işgal hattımız içine girmeleri hâlinde silâhlarının alınması esasen gerekli, tarafınızdan da bu yolda emir verilmiş ise de Gürcülerin yalnız bir kısmının değil bütün ordularının Bolşevik olmadan önce tarafımıza geçmelerini sağlamak üzere silâhlarının hemen alınmayacağı yapılan müracaatlarına cevaben Dışişleri Bakanlığından kendilerine bildirilmiştir. Gürcü ordusunu ürkütmeden bütün silâhlarını ele geçirebilmek ve aynı zamanda ordumuz gerisinde bir silâhlı kuvvet meydana gelmesine ve Bolşeviklerin itirazına da meydan verilmeyerek gerekli önlemlerin alınması size bırakılmıştır efendim.

Genelkurmay Başkan Yardımcısı

Fevzi

Koleksiyon Adı : İstiklâl Harbi

Klâsör : 1117

Dosya : 2-(26)

Fihrist : 8-9

C. DOĞU CEPHESİ KOMUTANI KÂZIM KARABEKİR'İN YAZIŞMALARI

Belge No: 3025

آرکه‌ده‌حربیه عمومیه ریاستی

تاریخ
۲۷/۷/۱۳

۱۵/۱۰

ارمنی دروسلرله کورجیلر آراسنده محاربه‌نک ایلک قانقاسیام
یکی پروفیت حاصل اولمسه اولدیغنه دخی مساعده‌سنه
درحال استفاده ایله الویه‌لرنک مباقی اقسامنک تمامیاتنه
استعمالی فرصتی تاسامحه ایچون چهه بروجه آتی تدابیر اتخاذ ایدلمشدر.

آ) کورجی منطقه‌سنک بولنان اوچنجی سواری آلایندن ارسال منطقه‌سنه
کلمش امر ایدلمشدر. ایجاب ایدرسه بو آلای سوروناپ‌لشه‌یه‌جکدر.

ب) اوچنجی فرقه‌ده اوتوز آلتنجی آلایک فارصلا شمالنه کی جلاوری
منطقه‌سنه کلمش امر ایدلمشدر. حالا فارص مرکزنجی آلای امرنه بولنان
بر سواری بلوکی بر جیل یقلرینک اوتوز آلتنجی آلایه الحاقه ایدیلمکدر.
بو مفرزه‌نک ایچاپ ایدرسه اشغال ایدیله‌جکدر.
سواری آلایک اوتوز آلتنجی آلای ۲۷/۷/۱۳ امر اوزره [illegible]

ج) اوچنجی فرقه‌ده اولان مرکزنجی [illegible]
فارصه کلمکده‌در. بو آلایک [illegible]
فرقه‌ده ایکنجی [illegible] جیل یقلرینک فارصه کلمش امر ایدلمشدر.
مرکزنجی آلایله اولان مرکزنجی آلایک [illegible]
قوت فارصده [illegible]

د) لزوم کورلورسه [illegible] مساعده اولنور [illegible]
[illegible] آلتنجی [illegible] کوندریلمکدر.

ه) فارصدن [illegible]
آلایک اوتوز آلتنجی مرکزنجی [illegible]

و) بو [illegible]

ز) احتیاطلرک [illegible]

GNKUR ATASE ARŞİVİ

Belge No: 3025

Şû'be 1

Harp raporu

Açdım/18 minh

Kars

17.2.37

Erkân-ı Harbiye-i Umûmîye

Riyâsetine

Ermeni ve Ruslarla, Gürcüler arasında muhârebenin başlamasıyla Kafkasya'da yeni bir vaziyet hâsıl olmuş olduğundan vaziyetin müsâdesinden derhâl istifâde ile Elviye-i Selâse'nin mütebâkî aksâmının da tamamen veya kısmen işgali fırsatını kazanmak için cephece bervechi âtî tedâbir ittihâz edilmişdir.

a) Gümrü mıntıkasında bulunan On Beşinci Süvâri Alayının Zaruşat mıntıkasına gelmesi emr edilmiştir. Îcâb ederse bu alay Zorzuna'yı işgal edecekdir.

b) On İkinci Fırkadan Otuz Altıncı Alayın Kars'ın şimâlindeki Cilvus mıntıkasına gelmesi emr edilmiştir. Hâlen Kars da Sekizinci Alay emrinde bulunan bir süvâri bölüğüyle bir cebel bataryası da Otuz Altıncı Alaya ilhâk edilecektir. Bu müfreze ile de îcâbında Ardahan işgal ettirilecektir.

Süvâri Alayıyla Otuz Altıncı Alay 22.2.37'de emir olunan mahallere gelmiş olacaklardır.

c) On Birinci Fırkadan On Sekizinci Alay Karargâhıyla bir taburu Kağızman'dan Kars'a gelmektedir. Bu alayın Kağızman'da bulunan diğer bir taburuyla On Birinci Fırkadan iki toplu bir kudretli cebel bataryasının da Kars'a gelmesi emredilmiştir.

Sekizinci Alayla On Sekizinci Alayın iki taburu ve bir cebel bataryasından ibâret kuvvet Kars'da şimdilik ihtiyat olarak kalacakdır.

d) Lüzûm görülür ve bu yollar müsâid olursa sahilden Üçüncü Fırkadan bir tabur kadar bir kuvvet de Artvin'e gönderilecekdir.

e) Kaim-makam Cavit Bey kumandasında müretteb bir fırka karargâhı teşkîl edilerek Süvâri Alayıyla Otuz Altıncı, Sekizinci ve On Sekizinci Alaylar bu fırka emrine verilecekdir.

f) Bu kıtaât işgal edecekleri mıntıkada yapacakları teşkilâtla takviye edileceklerdir.

g) Ahılkelek'in de işgaline Büyük Millet Meclisince karar verildiği takdîrde Dokuzuncu Fırka sevk olunacaktır.

İmza

Koleksiyon Adı : İstiklâl Harbi
Klâsör : 1117
Dosya : 1-(25)
Fihrist : 37

Belge No: 3025

Şube 1

Harp raporu

Açtım/18'de

Kars

17.2.1921

Genelkurmay Başkanlığına

Ermeni ve Ruslarla, Gürcüler arasında muharebenin başlamasıyla Kafkasya'da yeni bir durum ortaya çıkmış olduğundan durumun uygunluğundan yararlanarak Elviye-i Selâse (Kars-Ardahan-Artvin)'nin geri kalan kısımlarının da tamamen veya kısmen işgali fırsatını kazanmak için cephece aşağıdaki tedbirler alınmıştır:

a) Gümrü bölgesinde bulunan 15 nci Süvari Alayının Zaruşat bölgesine gelmesi emredilmiştir. Gerekirse bu alay Zorzuna'ya işgal edecektir.

b) 12 nci Tümenden 36 ncı Alayın Kars'ın kuzeyindeki Cilavus bölgesine gelmesi emredilmiştir.

Hâlen Kars'ta 8 nci Alay emrinde bulunan bir süvari bölüğüyle bir dağ bataryası da 36 ncı Alaya katılacaktır. Bu müfreze ile de gerekirse Ardahan işgal ettirilecektir. Süvari Alayıyla 36 ncı Alay 22.2.1921 tarihinde emrolunan bölgelere gelmiş olacaktır.

c) 11 nci Tümenden 18 nci Alay Karargâhıyla bir taburu Kağızman'dan Kars'a gelmektedir. Bu alayın Kağızman'da bulunan diğer bir taburuyla 11 nci Tümenden iki toplu bir kudretli dağ bataryasının da Kars'a gelmesi emredilmiştir.

8 nci Alayla 18 nci Alayın iki taburu ve bir dağ bataryasından ibaret kuvvet Kars'ta şimdilik ihtiyat olarak kalacaktır.

d) Gerek görülür ve bu yollar müsait olursa sahilden 3 ncü Tümenden bir tabur kadar bir kuvvet de Artvin'e gönderilecektir.

e) Yarbay Cavit Bey komutasında mürettep bir tümen karargâhı oluşturularak Süvari Alayıyla 36 ncı, 8 nci ve 18 nci alaylar bu tümen emrine verilecektir.

f) Bu birlikler işgal edecekleri mıntıkada yapacakları teşkilâtla takviye edileceklerdir.

g) Ahılkelek'in de işgaline Büyük Millet Meclisince karar verildiği takdirde 9 ncu Tümen sevk olunacaktır.

Doğu Cephesi Komutanı

Kâzım Karabekir

Koleksiyon Adı : İstiklâl Harbi
Klâsör : 1117
Dosya : 1-(25)
Fihrist : 37

GNKUR
ATASE ARŞIVI
KOL. : 1117
KLS. : 1117
DOS : 1-25
FIH. : 37-14

Makine Başında

Kars
19.2.37

Erkân-ı Harbiye-i Umûmîye
Riyâsetine

C. 19.2.37 Makine başındaki şifreye:

1. Tiflis Mümessili Kâzım Beyden alınan 19.2.37 tarihli şifrede kırmızıların bu gün (19.2.37) kırmızıların Soğanlı sırtlarına taarruzlarında muvaffak olmayarak ric'at ettikleri ve Gürcülerin kırmızıları Yağlıca Gedik istikâmetinde tâkîp etmekde oldukları taarruz eden bir kırmızı piyade fırkasının bir çok yaralı ve maktûl ve bin kadar da esîr vermiş olduğu bildirilmiş ve bu ma'lûmat aynen arz olunmuş idi.

2. Keşişkend ve Arpa'da bulunan dört beş yüz kişilik Rus kuvvetlerinin Taşnaklar tarafından esîr edildiği vak'adan kaçıp gelen efrâd ve bizzat Ermeni tabur kumandanının ifâdesiyle tahakkuk etmiştir. Erivan tarafında da ihtilâl ve mukâbil inkılâb hareketleri olduğu ve o cihetlerden top seslerinin işitildiği haber alınmş ve 8.2.37'de Erivan ve Üçkilise'de bulunan Bolşeviklerle Taşnaklar arasında saat 11 evvelde başlayan ve yarım saat devam eden bir muharebeyi müteâkıb Sovyet Hükûmeti iskât edilerek Taşnak Hükûmeti mevki-i iktidâra geçirilmiş olduğu Malkara Köprüsü'nde bulunan zâbitimize Ermeni karakol zâbiti söylemişdir. Bu yoldaki raporlar da daha evvel aynen arz edilmiş idi.

Kapadım 19.2.37

Saat 2.30 sonra

İmza

Koleksiyon Adı	:	İstiklâl Harbi
Klâsör	:	1117
Dosya	:	1-(25)
Fihrist	:	37-14

Belge No: 3026

Makine Başında

Kars
19.2.1921

Genelkurmay Başkanlığına

Cevap 19.2.1921 makine başındaki şifreye:

1. Tiflis temsilcisi Kâzım Beyden alınan 19.2.1921 tarihli şifrede, Kızılordunun bugün Soğanlı sırtlarına taarruzlarında başarılı olamayarak geri çekildikleri ve Gürcülerin Kızılorduyu Yağlıca Gedik istikametinde takip etmekte oldukları taarruz eden bir Kızılordu piyade tümeninin birçok yaralı, ölü ve bin kadar da esir vermiş olduğu bildirilmiş ve bu bilgi aynen arz olunmuştur.

2. Keşişkend ve Arpa'da bulunan 400-500 kişilik Rus kuvvetinin Taşnaklar tarafından esir edildiği olaydan kaçıp gelen erler ve bizzat Ermeni tabur komutanının ifadesiyle doğrulanmıştır.

Erivan tarafında ihtilâl ve karşı inkılâp hareketleri olduğu ve o yönlerden top seslerinin duyulduğu haber alınmış, 8.2.1921 tarihinde Erivan ve Üçkilise'de bulunan Bolşeviklerle Taşnaklar arasında saat 11'de başlayan ve yarım saat devam eden bir muharebeyi takiben Sovyet Hükûmeti düşürülerek Taşnak Hükûmeti'nin başa geçirilmiş olduğunu Malkara Köprüsü'nde bulunan subayımıza Ermeni karakol subayı söylemiştir. Bu konudaki raporlar da daha önce aynen arz edilmişti.

Kapadım 19.2.1921

Saat 14.30

Doğu Cephesi Komutanı
Kâzım Karabekir

Koleksiyon Adı	:	İstiklâl Harbi
Klâsör	:	1117
Dosya	:	1-(25)
Fihrist	:	37-14

Belge No: 3027

Belge No: 3027

1. Ş 1. K Kars

20.2.37

11. Fırka, 9. Fırka, 12. Fırka K.

Zâta Mahsusdur

Harp raporu

Ermenilerle Gürcüler arasındaki muhârebe ve Ermenistan'da vukû'a gelen inkılâb dolayısıyla kıtaâtımızn harekete hazır bir hâlde bulunması emr edilmiş idi. Binâenaleyh Kafkasya'da hâsıl olan vazîyetten Ruslar aleyhine bir hareketi istilzâm etmeyecek ve Rusları hiçbir şübheye düşürmeyecek sûrette Gümrü müsâlehâ mevâdının tamamen tatbîki vesilesiyle Ermenistan'a karşı harekete hükûmetimizce karar verildiği takdîrde harekâtın âtîde gösterilen tarzda icrâ'sı tasavvur edilmektedir. Buna nazaran istihzârâtta bulunulması ve yapılacak işlerin kararlaştırılması lâzımdır.

a. On Birinci Fırka harekâtın inkişâfından sonra verilecek ayrı bir emirle de Van istikâmet-i umûmîyesinde hareket edecek.

b. On İkinci Fırkadan bir alay piyade bir batarya topçudan mürekkep bir müfreze Arpaçayı ile Alagöz Dağı arasındaki mıntıkadan

c. Fırka 12 nin kısm-ı küllîsi Başayaran-Pomap istikâmetinde

ç. Fırka 9 kısm-ı küllîyesiyle İmamlı-Karakilise istikâmetinde süvâri alayı bir taburuyla bir batarya Celâloğlu istikametinde hareket edeceklerdir. İki tabur cephe ihtiyâtı olarak bir miktar kolordu topçusuyla geride kalacakdır.

2. Bu emrin alındığı bildirilecekdir.

20.2

İmza

Koleksiyon Adı : İstiklâl Harbi
Klâsör : 1117
Dosya : 1-(25)
Fihrist : 37-16

Belge No: 3027

1 nci Şube

1 nci Kısım Kars

20.2.1921

11 nci Tümen, 9 ncu Tümen, 12 nci Tümen

Komutanlıklarına

Kişiye Özel

Harp raporu

Ermenilerle Gürcüler arasındaki savaş ve Ermenistan'da meydana gelen inkılâp dolayısıyla birliklerimizin harekete hazır bir hâlde bulunması emredilmiş idi. Bundan dolayı Kafkasya'da meydana gelen durumdan Ruslar aleyhine bir hareketi gerektirmeyecek ve Rusları hiçbir şüpheye düşürmeyecek şekilde Gümrü Barış Antlaşması maddelerinin tamamen uygulanması dolayısıyla Ermenistan'a karşı harekete hükûmetimizce karar verildiği takdîrde harekâtın aşağıda gösterilen tarzda yapılması düşünülmektedir. Buna göre hazırlıkta bulunulması ve yapılacak işlerin kararlaştırılması lâzımdır.

a. 11 nci Tümen, harekâtın başlamasından sonra verilecek ayrı bir emirle de Van istikâmetinde hareket edecek,

b. 12 nci Tümenden bir alay piyade bir batarya topçudan oluşan bir müfreze Arpaçayı ile Alagöz Dağı arasındaki bölgede,

c. 12 nci Tümenin büyük bir kısmı Başayaran-Pomap yönünde,

ç. 9 ncu Tümen büyük bir kısmı İmamlı-Karakilise yönünde süvari alayı bir taburuyla bir batarya Celâloğlu yönünde hareket edecektir. İki tabur cephe ihtiyâtı olarak bir miktar kolordu topçusuyla geride kalacaktır.

2. Bu emrin alındığı bildirilecektir.

20.2

Doğu Cephesi Komutanı

Kâzım Karabekir

Koleksiyon Adı : İstiklâl Harbi
Klâsör : 1117
Dosya : 1-(25)
Fihrist : 37-16

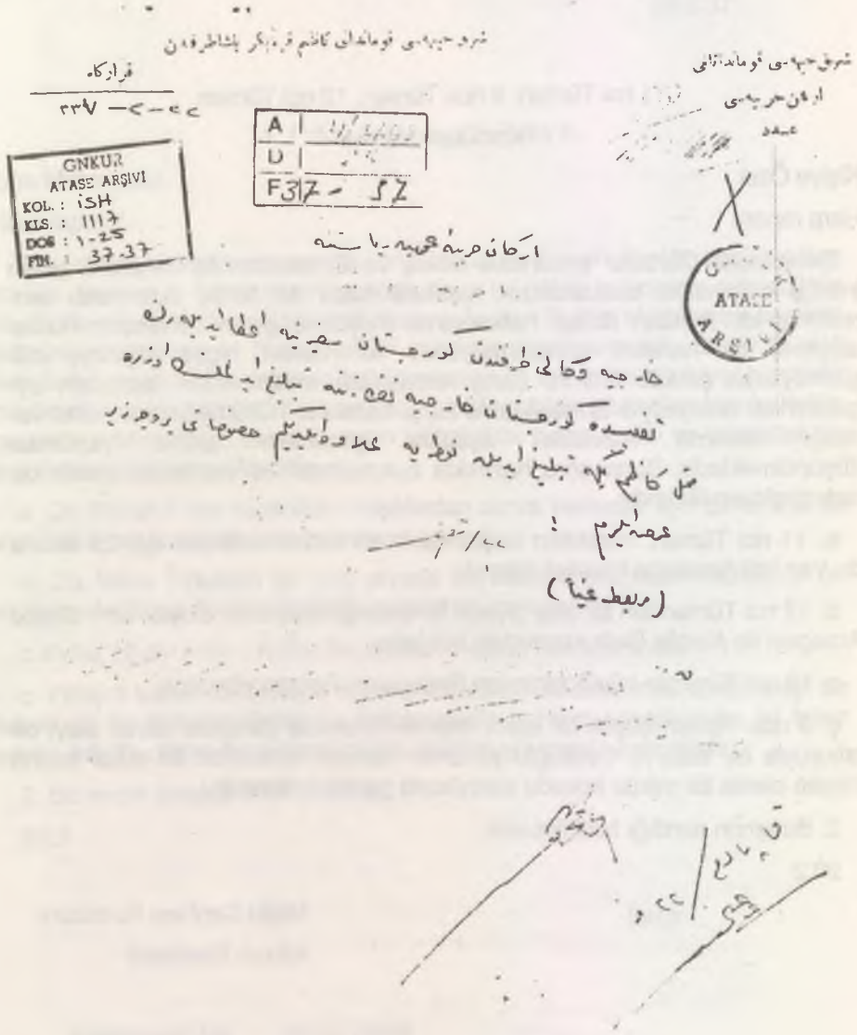

Şark Cephesi Kumandanlığı — Karargâh

Erkân Harbiyesi — 22.2.337

Aded

Şark Cephesi Kumandanı Kâzım Karabekir tarafından

Erkân-ı Harbiye-i Umûmîye Riyâsetine, Hâriciye Vekâleti tarafından Gürcistan Sefiri'ne i'tâ edilerek Tiflis'de Gürcistan Hâriciye Nezâretine teblîğ edilmek üzere Mümessil Kâzım Beye teblîğ edilen notaya ilâve eylediğim husûsâtı ber-vech-i zîr arz eylerim.

(merbût aynen)

Kapadım

22 minh

İmza

Koleksiyon Adı	:	İstiklâl Harbi
Klâsör	:	1117
Dosya	:	1-(25)
Fihrist	:	37-37

Belge No: 3028

Doğu Cephesi Komutanlığı
Kurmaylığı
Aded

Karargâh
22.2.1921

Doğu Cephesi Komutanı Kâzım
Karabekir tarafından

Genelkurmay Başkanlığına

Dışişleri Bakanlığı tarafından Gürcistan Elçisi'ne verilerek Tiflis'te Gürcistan Dışişleri Bakanlığına bildirmek üzere düzenlenmesi Kâzım Beye bildirilen notaya eklediğim konuları aşağıda olduğu gibi arz ederim.

(ekte aynen)

Doğu Cephesi Komutanı
Kâzım Karabekir

Kapadım 22'de

Koleksiyon Adı	:	İstiklâl Harbi
Klâsör	:	1117
Dosya	:	1-(25)
Fihrist	:	37-37

Belge No: 3029

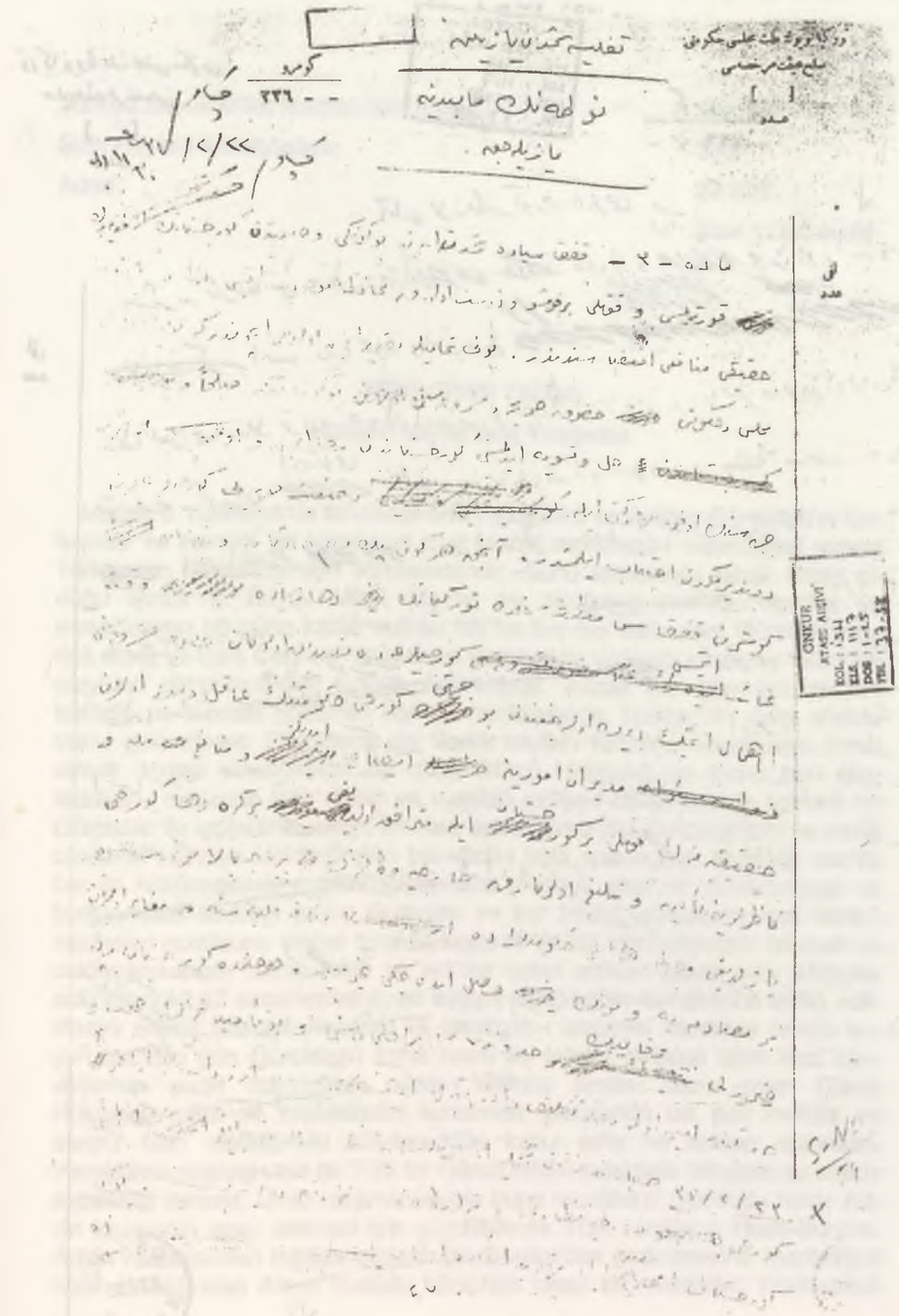

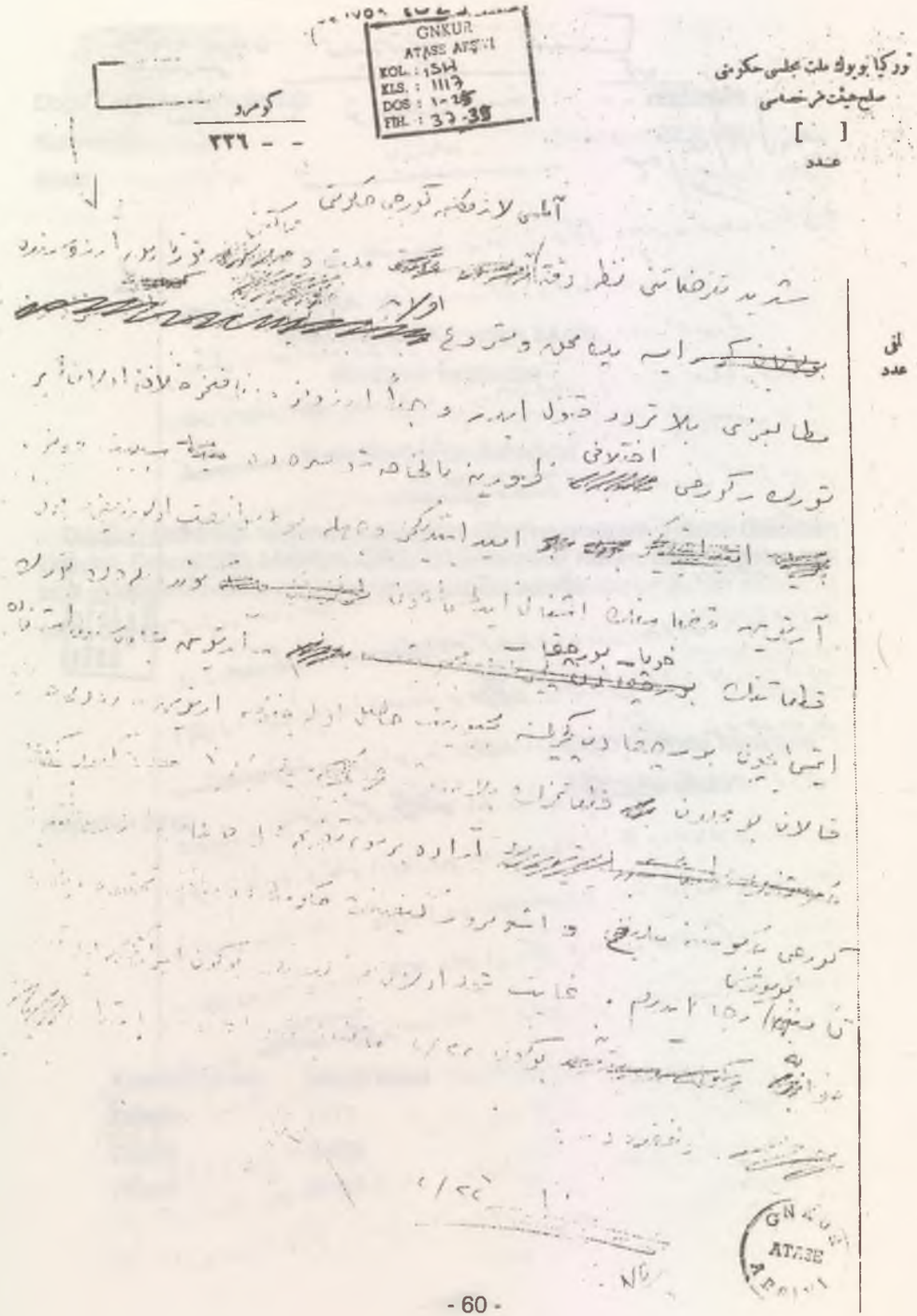

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti	Gümrü
Sulh Hey'et-i Murahhasası	336
Aded	22.2.37
	Saat 11.30 evvel

Tiflis'e Şimdi Yazılan

Notanın Mâ-ba'dına Yazılacak

Madde 3. Kafkasya'da tahaddüs eden bu günkü vazîyetten Gürcistan'ın kurtulması ve kuvvetli bir komşu ve dost olarak muhâfaza-i mevcûdiyet etmesi Türkiye'nin hakikî menâfi'i iktizâsındandır. Bunu tamamıyla takdîr etmiş olduğu içindir ki Büyük Millet Meclisi ve Hükûmeti hukuk-u sahîha ve meşrû'asının bu güne kadar sulhen hâl ve tesviye edilmesini Gürcistan'dan ricâ etmiş ve Şark Cephesi'nin ufak bir hareketi ile vazîyet-i harbiyeyi Gürcüler aleyhine döndürmekden ictinâb eylenmişdir. Ancak her gün pek mühim hâdisât ve tebdilât gösteren Kafkas mıntıkasında Türkiye'nin daha ziyâde vaki-i gaib etmesi Gürcülerce de tasdîk olunan hukuk-u meşrû'asını ihmâl etmek demek olacağından bu ciheti Gürcü Hükûmeti'nin âkıl-u berî olan müdirân-ı umûruna îzâh ediniz ve menâfi'i milliye-i hakıkîyemizin kuvvetli bir Gürcistan ile müterâfık olduğu bir kere daha Gürcü nâzırlarına te'mîn ve teblîğ olunarak Hâriciye Vekâletimizin ber-vech-i bâlâ notasından yazıldığı vechle her iki hükûmetin de menâfi'i milliyesine mugayir olan bir müsâdemeye ve bunun hâsıl edeceği gayr-ı muayyen ve her hâlde Gürcistan'a pek zararlı vakâyinin hudûsuna mahal bırakılmamasını ve bu te'mînâtımızın himmet ve ciddiyetine emin olarak teklîf ve vak'ayı kabul ettikleri hâlde arzu ettiğimiz arâzînin 23.2.37 sabahından evvel tahliye edilmesinin mahallerine teblîğ edilmesini Gürcü Hâriciye Nezâreti ve karargâh-ı umûmîsi nezdinde te'mîn buyurunuz. Bu gün Gürcistan'ı imhâ kasdı ile tehdîd etmekte olan Kızıl kuvvetlerinin şedid taarruzâtını nazar-ı dikkate alması lâzım gelen Gürcü Hükûmeti millet ve memleketini kurtarmak arzusunda ise pek muhikk ve meşru' olan metâlibimizi bilâ-tereddüd kabul eder ve cidden arzumuzu menâfi'imiz hilâfına olan bir Türk bir Gürcü ihtilâfı zuhûruna bilhassa şu sırada sebebiyet vermez. Ümid ettiğimiz vechle buna muvâfakat olunduğu hâlde Artvin kazasının işgal edilmesi için gönderilecek Türk kıtaâtının Hopa-Borçka-Artvin caddesinden istifâde etmesi için Borçka'dan geçirilmesine mecbûriyet hâsıl olacağından Artvin hudûdu hâricinde kalan bu mahalden kıtaâtımızın

bilâ-hâdise geçeceklerinin arada bir sû-i tefehhüme mahal kalmamak üzere şimdiden Gürcü Hükûmeti'ne teblîğ ve iş bu mürûr-u keyfiyetinin hükûmetin de muvaffakatı tahtında yapılmasının te'mîn buyrulmasını ricâ ederim. Gayet acele olan bu tebligâtın bu gün icrâ'sı ile alınacak cevabı yine bu gün 22/2 makine başında i'tâsına intizar olunmaktadır.

İmza

Koleksiyon Adı : İstiklâl Harbi
Klâsör : 1117
Dosya : 1-(25)
Fihrist : 37-38,37-39

Belge No: 3029

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti	Gümrü
Barış heyeti delegeleri	920
Aded	22.2.1920
	Saat 11.30

Tiflis'e Şimdi Yazılan Notanın

Sonuna Yazılacak

Madde 3. Kafkasya'da meydana gelen bugünkü durumda Gürcistan'ın kurtulması ve kuvvetli bir komşu ve dost olarak kalması Türkiye'nin gerçek menfaati gereğindendir. Bunu tamamıyla takdir etmiş olduğu içindir ki Büyük Millet Meclisi ve Hükûmeti gerçek ve yasal hukukunun bugüne kadar barış yoluyla çözülmesini Gürcistan'dan rica etmiş ve Doğu Cephesi'nin küçük bir hareketi ile savaş durumunu Gürcüler aleyhine döndürmekten çekinmiştir. Ancak her gün çok önemli olaylar ve değişiklikler gösteren Kafkas bölgesinde, Türkiye'nin daha çok zaman kaybetmesi Gürcülerce de tasdik olunan yasal hukukunu ihmal etmek demek olacağından bu durumu Gürcü Hükûmeti'nin sağduyu sahibi idarecilerine açıklayınız ve gerçek millî menfaatlerimizin kuvvetli bir Gürcistan ile dost olmakta olduğunu bir defa daha Gürcü bakanlarına bildiriniz. Dışişleri Bakanlığımızın yukarıdaki notasında yazıldığı gibi her iki hükûmetin de millî menfaatine aykırı olan bir çarpışmaya ve bunun oluşturacağı belirsiz ve Gürcistan'a çok zararlı muhtemel olayların meydana gelmesine izin verilmemesini ve bu güvencemizin gayret ve ciddiyetine emin olarak teklif ve olayı kabul ettikleri hâlde, arzu ettiğimiz arazinin 23.2.1921 sabahından önce tahliye edilmesinin mahallerine bildirilmesini Gürcü Dışişleri Bakanı ve genel karargâhı nezdinde sağlayınız. Bugün Gürcistan'ı imha niyeti ile tehdit etmekte olan Kızlordunun şiddetli taarruzlarını dikkate alması gereken Gürcü Hükûmeti millet ve memleketini kurtarmak niyetinde ise çok doğru ve yasal olan talebimizi tereddütsüz kabul eder ve gerçekten arzumuzu menfaatlerimize aykırı olan bir Türk Gürcü anlaşmazlığı meydana gelmesine özellikle şu sırada sebebiyet vermez. Ümit ettiğimiz gibi uygun bulunduğu hâlde Artvin kazasının işgal edilmesi için gönderilecek Türk birliklerinin Hopa-Borçka-Artvin caddesinden yararlanması için Borçka'dan olaysız geçeceklerine, arada bir yanlış anlamaya yer kalmamak üzere şimdiden Gürcü Hükûmeti'ne bildirilmesi ve bu durumun sona ermesinin hükûmetin

de onayı altında yapılmasını sağlanmasını rica ederim. Oldukça acele olan bu tebligatın bugün yapılması ile alınacak cevabın yine bugün 22/2 makine başında verilmesi beklenmektedir.

Doğu Cephesi Komutanı
Kâzım Karabekir

Koleksiyon Adı : İstiklâl Harbi
Klâsör : 1117
Dosya : 1-(25)
Fihrist : 37-38,37-39

Belge No: 3030

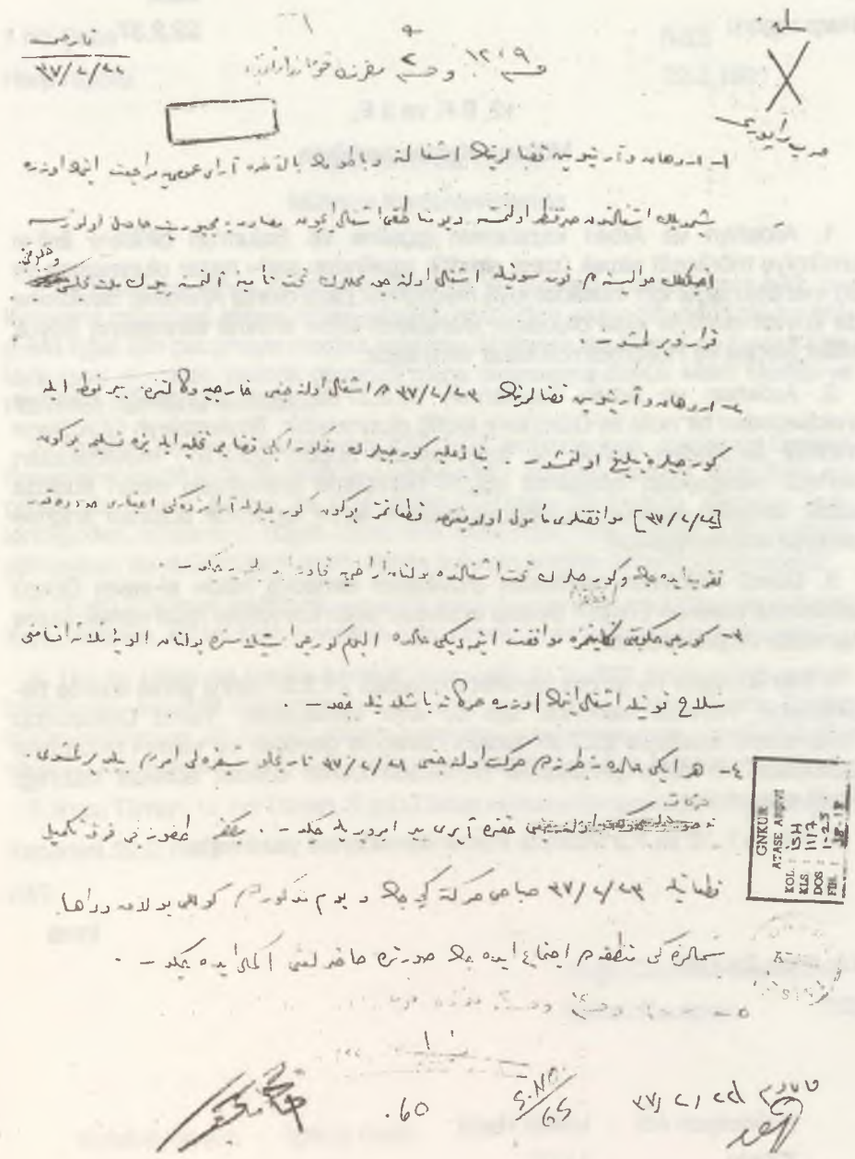

Belge No: 3030

Ş.1. Kars

Harp raporu 22.2.37

12, 9 F. ve 3 F.

Müfreze Kumandanlığına

1. Ardahan ve Artvin kazalarının işgaline ve Batum'un bil'âhire ârâ-yı umûmîye mürâcaât etmek üzere şimdilik işgalinden sarf-ı nazar olunmasına ve bu menâtıkı işgal için müsâdemeye mecbûriyet hâsıl olursa Ahılkelek havâlîsine de kuvvet sevkiyle işgal olunacak mahallerin taht-ı te'mîne alınmasına Büyük Millet Meclisi ve Hükûmeti'nce karar verilmişdir.

2. Ardahan ve Artvin kazalarının 23.2.37'de işgal olunacağı Hâriciye Vekâletinden bir nota ile Gürcülere teblîğ olunmuşdur. Binâenaleyh Gürcülerin mezkûr iki kazayı tahliye ile bize teslime bugün (22.2.37) muvâfakatları me'mûl olduğundan kıtaâtımız bugün Gürcülerle aramızdaki itibârî hudûda kadar takarrüb edecek ve fakat Gürcülerin taht-ı işgalinde bulunan arâzîye tecâvüz edilmeyecekdir.

3. Gürcü Hükûmeti teklîfimize muvâfakat etmediği hâlde el-yevm Gürcü istilâsında bulunan Elviye-i Selâse aksâmını silâh kuvvetiyle işgal etmek üzere harekâta başlanılacaktır.

4. Her iki hâlde ne tarzda hareket olunacağı 21.2.37 tarihli şifreli emirde bildirilmişdir. Harekât hakkında ayrı bir emir verilecekdir. Yalnız Dokuzuncu Fırka tekmîl kıtaâtıyla 23.2.37 sabahı harekete geçecek ve yevm-i mezkûrda Güllübulak ve daha şimâlindeki mıntıkada ictimâ edecek sûretde hazırlığı ikmâl edecekdir.

5. F.9 ve F.12 ve F.3 Müfreze Kumandanlıklarına yazılmıştır.

İmza

Kapadım 22.2.37

22/2

Koleksiyon Adı : İstiklâl Harbi
Klâsör : 1117
Dosya : 1-(25)
Fihrist : 38-18

Belge No: 3030

1 nci Şube Kars

Harp raporu 22.2.1921

12, 9 ve 3 ncü Tümen

Müfreze Komutanlıklarına

1. Ardahan ve Artvin kazalarının işgaline ve Batum'un daha sonra halk oylamasına müracaat etmek üzere şimdilik işgalinden vazgeçilmesine ve bu bölgeleri işgal için çatışmaya mecbur kalınırsa Ahılkelek havalisine de kuvvet sevkiyle işgal olunacak yerlerin güvence altına alınmasına Büyük Millet Meclisi ve Hükûmeti'nce karar verilmiştir.

2. Ardahan ve Artvin kazalarının 23.2.1921 tarihinde işgal olunacağı Dışişleri Bakanlığından bir nota ile Gürcülere bildirilmiştir. Bununla beraber Gürcülerin adı geçen iki kazayı tahliye ile bize teslime bugün (22.2.1921) uymaları beklendiğinden, birliklerimiz bugün Gürcülerle aramızdaki kabul edilen hududa kadar yaklaşacak fakat Gürcülerin işgali altında bulunan araziye tecavüz etmeyecektir.

3. Gürcü Hükûmeti teklifimize uymadığı takdirde bugün Gürcü istilâsında bulunan Kars, Ardahan, Artvin'i silâh kuvvetiyle işgal etmek üzere harekâta başlanacaktır.

4. Her iki hâlde ne tarzda hareket olunacağı 21.2.1921 tarihli şifreli emirde bildirilmişti. Harekât hakkında ayrı bir emir verilecektir. Yalnız 9 ncu Tümen bütün birlikleriyle 23.2.1921 sabahı harekete geçecek ve aynı gün Güllübulak ve daha kuzeyindeki mıntıkada toplanacak surette hazırlığı tamamlayacaktır.

5. 9 ncu Tümen, 12 nci Tümen, 3 ncü Tümen Müfreze Komutanlıklarına yazılmıştır.

Kapadım 22.2.1921

22/2

Doğu Cephesi Komutanı

Kâzım Karabekir

Koleksiyon Adı : İstiklâl Harbi
Klâsör : 1117
Dosya : 1-(25)
Fihrist : 38-18

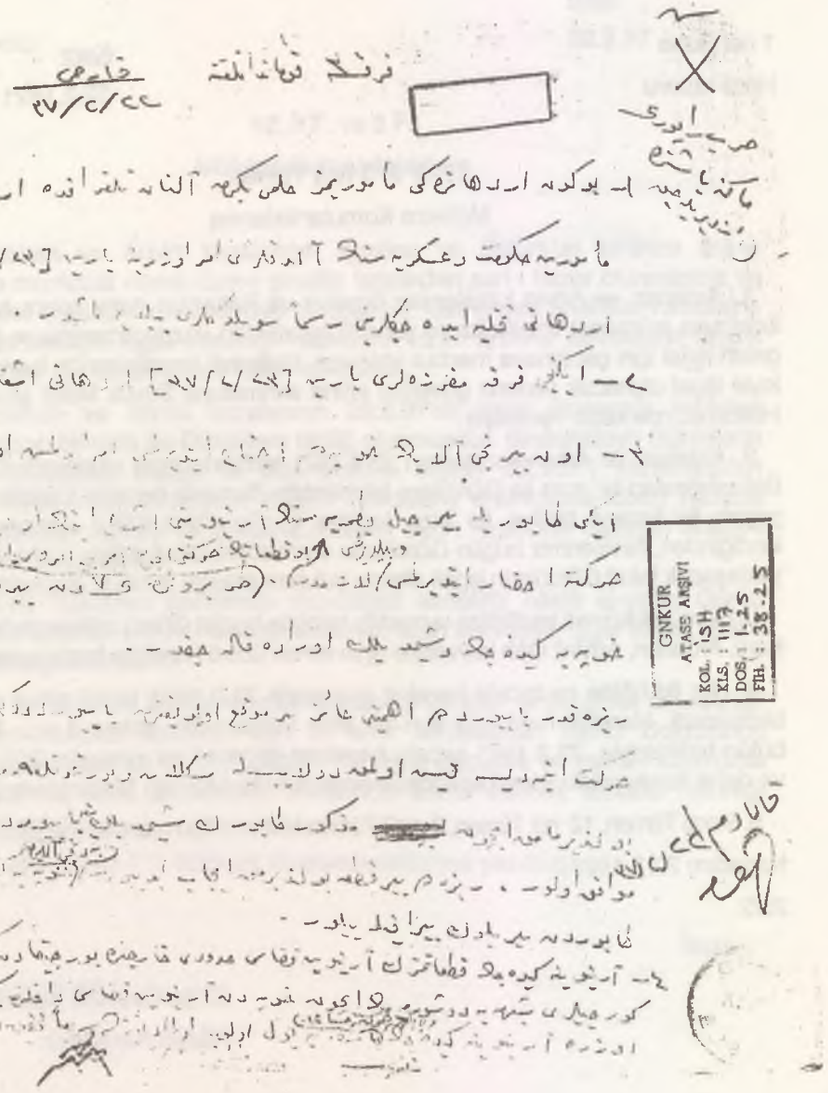

Harp raporu
Makine başında
yazdırılacak

Kars
22.2.37

3 Fırka Kumandanlığına

1. Bu gün Ardahan'daki me'mûrumuz Hilmi Beyden alınan teigrafda Ardahan me'mûrin-i hükûmet ve askeriyesinin aldıkları emir üzerine yarın (23.2.37) Ardahan'ı tahliye edeceklerini resmen söyledikleri bildirilmişdir.

2. İkinci Fırka müfrezeleri yarın (23.2.37) Ardahan'ı işgal edecekdir.

3. On Birinci Alayın Hopa'da ictimâ ettirilmesi emr edilmiş olan iki taburuyla bir cebel bataryasının Artvin'i işgal etmek üzere harekete ihtizâr ettirilmesi ve bildirilmesi lâzımdır. Bu kıtaâtın hareketi için ayrıca emir verilecekdir. Trabzon'da 7 nci Alaydan bir tabur Hopa'ya gidecek ve şimdilik orada kalacakdır. Rize kadar Bayburt da ehemmiyeti hâiz bir mevkii olduğundan Bayburt'daki tabur hareket etmediyse kış olmak dolayısıyla müşkülât ve yorgunluğa ma'rûz bulundurmamak için mezkûr taburun şimdilik Bayburt'ta kalması muvâfık olur. Rize'de bir kıt'a bulundurmak îcâb ediyorsa Yedinci Alaydan da Hopa'ya gidecek taburdan bir bölük bırakılabilir.

4. Artvin'e gidecek kıtaâtımızın Artvin kazası hudûd hâricinde Borçka'dan geçerek Gürcüleri şüpheye düşürmemek için Hopa'dan Artvin kazası dâhilinden geçmek üzere Artvin'e gidecek vechle harekete müsâid bir yol olup olmadığını seriân tahkik ve iş'ârı

22/2

İmza

Koleksiyon Adı	:	İstiklâl Harbi
Klâsör	:	1117
Dosya	:	1-(25)
Fihrist	:	38-25

Belge No: 3031

Harp raporu — Kars

Makine başında — 22.2.1921

yazdırılacak

3 ncü Tümen Komutanlığına

1. Bugün Ardahan'daki memurumuz Hilmi Beyden alınan telgrafta Ardahan devlet memuru ve askeriyesinin aldıkları emir üzerine yarın (23.2.1921) Ardahan'ı tahliye edeceklerini resmen söyledikleri bildirimiştir.

2. 2 nci Tümen müfrezeleri yarın (23.2.1921) Ardahan'ı işgal edecektir.

3. 11 nci Alayın Hopa'da toplattırılması emredilmiş olan iki taburuyla bir dağ bataryasının Artvin'i işgal etmek üzere harekete hazırlattırılması ve bildirilmesi gereklidir. Bu birliklerin hareketi için ayrıca emir verilecektir. Trabzon'da 7 nci Alaydan bir tabur Hopa'ya gidecek ve şimdilik orada kalacaktır. Rize kadar Bayburt da önemli bir bölge olduğundan Bayburt'taki tabur hareket etmediyse, kış olması dolayısıyla güçlük ve yorgunluk yaratmamak için bu taburun şimdilik Bayburt'ta kalması uygun olur. Rize'de bir birlik bulundurmak gerekiyorsa 7 nci Alaydan da Hopa'ya gidecek taburdan bir bölük bırakılabilir.

4. Artvin'e gidecek birliklerimizin Artvin kazası sınırları dışında Borçka'dan geçerek Gürcüleri şüpheye düşürmemek için, Hopa'dan Artvin kazası içinden geçmek üzere Artvin'e gidecek şekilde harekete uygun bir yol olup olmadığını acilen araştırılıp bildirilmesi.

22/2

Doğu Cephesi Komutanı
Kâzım Karabekir

Koleksiyon Adı : İstiklâl Harbi
Klâsör : 1117
Dosya : 1-(25)
Fihrist : 38-25

Belge No: 3032

GNKUR
ATASE ARŞIVI
KOL : İSH
KLS : 1117
DOS : 1-25
FIH. : 38-39

Belge No: 3032

Harp telgrafı

Kars
26.2.337

Fırka 3, Fırka 9, Fırka 11, Fırka 12
Kumandanlığına
Yazdım 9. K. Ahz-ı Asker Hey'et-i Riyâsetine
Kars Mevkiî Müstahkem K. Cephe Şuabâtına

1. Ardahan livasının istihlâsı dolayısıyla vaziyet-i askeriyemizce ba'zı ta'dilât icrâsına ve Ardahan'da kuvvetli bulunmak lüzûm ve Ardahan'da bir fırka karargâhına ihtiyaç hâsıl olmuşdur. Bu maksatla hâlen kıtaât-ı müstakil müfrezelere ayrılmış ve Iğdır'da az kuvveti kalmış olan On Birinci Fırka Karargâhı Kars'a gelecek ve Ardahan'a gidecekdir.

2. On Birinci Fırkanın Şahtahtı ve Nahcivan mıntıkasında bulunan kıtaâtı kemâkân Şahtahtı Müfrezesi nâmıyla Erkân-ı Harb Binbaşı Veysel Bey kumandasında ve doğrudan doğruya cephe emrinde bulunacakdır. Iğdır ve havâlîsindeki kıtaât da Iğdır Grubu Kumandanlığı nâmıyla Otuz Üçüncü Alay Kumandanı'nın emrinde bulunacak ve bu grub kumandanlığı da şimdilik doğrudan doğruya cepheye merbût olacaktır. Van mıntıkasındaki kıtaât da Iğdır Grubu Kumandanlığının emrinde bulunacakdır.

3. Ardahan'da bulunacak fırka karargâhı İkinci Frka Kumandanlığı adresiyle muhabere edecek, Artvin mıntıkasında bulunan kıtaât da bu fırka kumandanının emri altında bulunacakdır. Umûr-ı hesâbiye muâmelât-ı zâtiye ve bu gibi husûsâta ait muâmelâtda yanlışlık ve karışıklığa mûcib olmamak için ayrı bir teşkilât ve nizam-ı harb yapılıncaya kadar Üçüncü ve On Birinci fırkaların nizam-ı harbinde dâhil olupta bu İkinci Fırka emrine verilmiş olan kıtaâtın esas fırkalarıyla olan irtibatları da bâki kalacakdır.

4. On Birinci Fırka Karargâhının Iğdır'dan hareketi bildirilecektir.

Kapadım 26.2.37

2/26

İmza

Koleksiyon Adı : İstiklâl Harbi
Klâsör : 1117
Dosya : 1-(25)
Fihrist : 38-39

Belge No: 3032

Harp telgrafı

Kars
26.2.1921

2 nci, 9 ncu, 11 nci, 12 nci Tümen Komutanlıklarına
Yazdım 9 ncu Kolordu Asker Alma Heyeti
Başkanlığına
Kars Müstahkem Mevki Komutanlığına
Cephe Şubelerine

1. Ardahan livasının kurtuluşu dolayısıyla askerî durumumuz yönünden bazı değişiklikler yapılmasına ve Ardahan'da kuvvetli bulunmak gereği ve Ardahan'da bir tümen karargâhına ihtiyaç bulunmaktadır. Bu amaçla hâlen birlikler müstakil müfrezelere ayrılmış ve Iğdır'da az kuvveti kalmış olan 11 nci Tümen Karargâhı Kars'a gelecek ve Ardahan'a gidecektir.

2. 11 nci Tümenin Şahtahtı ve Nahcivan mıntıkasında bulunan birlikleri eskisi gibi Şahtahtı Müfrezesi adıyla Kurmay Binbaşı Veysel Bey komutasında ve doğrudan doğruya cephe emrinde bulunacaktır. Iğdır ve havalisindeki birlikler de Iğdır Grup Komutanlığı adıyla 33 ncü Alay Komutanı'nın emrinde bulunacak ve bu grup komutanlığı da şimdilik doğrudan doğruya cepheye bağlı olacaktır. Van mıntıkasındaki birlikler de Iğdır Grubu Komutanlığının emrinde bulunacaktır.

3. Ardahan'da bulunacak tümen karargâhı 2 nci Tümen Komutanlığı adresiyle haberleşecek, Artvin mıntıkasında bulunan birlikler de bu tümen komutanının emri altında bulunacaktır. Hesap ve personel işleri gibi konulara ait uygulamada yanlışlık ve karışıklığa neden olmamak için ayrı bir teşkilât ve harp düzeni yapılıncaya kadar 3 ncü ve 11 nci tümenlerin harp düzeni içinde olup da bu 2 nci Tümenin emrine verilmiş olan birliklerin esas tümenleriyle olan bağlantıları da devam edecektir.

4. 11 nci Tümen Karargâhının Iğdır'dan hareketi bildirilecektir.

Kapadım 26.2.1921

2/26

Kâzım Karabekir
Doğu Cephesi Komutanı

Koleksiyon Adı : İstiklâl Harbi
Klâsör : 1117
Dosya : 1-(25)
Fihrist : 38-39

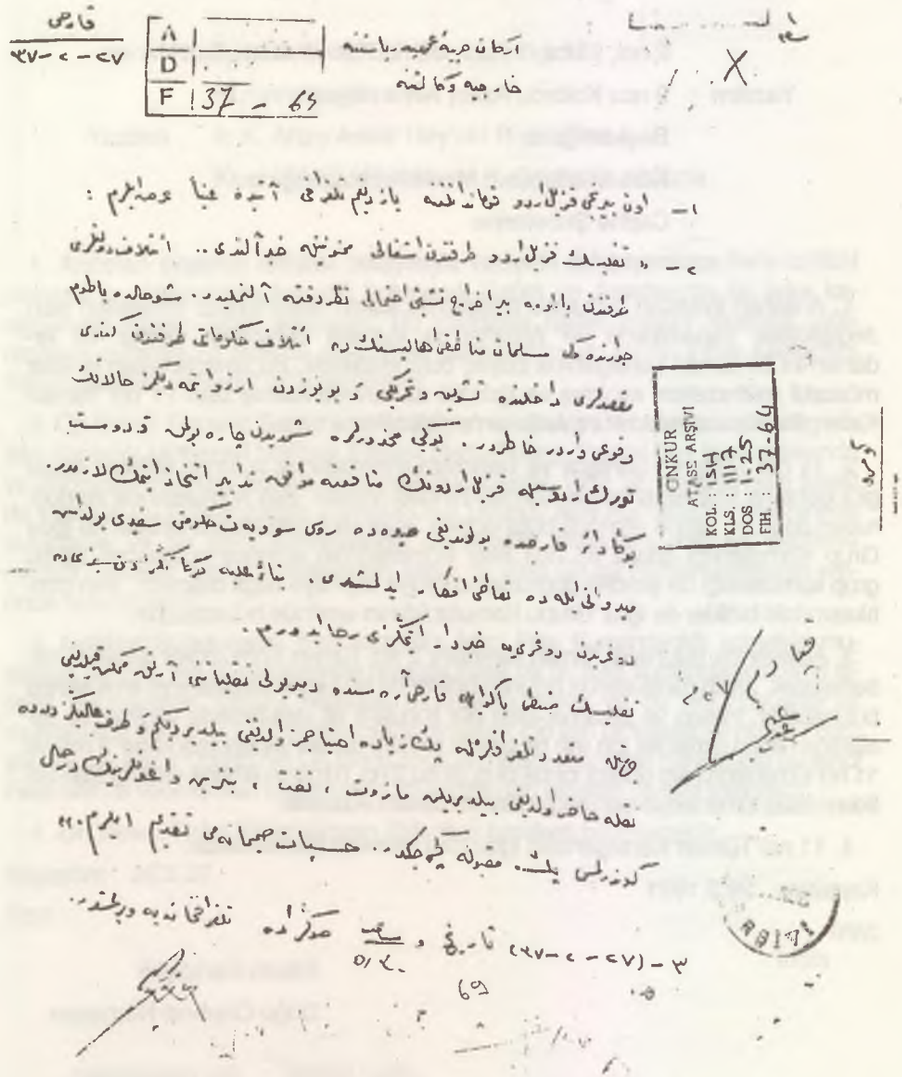

Kars
27.2.37

Erkân-ı Harbiye-i Umûmîye
Riyâsetine
Hâriciye Vekâletine

1. On Birinci Kızılordu Kumandanlığına yazdığım telgrafı âtîde aynen arz eylerim.

2. "Tiflis'in Kızılordu tarafından işgali memnuniyetle haber alındı. İtilâf devletleri tarafından Batum'a bir ihrâç teşebbüsü ihtimâli nazar-ı dikkate alınmalıdır. Şu hâlde Batum civârındaki Müslüman menâtıkı ahâlîsinin de İtilâf hükûmeti tarafından kendi maksatları dâhilinde teşvîk ve tahrîki ve bu yüzden arzu etmediğimiz hâlâtın vukû' vârid-i hatındır. Bu gibi mahzurlara şimdiden çare bulmak ve dost Türk ordusuyla Kızılordunun menâfi'ne muvâfık tedâbir ittihâz etmek lâzımdır.

Buna dair Kars'da bulunduğu sırada Rus Sovyet Hükûmeti Sefiri Yoldaş Midvan ile de teat-i efkâr edilmişdi. Binâen-aleyh harekâtınızdan bizi de doğrudan doğruya haberdâr etmenizi ricâ ederim.

Tiflis'in zaptı Bakû ile Kars arasında demir yolu nakliyâtını artık mümkün kıldığı cihetle müteaddid telgraflarımla pek ziyâde ihtiyacımız olduğunu bildirdiğim ve taraf-ı âlinizden de nakle hazır olduğu bildirilen mazot, neft, benzin vagonlarının derhâl gönderilmesi pek makbûle geçecekdir. Hissiyât-ı samimânemi takdim eylerim."

3. (27.2.37) tarih ve saat 5.30 sonrada telgrafhâneye verilmişdir.

İmza

ONKUR ATASE ARŞİVİ
KOL. : İSH
KLS. : 1117
DOS. : 1-25
FİH. : 37-64

Koleksiyon Adı	: İstiklâl Harbi
Klâsör	: 1117
Dosya	: 1-(25)
Fihrist	: 37-64

Belge No: 3033

Kars
27.2.1921

Genelkurmay Başkanlığına
Dışişleri Bakanlığına

1. 11 nci Kızılordu Komutanlığına yazdığım telgrafı aşağıda aynen arz ederim.

2. "Tiflis'in Kızılordu tarafından işgali memnuniyetle haber alındı. İtilâf devletleri tarafından Batum'a bir ihraç teşebbüsü ihtimali dikkate alınmalıdır. Bu durumda Batum civarındaki Müslüman bölgeler halkının da İtilâf hükûmeti tarafından kendi amaçları dâhilinde teşvik ve tahriki ve bu yüzden arzu etmediğimiz hâllerin ortaya çıkması akla gelmektedir. Bu gibi sakıncalara şimdiden çare bulmak ve dost Türk ordusuyla Kızılordunun menfaatlerine uygun tedbirler almak lâzımdır.

Buna dair Kars'ta bulunduğu sırada Rus Sovyet Hükûmeti Elçisi Yoldaş Midvan ile de görüş alış verişinde bulunulmuştu. Bundan dolayı hareketinizden bizi de doğrudan doğruya haberdar etmenizi rica ederim. Tiflis'in zaptı Bakû ile Kars arasında demir yolu nakliyatını artık mümkün kıldığından çeşitli telgraflarımla çok fazla ihtiyacımız olduğunu bildirdiğim ve tarafınızdan da nakle hazır olduğu bildirilen mazot, neft, benzin vagonlarının derhâl gönderilmesi pek makbule geçecekdir. Samimî hislerimi sunarım.

3. (27.2.1921) tarih ve saat 17.30'da telgrafhaneye verilmiştir.

Doğu Cephesi Komutanı
Kâzım Karabekir

Koleksiyon Adı	:	İstiklâl Harbi
Klâsör	:	1117
Dosya	:	1-(25)
Fihrist	:	37-64

Belge No: 3034

A 4/6662
26
F 3
GNKÜR ATASE ARŞİVİ
KOL : ISH
DOS : 2-24
FİH : 3
GNKÜR ATASE ARŞİVİ

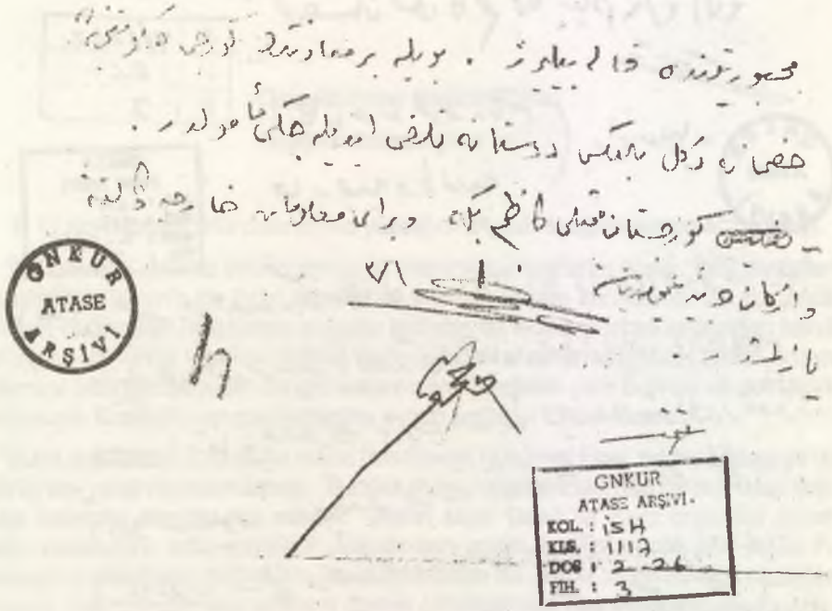

Kars
1.3.37
Kapadım 1.3.37

Gürcistan Mümessili Kâzım Beye

Erkân-ı Harbiye-i Umûmîye Riyâsetine Hâriciye Vekâletine Berâ-yı Mâ'lûmat

1. Ahısha ve havâlîsindeki Müslümanlarda Bolşevik ve Ermeniler tarafından katliam yapılacak korkusuyla, bazı gûna heyecan hâsıl olduğu gerek iş'âr-ı âlilerinden gerek ahal-i mahlliyenin mütevelli mürâcaâtlarından anlaşılıyor. Böyle bir ihtimale karşı Gürcü Hükûmeti'nin şimdiden İslâmları teslih ve techiz etmekte olması hakkındaki tedbiri de şâyân-ı şükrandır. Vaziyet-i harbiye icâbı hükûmet-i mezkûre kuvva-yı muntazamasının cephede meşgul olmaları dolayısıyla geri mıntıkalarda bulunan İslâmların mâ'ruz kalacakları muhtemel bu gibi fecâyi ve kıtalden muhafaza edilmesi husûsunda Gürcistan'ın şimdiden daha ciddî ve müessir tedâbir iktiham etmesi temennî olunur. Bu gibi tedâbir ile berâber yine fecâyi zuhur eder ve bunun men'ine ilcâât-ı harbiye dolayısıyla Gürcistan'ın muvaffak olamadığı tahakkuk ederse İslâm ahâlîye böyle bir kıtalden siyânet etmek üzere Ahısha ve havâlîsine muavenet mecburiyetinde kalabiliriz.

Böyle bir muavenetin Gürcü Hükûmeti'nce hasmâne değil bilâkis dostâne telâkkî edileceği me'muldur.

2. Gürcistan Mümessili Kâzım Beye ve berâ-yı ma'lûmât Hâriciye Vekâletine ve Erkân-ı Harbiye-i Umûmîyeye yazılmışdır. 2/1

İmza

Koleksiyon Adı	:	İstiklâl Harbi
Klâsör	:	1117
Dosya	:	2-(26)
Fihrist	:	3

Belge No: 3034

Kars
1.3.1921
Kapadım 1.3.1921

Gürcistan Temsilcisi Kâzım Beye

Genelkurmay Başkanlığına Dışişleri Bakanlığına (bilgi için)

1. Ahıska ve çevresindeki Müslümanlarda Bolşevik ve Ermeniler tarafından katliam yapılacak korkusuyla heyecan meydana geldiği gerek sizin yazılarınızdan gerekse bölge halkının birbiri arkasına yaptıkları müracaatlardan anlaşılıyor. Böyle bir ihtimale karşı Gürcü Hükûmeti'nin şimdiden Müslümanları silâhlandırma ve donatmakta olması konusundaki tedbirleri de teşekküre değerdir. Savaş durumu gereği bu hükûmetin düzenli kuvvetlerinin cephede meşgul olmaları dolayısıyla arka bölgelerde bulunan Müslümanların maruz kalacakları muhtemel bu gibi facialar ve katliamlardan korunması konusunda Gürcistan'ın şimdiden daha ciddî ve etkili tedbirler alması temenni olunur. Bu gibi tedbirler ile beraber yine facialar meydana gelir ve bunun önlenmesinde savaş yasağı dolayısıyla Gürcistan'ın başarılı olamadığı görülürse Müslüman halka böyle bir katliamdan kaçınmak üzere Ahıska ve havalisine yardım mecburiyetinde kalabiliriz. Böyle bir yardımın Gürcü Hükûmeti'nce düşmanca değil aksine dostça kabul edilmesi ümit edilir.

2. Gürcistan Temsilcisi Kâzım Beye ve bilgi için Dışişleri Bakanlığına ve Genelkurmay Başkanlığına yazılmıştır.

Doğu Cephesi Komutanı
Kâzım Karabekir

Koleksiyon Adı : İstiklâl Harbi
Klâsör : 1117
Dosya : 2-(26)
Fihrist : 3

Belge No: 3035

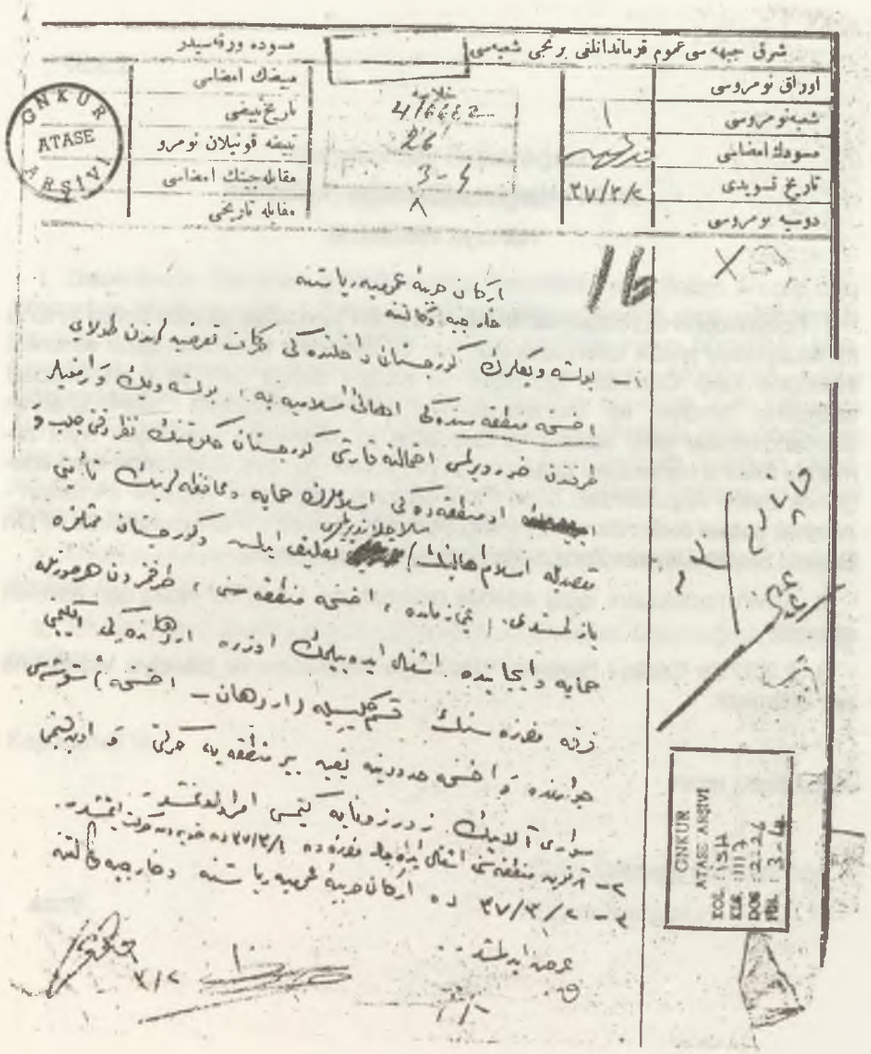

2.3.37

Erkân-ı Harbiye-i Umûmîye Riyâsetine

Hâriciye Vekâletine

1. Bolşeviklerin Gürcistan dâhilindeki harekât-ı taarruziyelerinden dolayı Ahısha mıntıkasındaki ahâlî-i İslâmiyeye Bolşevik ve Ermeniler tarafından zarar verilmesi ihtimâline karşı Gürcistan Hükûmeti'nin nazar-ı dikkati celb ve o mıntıkadaki İslâmların himâye ve muhafazalarnın te'mîni maksadıyla İslâm ahâlînin silâhlandırılması teklif edilmiş ve Gürcistan mümessilince yazılmışdı. Aynı zamanda Ahısha mıntıkasını tarafımızdan her sûretle himâye ve icâbında işgal edebilmek üzere Ardahan'daki İkinci Fırka Müfrezesinin kısm-ı küllîsiyle (Ardahan - Ahısha) şosesi civârında ve Ahısha hududuna yakın bir mıntıkaya hareketi ve On Beşinci Süvâri Alayının Zorzuna'ya gitmesi emr olunmuşdu.

2. Artvin mıntıkasını işgal edecek müfreze de 1.3.37'de Hopa'dan hareket etmiştir.

3. 2.3.37'de Erkân-ı Harbiye-i Umûmîye Riyasetine ve Hâriciye Vekâletine arz edilmiştir.

Kapadım/3 minh

İmza

Koleksiyon Adı : İstiklâl Harbi
Klâsör : 1117
Dosya : 2-(26)
Fihrist : 3-4

2.3.1921

Genelkurmay Başkanlığına

Dışişleri Bakanlığına

1. Bolşeviklerin Gürcistan içindeki taarruz harekâtlarından dolayı Ahıska mıntıkasındaki Müslüman halka Bolşevik ve Ermeniler tarafından zarar verilmesi ihtimaline karşı Gürcistan Hükûmeti'nin dikkati çekilmiş ve o bölgedeki Müslümanların himaye ve korunmalarının temini amacıyla Müslüman halkın silâhlandırılması teklif edilmiş ve Gürcistan temsilcimize yazılmıştı. Aynı zamanda Ahıska mıntıkasını tarafımızdan her suretle himâye ve gerekirse işgal edebilmek üzere Ardahan'daki 2 nci Tümen Müfrezesinin büyük bir kısmıyla (Ardahan - Ahıska) şosesi civarında ve Ahıska hududuna yakın bir mıntıkaya hareketi ve 15 nci Süvari Alayının Zorzuna'ya gitmesi emredilmiştir.

2. Artvin mıntıkasını işgal edecek müfreze de 1.3.1921'de Hopa'dan hareket etmiştir.

3. 2.3.1921'de Genelkurmay Başkanlığına ve Dışişleri Bakanlığına arz edilmiştir.

Kapadım/3'te

Doğu Cephesi Komutanlığı

Kâzım Karabekir

Koleksiyon Adı : İstiklâl Harbi
Klâsör : 1117
Dosya : 2-(26)
Fihrist : 3-4

شرق جبهه سی عموم قوماندانلغی برنجی شعبه سی

مسوده ورقه سیدر

اوراق نومروسی	
شعبه نومروسی	
مسودك امضاسی	
تاریخ تسویدی	۲۷/۲/۲
دوسیه نومروسی	

خلاصه

میضك امضاسی	
تاریخ تبیضی	
تبیضه قونیلان نومرو	
مقابله جینك امضاسی	
مقابله تاریخی	

GNKUR ATASE ARŞIVI

4/666
26
3-2

GNKUR ATASE ARŞIVI
KOL. : ISH
KLS. : 1117
DOS : 2-26
FIH. : 3-2

ی عموم قوماندانلغی برنجی شعبه سی

مسوده ورقه سیدر

میضك امضاسی	
تاریخ تبیضی	
تبیضه قونیلان نومرو	
مقابله جینك امضاسی	
مقابله تاریخی	

خلاصه

GNKUR ATASE ARŞIVI

26
3-3

GNKUR
ATASE ARŞIVI
KOL. : ISH
KLS. : 1117
DOS : 2-26
FIH. : 3-3

Harp telgrafı

2.3.37

9. F. Kumandanlığına

1. Gürcüler, Guru'yu da tahliye ederek, Horum mevki-î müstahzârına çekiliyorlar. Gürcülerin bu ric'atları Bolşevik ve Ermeni katliâmı korkusuyla Ahısha Müslümanlarını heyecana düşürmüştür. Biz Gürcü Hükûmeti'ne mürâcaât ederek Müslümanların böyle bir tehlikeye ma'rûz kalmamaları için îcâb eden tedâbirin ittihâzı ve Müslümanların böyle bir ihtimâle karşı teslih ve bir teşkilâta rabt edilmeleri ve îcâb ederse Gürcü Hükûmeti'nin bu husûsda bizden de muavenet görebileceği hakkında nazar-ı dikkatin celb ettik. Ahvâl îcâb etirirse Ahısha'yı işgal edeceğiz, bu maksatla İkinci Fırka Müfrezesi de Ahısha hudûduna yaklaşdırılmışdır.

2. Ahvâle göre tarz-ı istihdâmını Şark Cephesi'nce ta'yîn ve emr edilmek üzere On Beşinci Süvâri Alayının (Gümrü-Parket) tarikiyle seriân Zorzuna'ya sevk edilmesini ve alayın hareketinin bildirilmesini ricâ ederim. Alay şimdilik cephe emrinde kalacakdır.

Kapadım 2 minh

İmza

Koleksiyon Adı : İstiklâl Harbi
Klâsör : 1117
Dosya : 2-(26)
Fihrist : 3-2,3-3

Harp telgrafı

2.3.1921

9 ncu Tümen Komutanlığı

1. Gürcüler, Guru'yu da tahliye ederek, Horum hazırlanmış mevzine çekiliyorlar. Gürcülerin bu geri çekilmeleri Bolşevik ve Ermeni katliamı korkusuyla Ahıska Müslümanlarını heyecana düşürmüştür. Biz Gürcü Hükûmeti'ne müracaat ederek Müslümanların böyle bir tehlikeye maruz kalmamaları için gereken tedbirlerin alınması ve Müslümanların böyle bir ihtimale karşı silâhlandırılarak bir teşkilâta bağlanmaları ve gerekirse Gürcü Hükûmeti'nin bu hususta bizden de yardım görecekleri hakkında dikkatlarini çektik. Durum gerektirirse Ahıska'yı işgal edeceğiz. Bu amaçla İkinci Tümen Müfrezesi de Ahıska sınırına yaklaştırılmıştır.

2. Duruma göre nerede bulundurulacağı Doğu Cephesi'nce tayin ve emredilmek üzere 15 nci Süvari Alayının (Gümrü-Parket) yoluyla hızla Zorzuna'ya sevk edilmesini ve alayın hareketinin bildirilmesini rica ederim. Alay şimdilik cephe emrinde kalacaktır.

Kapadım 2'de

Doğu Cephesi Komutanı
Kâzım Karabekir

Koleksiyon Adı : İstiklâl Harbi
Klâsör : 1117
Dosya : 2-(26)
Fihrist : 3-2,3-3

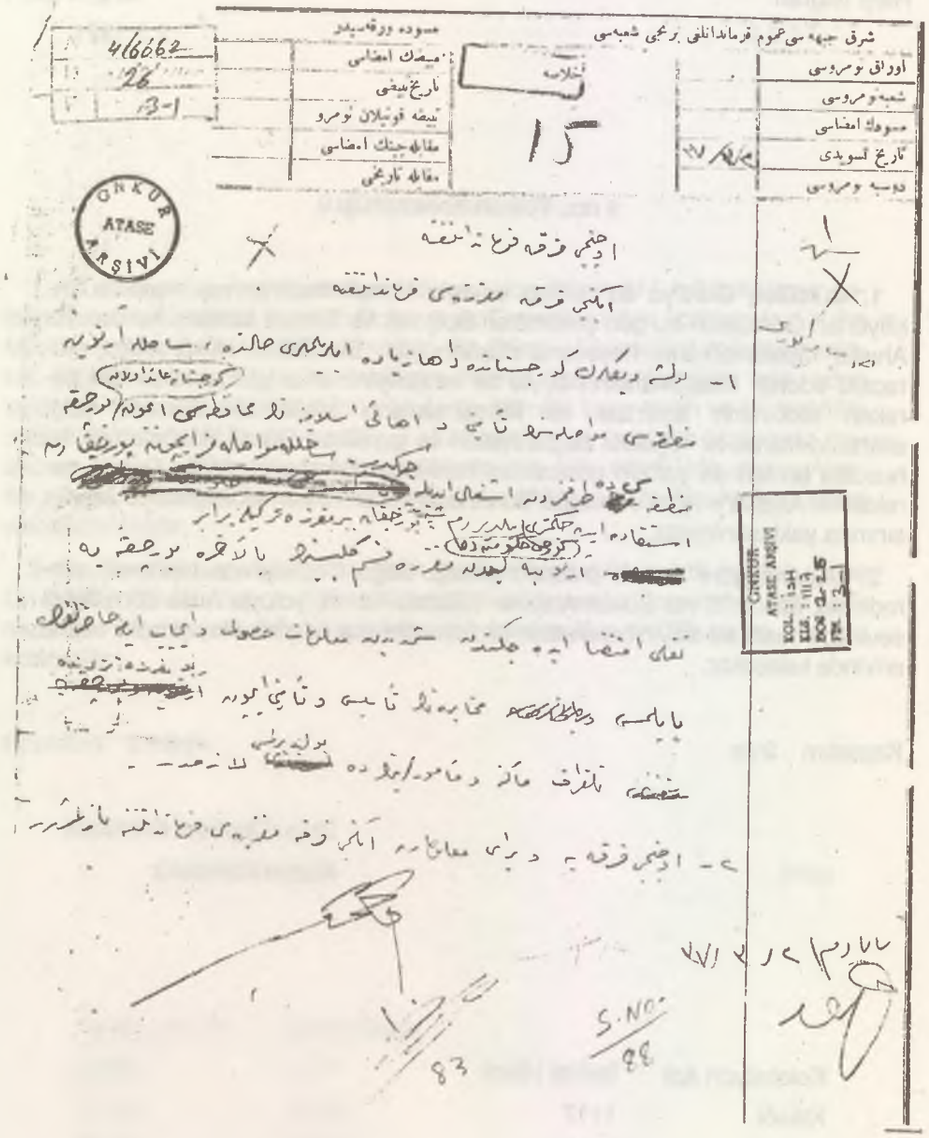

1. Ş

Harp raporu

2.3.37

Üçüncü Fırka Kumandanlığına

İkinci Fırka Müfrezesi Kumandanlığına

1. Bolşeviklerin Gürcistan'da daha ziyâde ilerlemeleri hâlinde, sahille Artvin mıntıkası muvâsalasının te'mîni ve ahâlî-i İslâmiyenin muhâfazası için Gürcistan'a aid olan Borçka mıntıkası da tarafımızdan işgal edilecekdir. Sahille muvâsalamız için Borçka'dan istifade edeceğimizi Gürcü Hükûmeti'ne de bildirdim. Şimdiden Borçka'da bir müfreze terkiyle berâber Artvin'e giden müfreze kısm-ı küllîsinin bil'âhire Borçka'ya nakli iktizâ edeceğinden şimdiden ma'lûmât husûlü ve îcâb eden hazırlığın yapılması muhâberenin te'sis ve te'mîni için bu müfreze nezdinde telgraf makine ve me'mûrlarının da bulundurulması lâzımdır.

2. Üçüncü Fırkaya ve berâ-yı ma'lûmât İkinci Fırka Müfrezesi Kumandanlığına yazılmışdır.

Kapadım

2.3.37

İmza

Koleksiyon Adı	:	İstiklâl Harbi
Klâsör	:	1117
Dosya	:	2-(26)
Fihrist	:	3-1

Belge No: 3037

1 nci Şube

Harp raporu

2.3.1921

3 ncü Tümen Komutanlığına

2 nci Tümen Müfrezesi Komutanlığına

1. Bolşeviklerin Gürcistan'da daha çok ilerlemeleri durumunda, sahille Artvin bölgesinin birleştiği noktanın alınması ve Müslüman halkın korunması için Gürcistan'a ait olan Borçka bölgesi de tarafımızdan işgal edilecektir. Sahille bağlantımız için Borçka'dan istifade edeceğimizi Gürcü Hükûmeti'ne de bildiririm. Şimdiden Borçka'da bir müfreze terkiyle beraber Artvin'e giden müfrezenin büyük bir kısmının daha sonra Borçka'ya nakli gerekeceğinden şimdiden bilgi edinilmesi ve gereken hazırlığın yapılması, haberleşmenin sağlanması için bu müfreze nezdinde telgraf, makine ve memurlarının da bulundurulması lâzımdır.

2. 3 ncü Tümene ve bilgi için 2 nci Tümen Müfrezesi Komutanlığına yazılmıştır.

Kapadım 2.3.1921

Doğu Cephesi Komutanı

Kâzım Karabekir

Koleksiyon Adı	:	İstiklâl Harbi
Klâsör	:	1117
Dosya	:	2-(26)
Fihrist	:	3-1

Belge No: 3038

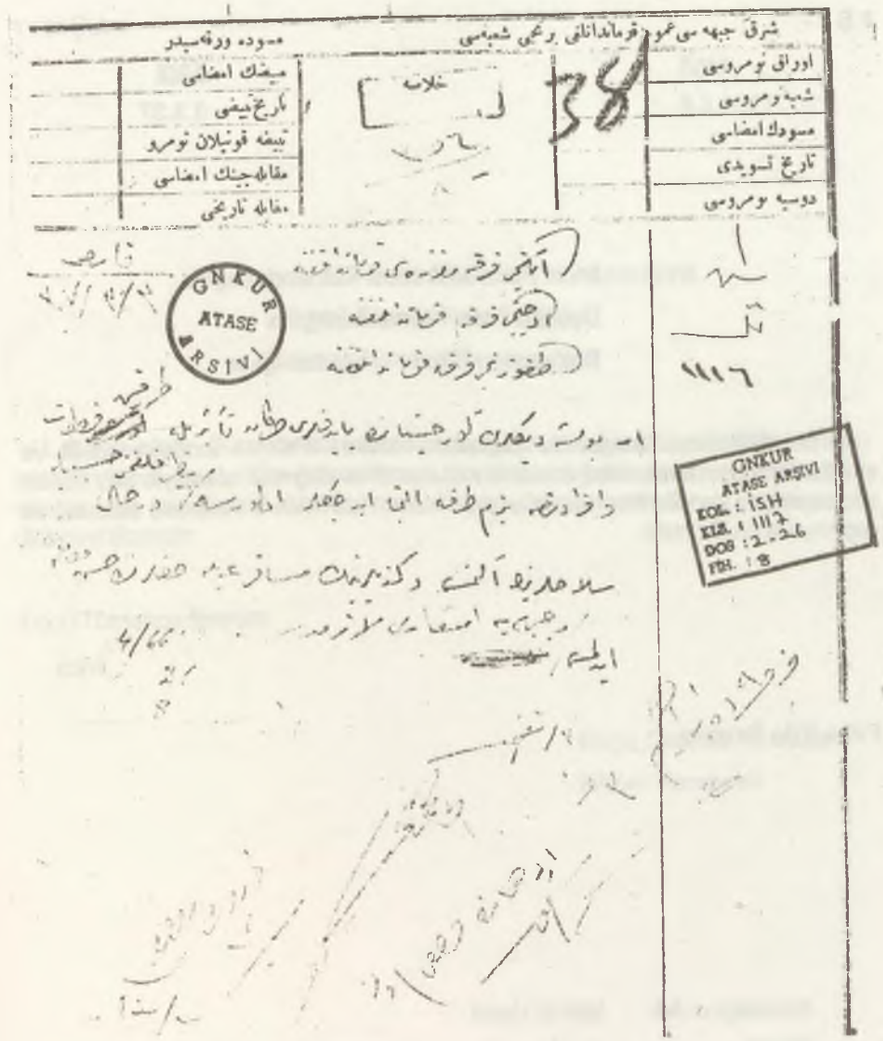

1.Ş

Kars
3.3.37

İkinci Fırka Müfrezesi Kumandanlığına
Üçüncü Fırka Kumandanlığına
Dokuzuncu Fırka Kumandanlığına

1. Bolşeviklerin Gürcistan'da yaptıkları harekât te'sîriyle tarafeyn kıtaât ve efrâdından bizim tarafa ilticâ edecekler olursa bî-taraflığımız hasebiyle silâhlarının alınmasını ve kendilerinin misafir addiyle haklarında hüsn-ü muâmele edilmesi ve cepheye iş'ârı lâzımdır.

İmza

Fırka 9'da İbrahim

Koleksiyon Adı : İstiklâl Harbi
Klâsör : 1117
Dosya : 2-(26)
Fihrist : 8

1 nci Şube

Kars
3.3.1921

2 nci Tümen Müfrezesi Komutanlığına
3 ncü Tümen Komutanlığına
9 ncu Tümen Komutanlığına

1. Bolşeviklerin Gürcistan'da yaptıkları harekâtın etkisiyle iki taraf birlikleri ve erlerinden bizim tarafa iltica edecekler olursa tarafsızlığımız nedeniyle silâhlarının alınması ve kendilerinin misafir kabul edilerek, iyi davranılması ve cepheye bildirilmesi lâzımdır.

9 ncu Tümende İbrahim

Doğu Cephesi Komutanı
Kâzım Karabekir

Koleksiyon Adı : İstiklâl Harbi
Klâsör : 1117
Dosya : 2-(26)
Fihrist : 8

ONKUR ATASE ARSIVI

ONKUR. ATASE ARSIVI
KOL. :64 KLS. :III-DOS. :2 / 26 FIH. :1-14

ONKUR ATASE ARSIVI

ONKUR. ATASE ARSIVI
KOL. :64 KLS. :III-DOS. :2 / 26 FIH. :1-18

1.Ş

Kars
6.3.37
6.3.37
Saat 8.30 sonra

Hâriciye Vekâletine
Erkân-ı Harbiye-i Umûmîye Riyâsetine
Gürcistan Mümessili Kâzım Beye

Gürcistan dâhilindeki harekât-ı harbiyenin tevessü' yüzünden İslâm ahâlînin zarar-ı dîde olmamaları ve bil-hâssa fırsatdan istifâdeyi pek iyi bilen Ermenilerin bir katliâmına mâ'ruz kalmamaları için Ahılkelek ve Ahısha kazalarının bî-taraf addıyla harekât-ı harbiyeden sıyânet edilmesi ve bu kazalar hudûd dâhiline kıtaât-ı muharebenin tecâvüz etmemeleri emniyet-i askeriyemiz nokta-i nazarından zarûrî görülerek keyfiyeti Hâriciye Vekâletimiz tarafından Moskova'da Çiçerin'e ve Azerbaycan Hükûmeti'ne teblîğ olunmuşdur. Salif-üz zikr kazalar dâhilinde sâkin İslâm ahâlînin muhâfaza-i hukuk ve hayatı Gürcistan Hükümeti'nce de takrîr etmiş ve bu bâbdaki iş'âr-ı âlileri vechle tedâbir dahi ittihâz olunmuş olduğundan hâlen bî-taraflığını muhafaza siyâsetini tâkib etmekde olan hükûmetimizin taraf-ı muhâriblerinden birisine vâki olan tebligâtı nazar-ı dikkate alarak Gürcistan'ın da Ahılkelek ve Ahısha kazaları dâhiline kıtaât-ı askeriye sevk etmeyerek bu sûretle müteârrız tarafında bu kazalar dâhilinde icrâ-yı hareket edilmemesi te'mîn buyurulmasını ricâ ederim.

İmza

Koleksiyon Adı : İstiklâl Harbi
Klâsör : 1117
Dosya : 2-(26)
Fihrist : 1-18

1 nci Şube

Kars
6.3.1921
Saat 20.30

Dışişleri Bakanlığına
Genelkurmay Başkanlığına
Gürcistan Temsilcisi Kâzım Beye

Gürcistan içindeki harbin yayılması yüzünden Müslüman halkın zarar görmemeleri ve bilhassa fırsattan istifadeyi çok iyi bilen Ermenilerin bir katliamına maruz kalmamaları için Ahılkelek'in ve Ahıska kazalarının tarafsız bölge olmaları nedeniyle savaştan korunması ve bu kazalar dâhiline muharip birliklerinin tecavüz etmemeleri askerî güvenliğimiz açısından gerekli görülerek durum Dışişleri Bakanlığımız tarafından Moskova'da Çiçerin'e ve Azerbaycan Hükûmeti'ne bildirilmiştir. Bu kazalar içinde oturan Müslüman halkın haklarının ve hayatının korunması, Gürcistan Hükûmeti'nce de kararlaştırılmış ve bu konudaki yazışmalara göre tedbirlerin de alınmış olduğundan hâlen tarafsızlık siyaseti takip etmekte olan hükûmetimizin savaştığı taraflardan birine gelen tebligatı dikkate alarak Gürcistan'ın da Ahılkelek ve Ahıska kazalarına askerî birlik sevk etmeyerek, böylece taarruz eden tarafın da bu kazalar içine harekât yapmamasının sağlanmasını rica ederim.

Doğu Cephesi Komutanı
Kâzım Karabekir

Koleksiyon Adı : İstiklâl Harbi
Klâsör : 1117
Dosya : 2-(26)
Fihrist : 1-18

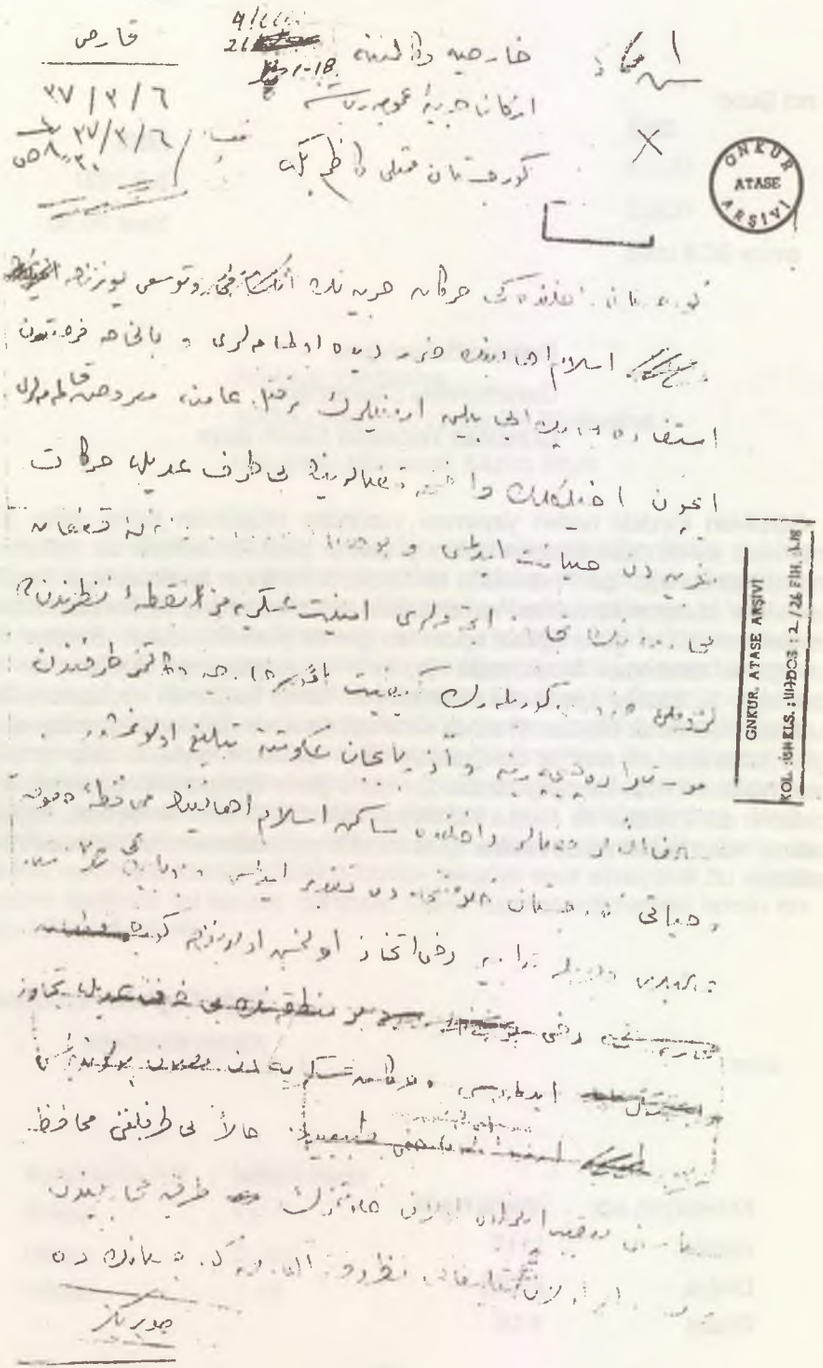

1.Ş.

3.K.

Karargâh

6.3.37

Erkân-ı Harbiye-i Umûmîye Riyâsetine

C. 23.2.37 tarih ve 2916 numrolu şifreye:

1. Nahcivan Şûra-yı Mahallî teşkilâtının takviyesi değil îka'sı bile mümkün olmayacak bir şekle girmişdir. Kızıllar burada sarf etmekte oldukları bol para ile bu güne kadar lehimizde çalışan eşhâsı dahi aleyhimize çevirdi. Ahâlî menfaat-ı şahsiyesinin te'mînini hangi tarafta görürse öteden beri o tarafa koşar.

2. Nahcivan mıntıkasının kendisi elde edebilecek bir sûrette teşkilât yaparak kuvvetli bulunmaları bunların ne Bolşeviklerin ve ne de Ermenilerin menfaatine hâdim olmayarak bî-taraf kalmaları lüzûmunun sûret-i münasebede halka tefhimi ve Vedi mıntıkasındaki ahâl-i İslâmiyenin Bolşeviklere yardım edeceklerine kendi teşkilâtlarını kuvvetlendirmelerinin ve bu husûsda ahâl-i İslâmiyenin tenvir ve irşâdı hakkında verdiğim emre Şahtahtı Müfreze Kumandanı Veysel Bey şu cevabda bulundu:

Halkın irade ve ihtiyarî komünistlik vasıtasıyla Rusların elindedir. Bizim tarafımızdan teşkilât icrâ'sına delâlet ve muavenet imkânı yoktur.

3. Şahtahtı Müfrezesinin takviyesi hâlinde buradaki ceryanın lehimize çevrilebileceği Şahtahtı Müfreze Kumandanlığının iş'ârından anlaşılmakda ise de, harekât-ı asliye mıntıkasından hiçbir sebeble kuvvet ifrâz edilmesinin muvâfık olmayacağı mütâlaasıyla şimdilik aleyhimizdeki propagandaların cerhi ve lehimizde propaganda icrâ'sı devamına emir vermekle iktifa olunduğu ma'rûzdur.

Kapadım 8 minh

İmza

Koleksiyon Adı	:	İstiklâl Harbi
Klâsör	:	1117
Dosya	:	2-(26)
Fihrist	:	4-4

Belge No: 3040

1 nci Şube

3 ncü Kısım

Karargâh

6.3.1921

Genelkurmay Başkanlığına

Cevap 23.2.1921 tarih ve 2916 numaralı şifreye:

1. Nahcivan Mahallî Şûra teşkilâtının takviyesi değil oluşturulması bile mümkün olmayacak bir şekle girmiştir. Kızılordu burada harcamakta oldukları bol para ile bugüne kadar lehimizde çalışan kişileri bile aleyhimize çevirdi. Halk şahsî menfaatini hangi tarafta görürse öteden beri o tarafa koşar.

2. Nahcivan bölgesini kendisi elde edebilecek bir şekilde teşkilât yaparak kuvvetli bulunmaları bunların ne Bolşeviklerin ne de Ermenilerin menfaatlerine hizmet etmeyerek tarafsız kalmaları gereğini uygun şekilde halka anlatmak ve Vedi mıntıkasındaki Müslüman halkın Bolşeviklere yardım edeceklerine kendi teşkilâtlarını kuvvetlendirmelerinin ve bu konuda Müslüman halkın aydınlatılarak yol gösterilmesi hakkında verdiğim emre Şahtahtı Müfreze Komutanı Veysel Bey şu cevabı verdi:

Halkın irade ve seçim hakkı komünistlik dolayısıyla Rusların elindedir. Bizim tarafımızdan teşkilât ve yardım yapılmasına imkân yoktur.

3. Şahtahtı Müfrezesinin takviyesi hâlinde buradaki akımın lehimize çevrilebileceği Şahtahtı Müfreze Komutanlığının yazısından anlaşılmakta ise de, asıl harekât mıntıkasından hiçbir sebeple kuvvet ayrılmasınn uygun olmayacağı görüşüyle şimdilik aleyhimizdeki propagandaların yok edilmesi ve lehimize propaganda işinin devamına emir vermekle yetinildiği arz olunur.

Kapadım 8'de

Doğu Cephesi Komutanı

Kâzım Karabekir

Koleksiyon Adı	:	İstiklâl Harbi
Klâsör	:	1117
Dosya	:	2-(26)
Fihrist	:	4-4

Belge No: 3041

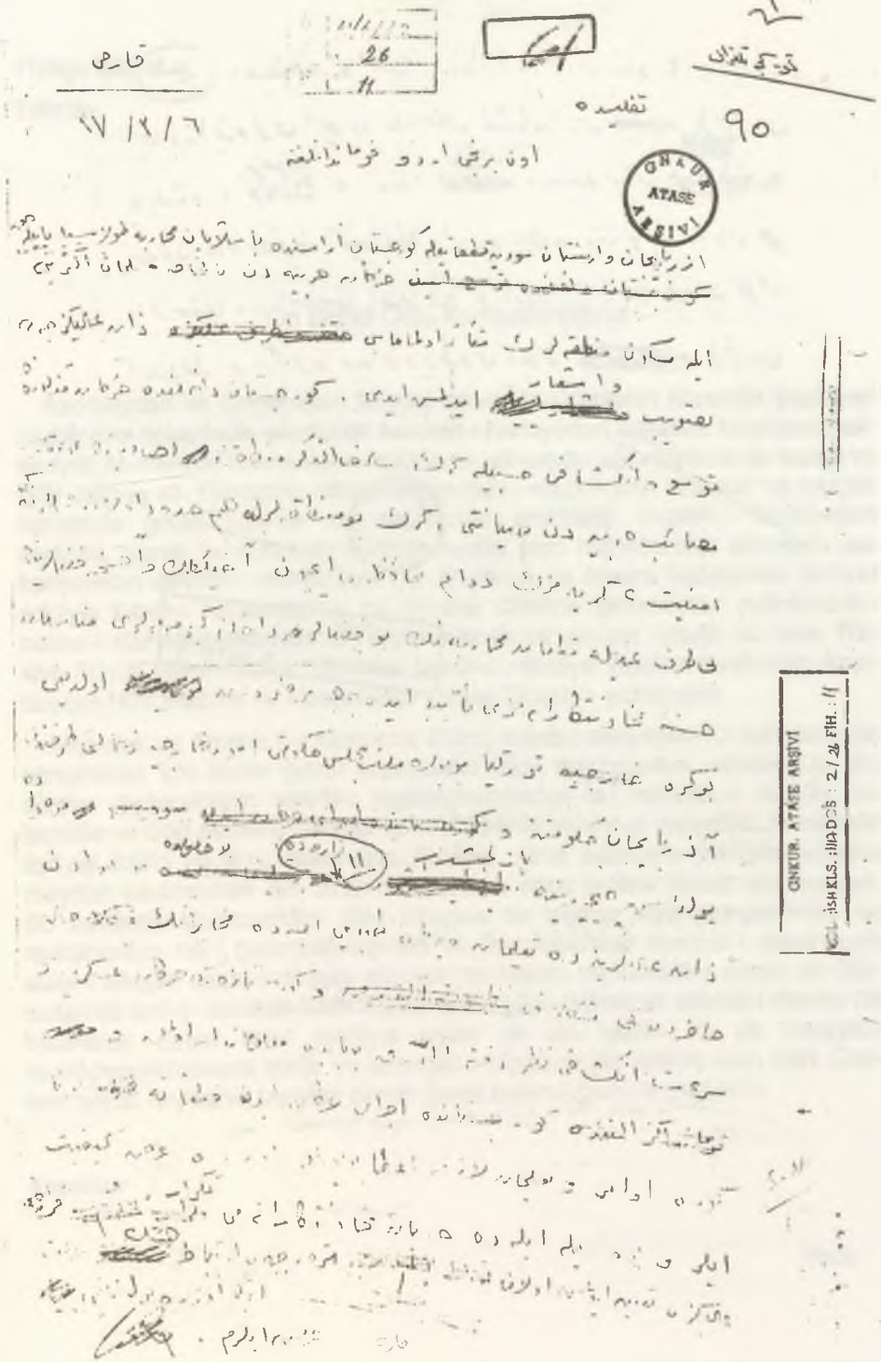

Türkçe telgraf

Tiflis'de

Kars

6.3.37

On Birinci Ordu Kumandanlığına

Azerbaycan ve Ermenistan Sovyet kıtaâtıyla Gürcistan arasında başlayan muhârebe dolayısıyla yapılacak harekât-ı harbiyeden bilhassa Müslüman ekseriyeti ile meskûn mıntıkaların müte'essir olmaması zât-ı âlinizce de tasvib ve iş'âr edilmiş idi. Gürcistan dâhilinde harekât-ı mezkûrenin tevessü' ve inkişâfı hasebiyle gerek salif-üz zikr mıntıkalar ahâlîsinin mesâib-i harbiyeden sıyâneti, gerek bu mıntıkalarla hem hudûd olan mahallerdeki emniyet-i askeriyemizin devam-ı muhâfazası için Ahılkelek ve Ahısha kazalarının bî-taraf addiyle kıtaât-ı muharebenin bu kazalar dâhiline girmemeleri münâsebât-ı hasna-i muhadenetkâranemizi te'yîd edecek bir zarûret olduğu bu kere Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti Umûr-u Hâriciye Vekâleti tarafından Azerbaycan Hükûmeti'ne ve Moskova'da yoldaş Çiçerin'e yazılmışdır.

Ahılkelek ve Ahısha mıntıkalarına Gürcü kıtaât-ı askeriyesinin dahi tecâvüz etmemeleri için lâzım gelen teşebbüsât dahi tarafımızdan yapılmışdır. Bu sûretle muharebenin tesirât-ı mustakbelesinden bu menâtıkın masûn kalacaklarını ümit etmekle berâber bu mahallerde vekâyi-yi cariyeden bil-istifade âsâyişi ihlâle ve arzu olunmayan fecâyie cür'et edenlerin bu hareketlerine meydan verilmemesi için tarafımızdan îcâb eden tedâbir ittihâz olunmuşdur. Bu husûsda Moskova'dan zât-ı âlilerine de tâlimat verilmesi tabiî ise de muhâberâtın hâl-i hazırdaki teşkilâtı ve Gürcistan'daki harekât-ı askeriyenin sûret-i inkişâfı nazar-ı dikkate alınarak bu bâbda ma'lûmatdar olmak ve Gürcistan'da icrâ-yı hareket eden kıtaâta buna göre evâmir ve talimât-ı lâzıme i'tâ bulunmak üzere arz-ı keyfiyet eyler ve bu vesile ile de hissiyât-ı muhâdenetkâranemi tekrar ve karargâh-ı âlinize ta'yîn edilmiş olan Şark Cephesi irtibât hey'etinin hareket etmek üzere bulunduğunu arz eylerim.

Kapadım

İmza

Erkân-ı Harbiye-i Umûmîye Riyasetine
Hâriciye Vekâletine

Kars
7.3.37

1. On Birinci Kızılordu Kumandanı'na 6.3.37'de yazdığım telgraf aynen ikinci maddededir.

2. Aynen...

3. Erkân-ı Harbiye-i Umûmîye Riyâsetine ve Hâriciye Vekâletine arz edilmiştir.

Kapadım
7 minh

Koleksiyon Adı : İstiklâl Harbi
Klâsör : 1117
Dosya : 2-(26)
Fihrist : 11

Belge No: 3041

Türkçe telgraf
Tiflis'te

Kars
6.3.1921

11 nci Kızılordu Komutanlığına

Azerbaycan ve Ermenistan Sovyet birlikleriyle, Gürcistan arasında başlayan muharebe dolayısıyla yapılacak askerî harekâttan özellikle Müslüman çoğunluğun bulunduğu bölgelerin etkilenmemesi, sizin tarafınızdan da onaylanmış ve bildirilmiştir. Gürcistan içinde bu harekâtın yayılması nedeniyle bu bölgeler halkının harbin zorluklarından kaçınması gerek bu bölgelerle sınır olan bölgelerdeki askerlerimizin güvenliğinin korunması için Ahılkelek ve Ahıska kazalarının tarafsız bölge kabul edilmesiyle muharip birliklerin bu kazalar içine girmemeleri, dostâne ilişkilerimizi destekleyecek bir zorunluluk olduğu bu defa Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti, Dışişleri Bakanlığı tarafından Azerbaycan Hükûmeti ve Moskova'da yoldaş Çiçerin'e yazılmıştır.

Ahılkelek ve Ahıska bölgelerine Gürcü askerî birliklerinin de tecavüz etmemeleri için gerekli olan girişimler de tarafımızdan yapılmıştır. Bu suretle muharebenin olabilecek etkilerinden bu bölgelerin korunacaklarını ümit etmekle beraber, bu bölgeler de durumdan yararlanarak asayişi ihlâle ve arzu olunmayan facialara cür'et edenlerin bu hareketlerine meydan verilmemesi için tarafımızdan gereken tedbirler alınmıştır. Bu konuda Moskova'dan size de talimat verilmesi doğal ise de haberleşmenin şu andaki teşkilâtı ve Gürcistan'daki askerî harekâtın hızla meydana gelmesi dikkate alınarak bu konudan haberdar olmak ve Gürcistan'da harekât yapan birliklere buna göre emirler ve gerekli talimat verilmek üzere durumu bildirir ve bu vesile ile de dostane hislerimizi tekrar ve karagâhınıza tayin edilmiş olan Doğu Cephesi irtibat heyetinin hareket etmek üzere bulunduğunu arz ederim.

Kapadım

Doğu Cephesi Komutanı
Kâzım Karabekir

Genelkurmay Başkanlığına
Dışişleri Bakanlığına

Kars
7.3.1921

1. 11 nci Kızılordu Komutanlığına 6.3.1921 tarihinde yazdığım telgraf aynen ikinci maddededir.
2. Aynen...
3. Genelkurmay Başkanlığına ve Dışişleri Bakanlığına arz edilmiştir.

Kapadım 7'de

Doğu Cephesi Komutanı
Kâzım Karabekir

Koleksiyon Adı	:	İstiklâl Harbi
Klâsör	:	1117
Dosya	:	2-(26)
Fihrist	:	11

Belge No: 3042

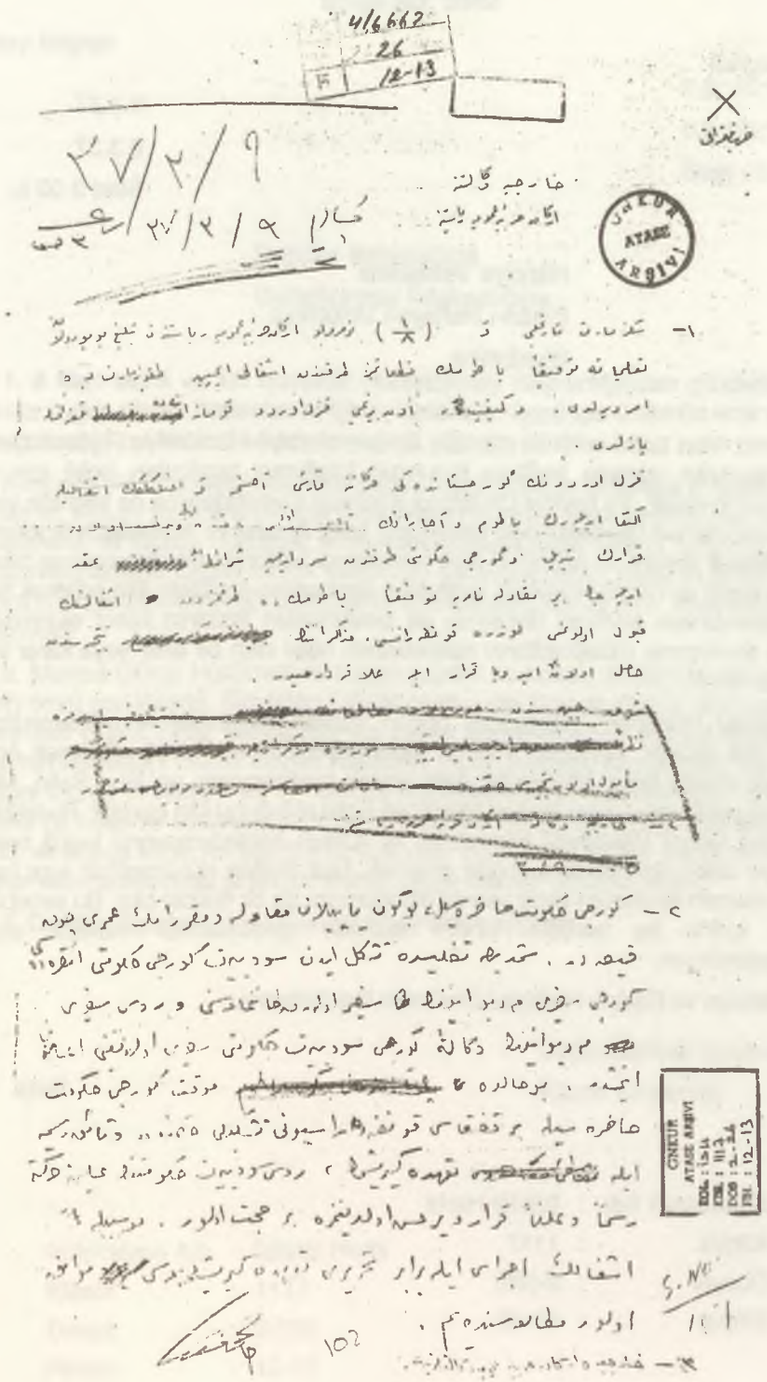

Belge No: 3042

Harb telgrafı

9.3.37

9.3.37

Saat 3.00 s.

Hâriciye Vekâletine

Erkân-ı Harbiye-i Umûmîye

Riyaâetine

1. Sekiz Mart tarihli ve (1/8) numrolu Erkân-ı Harbiye-i Umûmîye Riyâsetinden tebliğ buyrulan talimata tevfîkan Batum'un kıtaâtımız tarafından işgali için 9 Mart'ta emir verildi. Ve keyfilet On Birinci Kızılordu Kumandanı'na da telgrafla yazıldı. Kızılordunun Gürcistan'daki harekâtına karşı Ahısha ve Ahılkelek'in işgaliyle iktifa edilerek Batum ve Acara'nın açık bırakılması hakkında evvelce verilmiş olan kararın tebdil ve Gürcü Hükûmeti tarafından serd edilen şerâitiyle akd edilecek bir mukavelenâmeye tevfîkan Batum'un da tarafımızdan işgalinin kabul olunması Londra Konferansı müzâkerâtının neticesinden hâsıl olan bir emir veya karar ile alâkadar mıdır.

2. Gürcü Hükûmet-i hâzırasıyla bugün yapılan mukavele ve mukarrerâtın ömürü çok kısadır. Şimdiden Tiflis'de teşkil eden Sovyet, Gürcü Hükûmeti Ankara'daki Gürcü Sefiri Midvan'nın sefir olarak tanımamasını ve Rus Sefiri, Midivan'nın vekâleten Gürcü Sovyet Hükûmeti Sefiri olduğunu ilân etmiştir. Bu hâlde muvakkat Gürcü Hükûmet-i hâzırasıyla bir Kafkas konfedarasyonu teşkîli hakkında ve sâik-i resmiye ile taahüde girişmek, Rus Sovyet Hükûmeti'nin aynı harekete resmen ve alenen karar vermiş olduğumuza da bir hüccet olur. Bu sebeble işgalin icrâ'sı ile berâber tahrîr-i taahüde girişilmemesi muvâfık olur mütâlaasındayım.

3. Hâriciye ve Erkân-ı Harbiye-i Umûmîye Vekâletlerine

İmza

Koleksiyon Adı : İstiklâl Harbi
Klâsör : 1117
Dosya : 2-(26)
Fihrist : 12-13

Belge No: 3042

Harp telgrafı

9.3.1921

9.3.1921

Saat 15.00

Dışişleri Bakanlığına

Genelkurmay Başkanlığına

1. 8 Mart tarihli ve 1/8 numaralı Genelkurmay Başkanlığından gönderilen talimata uygun olarak Batum'un birliğimiz tarafından işgali için 9 Mart'ta emir verildi. Bu durum 11 nci Kızılordu Komutanı'na da telgrafla yazıldı.

Kızılordunun Gürcistan'daki hareketine karşı Ahıska ve Ahılkelek'in işgaliyle yetinilerek, Batum ve Acara'nın açık bırakılması hakkında önce verilmiş olan kararın değişmesi ve Gürcü Hükûmeti tarafından doğrulanması şartına bağlanacak bir mukavelenameye uygun olarak Batum'un da tarafımızdan işgalinin kabul olunması Londra Konferansı görüşmelerinin sonucunda çıkan bir emir veya karar ile ilgili midir?

2. Mevcut Gürcü Hükûmeti'yle bugün yapılan mukavele ve kararlaştırılan şeylerin ömrü çok kısadır. Şimdiden Tiflis'te oluşturulan Sovyet, Gürcü Hükûmeti Ankara'daki Gürcü Elçisi Midvan'nın elçi olarak tanınmamasını ve Rus Elçisi Midvan'nın vekâleten, Gürcü Sovyet Hükûmeti Elçisi olduğunu ilân etmiştir. Bu hâlde geçici Gürcü Hükûmeti ile bir Kafkas Konfederasyonu oluşturulması hakkında resmî bir belge ile sözleşme yapmak Rus Sovyet Hükûmeti'nin aynı harekete resmen ve açıkça karar verdiğimize bir delil olur. Bu sebeple işgalin yapılmasıyla beraber yazılı anlaşmaya girişilmemesinin uygun olacağı görüşündeyim.

3. Dışişleri Bakanlığına ve Genelkurmay Başkanlığına

Doğu Cephesi Komutanı

Kâzım Karabekir

Koleksiyon Adı : İstiklâl Harbi
Klâsör : 1117
Dosya : 2-(26)
Fihrist : 12-13

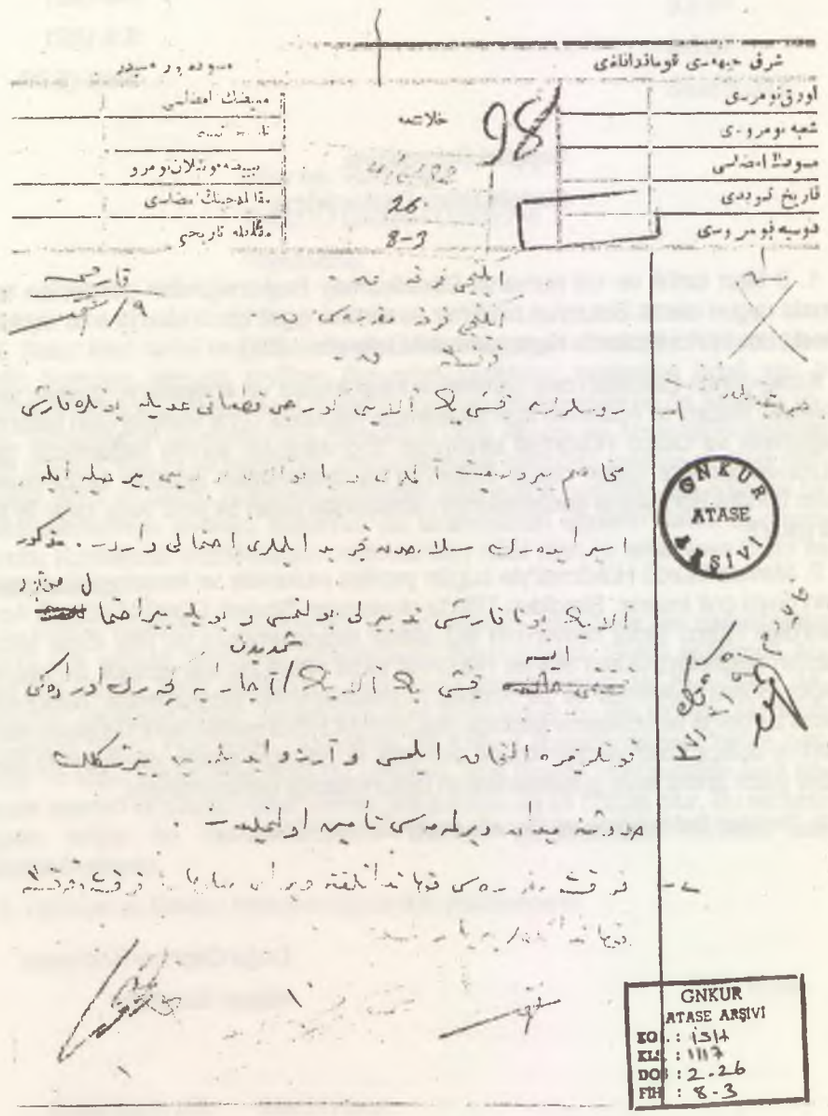

Harp telgrafı

Kars

9

İkinci Fırka K.

İkinci Fırka Müfrezesi K.

Fırka 3 K.

1. Rusların Yahşibey Alayını Gürcü kıtaâtı addiyle bunlara karşı muhasım bir vaziyet almaları veya bu alay efrâdını bir hile ile esir ederek silâhdan tecrîd eylemeleri ihtimâli vardır. Mezkûr alayın buna karşı tedbîrli bulunması ve böyle bir ihtimâl mevcut ise Yahşibey Alayının şimdiden Acara'ya geçerek oradaki kuvvetlerimize iltihâk eylemesi ve arzu edilmeyen bir şeklin hudûsuna meydan verilmemesi te'mîn olunmalıdır.

2. Fırka 2 Müfrezesi Kumandanlığına ve berâ-yı ma'lûmât Fırka 2 ve Fırka 3, Kumandanlıklarına yazılmıştır.

Kapadım 9.2.37

Saat 5 sonra

İmza

Koleksiyon Adı	:	İstiklâl Harbi
Klâsör	:	1117
Dosya	:	2-(26)
Fihrist	:	8-3

Belge No: 3043

Harp telgrafı

Kars

9.2.1921

2 nci Tümen Komutanlığına

2 nci Tümen Müfrezesi Komutanlığına

3 ncü Tümen Komutanlığına

1. Rusların Yahşibey Alayını Gürcü birliği kabul ederek bunlara karşı düşmanca bir durum almaları veya bu alayı bir hile ile esir ederek silâhlarını ele geçirmeleri ihtimali vardır. Bu alayın buna karşı tedbirli bulunması ve böyle bir ihtimal varsa Yahşibey Alayının şimdiden Acara'ya geçerek oradaki kuvvetlerimize katılmaları ve arzu edilmeyen bir şeklin ortaya çıkmasına meydan verilmemesi sağlanmalıdır.

2. 2 nci Tümen Müfrezesi Komutanlığına ve bilgi için 2 nci Tümen, 3 ncü Tümen Komutanlıklarına yazılmıştır.

Kapadım 9.2.1921

Saat 17.00

Doğu Cephesi Komutanı

Kâzım Karabekir

Koleksiyon Adı : İstiklâl Harbi

Klâsör : 1117

Dosya : 2-(26)

Fihrist : 8-3

Belge No: 3044

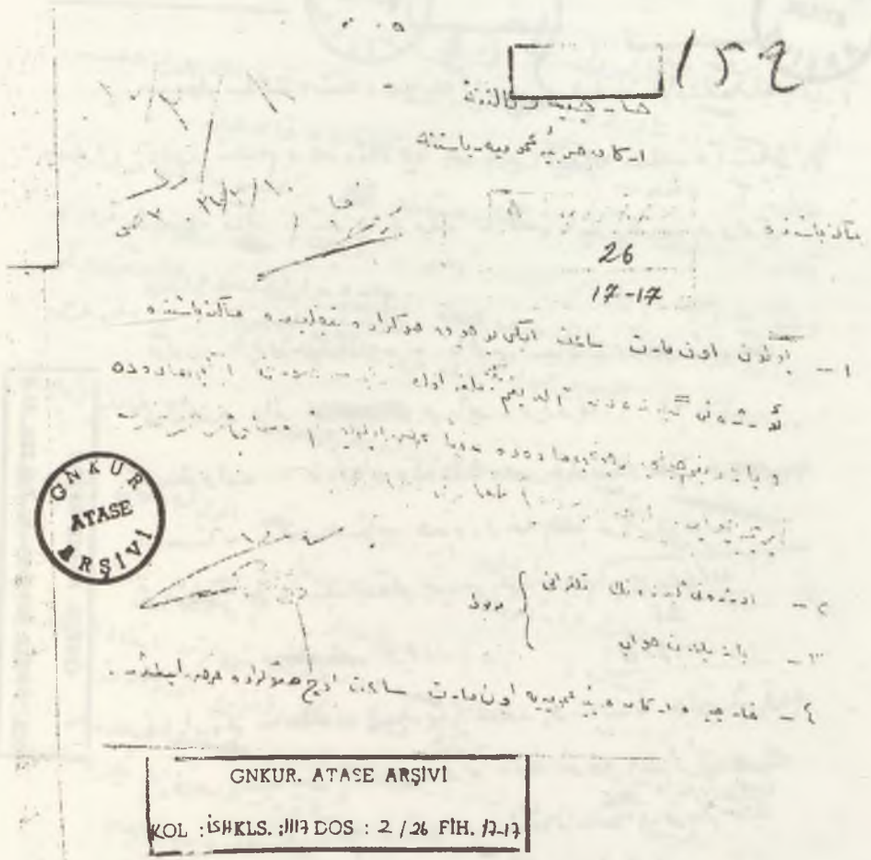

GNKUR. ATASE ARŞİVİ
KOL : İSHKLS. : 1117 DOS : 2 / 26 FİH. 17-17

GNKUR ATASE ARŞİVİ

مالنه باشنده

اوشه‌نی گیدنده

157

[redacted]

تشفقلر سلاقه‌ت - دسیانلك انقلابی حکومت و اوردوکزه

تلبی سلام دهرتلرنی عرضه ایتمکلکه ساعده ایدیکز .

سزی مالنه باشنه چاغرمقله راحتز ایدیکمده دولایی

عضولرنی - چاپ ایده‌م .

بوکون ، بولشه‌گه‌گله - ، بالطه‌یی اشغال ایده‌جکلر قصدنده‌کی

قراکزه دائر [redacted] بر ایو - دیردی .

برسقووارده ، ترکیه‌یه بول ملت مجلس حکومتنك هیئت مرخصه‌سیله

ارمنستانه وگرجستانه حدودلرنیه [redacted] دائر اولدیغنه

شرائطنی سزه بیلدیرمکلزدم گوریدیم

حدودلر [redacted] شویله‌در :

خلاره‌کز ساحلنده (ساری) حدود یرلرنده جنوب شرقیه

دوغرو (هنیدیس) طاغی دیو یازه شرقه امتداد ایدیور

شاشه‌کلی طاغنك خط بالاسنه قادار - شمالا - نوبه/شمال

حدودی ، [redacted] آلکساندروپول (ووا ؟) حدودندنه

آ - یاجای ؟ کولنده ارمنستانه بر کوشه براقه‌رق [redacted]

[redacted] بافیزه‌نه تمدد ایتمکه حدود قسمنده

[redacted] 109 [redacted] بولونمامسه شرطیله

GNKUR. ATASE ARŞİVİ
KOL. :15-KLS. :117-DOS : 2 / 26 FİH. :17-18

GNKUR ATASE ARŞİVİ

154

آ - یه چاپ و آ - اقسی نهری ، [redacted] حماجه سنده مختا - نیه مالك اولمه‌جقدر .

اخوانه ولدیه آز یاجاغه تحت [redacted] قالمه‌جقدر .

باطوم تا باطوم - آخسقه شوسه سی گرجستانده قالمه‌جقدر .

آخسقه و انکیلك قضالری ده گرجستانه [redacted] اراضیسی داخلنه نزول ایتمشدر .

اهمیتنا - هیچ‌نه یاپاجغی نولدوده آخسقه و آخسقلك [redacted] منطقه‌لرنك قرمزی

Belge No: 3044

10.3.37

10.3.37

saat 3.s

Makine başında

Hâriciye Vekâletine

Erkân-ı Harbiye-i Umûmîye Riyâsetine

1. Bugün on Mart saat iki buçuk sonrada Tiflis'de makine başında Orjenikidze'den aldığım Rusca telgrafın tercümesi sûretini ikinci maddede ve yazdığım cevâbı üçüncü maddede aynen arz ediyorum. Hükûmetimiz tarafından ayrıca cevap verileceği seriân iş'ârını ricâ eylerim.

Ş.K

İmza

2. Orjenikidze'nin telgrafı

3. Yazılan cevap merbut

4. Hâriciye ve Erkân-ı Harbiye-i Umûmîyeye

On Mart saat üç sonrada arz edilmişdir.

Makine başında

Orjenikidze

Müttefikiniz Sovyet Rusya'nın zât-ı âlinize ve vâsıtanızla inkılâbcı hükûmet ve kahraman ordunuza kalb-i selâm ve hürmetlerini arz etmekliğime müsâade ediniz. Sizi makine başına çağırmakla rahatsız ettiğinden dolayı afvınızı ricâ ederim.

Bugün On Birinci Kızılordu Kumandanı Yoldas Gekker'e Batum'u işgal edeceğiniz hakkındaki karârınıza dair bir rapor verdi. Moskova'da Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti'nin hey'et-i murahhasasıyla Ermenistan ve Gürcistan hudûdlarına dâir olan şerâitimizi size bildirmeğe lüzûm görüyorum. Hudûdlar şöyledir: Karadeniz sahilinde (Sarp) hudut postahânesinden cenûb-i şarkiye doğru (Haydis) Dağı ve buradan şarka imtidâd ederek Şaşaseki Dağı'nın hattı bâlâsına kadar ba'dehû Artvin ve Ardahan şimâl hudûdu ve Aleksandrapol (Vora ?) hudûdundan Arpaçayı Gölü'nde Ermenistan'a bir köşe bırakarak yakınından şimendifer geçen hudûd kısmında sekiz vereste mesafede Türk askeri bulunmamak şartıyla Arpaçayı ve Aras Nehri Nahcivan vilâyeti Azerbaycan'ın taht-ı himâyesinde muhtâriyete mâlik olacakdır. Batum ve Batum-Ahısha şosesi Gürcistan'da kalacakdır. Ahısha ve Ahılkelek kazaları da Gürcistan arazisi dâhilinde kabul edilmişdir. Ahmed Muhtar Çiçerin'e yazdığı notada Ahısha ve Ahılkelek mıntıkalarının Kırmızıordu tarafından işgalini ricâ etmişdir. Zât-ı âlinize bu ma'lûmâtı verirken bu hususlarda On Birinci Kızılordu Kumandanlığına da muvâfık emirler verilmiş olduğunu arz eylerim.

Müttefik ordu ve kumandanlarının bu makarrerâta muhâlif recâlarda bulunmayacaklarından eminim.

Bunlara nazaran sizin de ordunuza îcâb edenlere lâzım gelen emirlerin verilmesini ricâ ederim. Size ba'zı ma'lûmât arz etmekliğime de müsâade buyurunuz

Londra (okunamadı) ve Almanya uyuşamadılar (okunamadı) askeri Duseldorf, Dansburg, Rurut şehirlerini işgal etmişlerdir. İran'da vuku' bulan inkılâbda 3 binden fazla İngiliz tarafdârı idam olunmuşdur. 919 senesinde İngilizlere İran arasında mevcûd ticaret muâhedesi bozulmuş ve yeni İran Hükûmeti'nin hey'eti Rus Sovyet Hükûmeti ile yeni bir muâhede imzalamışdır. Buna nazaran ecnebî askeri İran arâzîni tahliye edeceklerdir.

10 Mart 921 saat

14.50

Hürmetkârınız

Orjenikidze

Koleksiyon Adı	:	İstiklâl Harbi
Klâsör	:	1117
Dosya	:	2-(26)
Fihrist	:	17-17,17-18,17-19

Belge No: 3044

10.3.1921

Saat 15.00

Makine başında

Dışişleri Bakanlığına

Genelkurmay Başkanlığına

1. Bugün 10 Mart saat 14.30'da Tiflis'te makine başında Orjenikidze'den aldığım Rusça telgrafın tercüme suretini ikinci maddede ve yazdığım cevabı üçüncü maddede aynen arz ediyorum. (Hükûmetimiz tarafından ayrıca cevap verileceğinin acele bildirilmesini rica ederim.)

Doğu Cephesi Komutanı

Kâzım Karabekir

2. Orjenikidze'nin telgrafı

3. Yazılan cevap (ekte)

4. Dışişleri ve Genelkurmaya

10 Mart saat 15.00'te arz edilmiştir.

Makine başında

Orjenikidze

Müttefikiniz Sovyet Rusya'nın size ve sizin aracılığınızla inkılâpçı hükûmet ve kahraman ordunuza yürekten selâm ve hürmetlerimi arz etmeme izin veriniz. Sizi makine başına çağırmakla rahatsız ettiğimden dolayı affınızı rica ederim.

Bugün 11 nci Kızılordu Komutanı Yoldaş Gekker'e Batum'u işgal edeceğiniz hakkındaki kararınıza dair bir rapor verdi. Moskova'da Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti'nin delege heyetiyle Ermenistan ve Gürcistan sınırlarına dâir olan şartlarımızı size bildirmeğe gerek görüyorum. Sınırlar şöyledir: Karadeniz sahilinde Sarp hudut postahanesinden güneydoğuya doğru Haydis Dağı ve buradan doğuya uzanarak Şaşaseki Dağı'nın yukarı hattına kadar, daha sonra Artvin ve Ardahan kuzey sınırı Aleksandrapol (Vora ?) sınırından Arpaçayı Gölü'nde Ermenistan'a bir köşe bırakarak yakınından demir yolu geçen sınır

kısmında sekiz vereste mesafede Türk askeri bulunmamak şartıyla Arpaçayı ve Aras Nehri Nahcivan vilâyeti Azerbaycan'ın himayesi altında özerkliğe sahip olacaktır. Batum, Batum Ahıska şosesi Gürcistan'da kalacaktır. Ahıska ve Ahılkelek kazaları da Gürcistan arazisi içinde kabul edilmiştir. Ahmet Muhtar Çiçerin'e yazdığı notada Ahıska ve Ahılkelek bölgelerinin Kızılordu tarafından işgalini rica etmiştir. Size bu bilgiyi verirken bu konularda 11 nci Kızılordu Komutanlığına da uygun emirler verilmiş olduğunu arz ederim.

Müttefik ordu ve komutanlarının bu kararlara aykırı ricalarda bulunmayacaklarından eminim.

Bunlara nazaran sizin de ordunuza gerekli kişilere gerekli emirleri vermenizi rica ederim. Size bazı bilgiler vermeme de izin veriniz.

Londra (okunamadı) ve Almanya anlaşamadılar (okunamadı) askeri Duseldorf, Dansburg, Rurut şehirlerini işgal etmişlerdir. İran'da meydana gelen inkılâpta 3000'den fazla İngiliz taraftarı idam olunmuştur. 1919 senesinde İngilizlerle İran arasında mevcut ticaret anlaşması bozulmuş ve yeni İran Hükûmeti'nin heyeti Rus Sovyet Hükûmeti ile yeni bir anlaşma imzalamıştır. Buna göre ecnebi askerleri İran arazisini boşaltacaktır.

10 Mart 1921

Saat 14.50

Hürmetkârınız

Orjenikidze

Koleksiyon Adı : İstiklâl Harbi
Klâsör : 1117
Dosya : 2-(26)
Fihrist : 17-17,17-18,17-19

GNKUR
ATASE ARŞIVI
KOL. : 1514
KLS. : 1117
DOS : 2.26
FEH. : 12-18

GNKUR
ATASE ARŞIVI
KOL. : 1514
KLS. : 1117
DOS : 2.26
FEH. : 12-18

Belge No : 3045

Ş.1.

Harp telgrafı

Kars

10.3.37

Erkân-ı Harbiye-i Umûmîye

Riyâsetine

1. En son alınan tertîbât ve verilen emirlere nazaran yeni işgal olunan Ahısha ve Batum mıntıkalarındaki vaz'iyet-i askeriyemiz şöyle olacaktır:

a. Sekizinci Alay üç taburu ve emrindeki bir bölük süvâri ve bir batarya topçusuyla Ahısha kasabasına ve Acara şosesine hâkim olacak sûrette Ahısha'nın cenûbu ve garbındaki köylerde bulunacakdır. Bu kuvvetden hâlen süvâri bölüğüyle bir piyade bölüğü Ahısha kasabasındadır. Bir bölük piyade de Hayastümü'ne gönderilecekdir. Yine Sekizinci Alayın bir bölük piyade iki levis makineli tüfeği ve bir kısım süvâri Acara'nın merkezi olan Hula'ya gidecek ve Çoruh Grubu Kumandanlığı emrine girerek mahallinde vücûda getirilecek teşkilât-ı askeriye ve esas olacakdır.

b. On Birinci Alayın iki taburuyla bir batarya topçu Acara suyunun Çoruh'a mülâkî olduğu mahal civarında bulunacakdır. Yedinci Alaydan bir tabur Hopa'dan sahili takiben Batum'a hareket etmişdir. 11.3.37'de Batum'a muvâsalatı tahmin edilmekdedir. Yedinci Alaydan diğer bir taburla bir batarya topcu da Batum mıntıkasına gidecekdir. Bu kuvvet Batum şarkında münâsib mevkiilerde ve tabyalarda bulunacak bir bölük piyade Çürüksu'ya gönderilerek kuvva-yı mahalliye ile takviye edilecek, Batum kasabası içerisinde pek az kuvvet bulunduracakdır. Acara ve Batum havâlîsinde bulunan kuvvet Çoruh Grubunu teşkil edecekdir.

c. On Beşinci Süvâri Alayı emrindeki iki cebel topuyla Ardahan, Ahısha hududu üzerinde Çaksor'a gitmek üzeredir. Yirmi Dokuzuncu Alay ve batarya topçu Zarşad'a gelmişdir. Ahılkelek kazasını işgal edecekdir. Ahılkelek Ardahan ve Ahısha mıntıkalarındaki kıtaât İkinci Fırka Kumandanlığı emrinde bulunacakdır.

2. İşgal-i askeriyemiz altına alınmasına karar verilmiş olan Ahılkelek ve Ahısha kazalarıyla Batum livasında Bolşeviklerle bir mesele çıkarılmamasına

son derece dikkat olunacakdır. Maa-hazâ bir müsâdeme ihtimalâtına karşı ittihâz olunacak tedâbir kuvâ-yı milliye ile kıtaâtının takviyesi ve ayrıca teşkilât-ı mahalliyeden elde edilebilecek kuvvetlerin mahallerinde müdâfaasıdır. Böyle bir hâlde Sovyet Rusya ile hâl-i harp tahaddüs edeceğinden Şark Cephesi kıtaâtı ahvâlde icâbâtına göre sevk ve tahrîk olunsun arz eylerim.

İmza

Koleksiyon Adı	:	İstiklâl Harbi
Klâsör	:	1117
Dosya	:	2-(26)
Fihrist	:	12-17,12-18

Belge No : 3045

1 nci Şube

Harp Telgrafı

Kars

10.3.1921

Genelkurmay Başkanlığına

1. En son alınan önlemler ve verilen emirlere göre yeni işgal olunan Ahıska ve Batum bölgelerindeki askerî durumumuz şöyle olacaktır:

a. 8 nci Alay üç taburu ve emrindeki bir bölük süvari ve bir batarya topçusuyla Ahıska kasabasında ve Acara şosesine hâkim olacak şekilde Ahıska'nın güney ve batısındaki köylerde bulunacaktır. Bu kuvvetten hâlen süvâri bölüğüyle bir piyade bölüğü Ahıska kasabasındadır. Bir bölük piyade de Hayastümü'ne gönderilecektir. Yine 8 nci Alayın bir bölük piyade iki levis makineli tüfeği ve bir kısım süvâri Acara'nın merkezi olan Hula'ya gidecek ve Çoruh Grubu Komutanlığı emrine girerek mahallinde oluşturulacak askerî teşkilâta esas olacaktır.

b. 11 nci Alayın iki taburuyla bir batarya topçu Acara suyunun Çoruh'a kavuştuğu bölge civarında bulunacaktır. 7 nci Alaydan bir tabur Hopa'dan sahili takiben Batum'a hareket etmiştir. 11.3.1921 tarihinde Batum'a ulaşması tahmin edilmektedir. 7 nci Alayın diğer bir taburuyla bir batarya topçusu da Batum mıntıkasına gidecektir. Bu kuvvet Batum doğusunda uygun mevkilerde ve tabyalarda bulunacak, bir bölük piyade Çürüksu'ya gönderilerek Kuva-yı Milliye ile takviye edilecek, Batum kasabası içerisinde çok az kuvvet bulunduracaktır. Acara ve Batum havalisinde bulunan kuvvet Çoruh Grubunu oluşturacaktır.

c. 15 nci Süvari Alayı emrindeki iki dağ topuyla Ardahan, Ahıska hududu üzerinde Çaksor'a gitmek üzeredir. 29 ncu Alay ve bir batarya topçu Zarşad'a gelmiştir. Ahılkelek kazasını işgal edecektir. Ahılkelek Ardahan ve Ahıska mıntıkalarındaki birlikler 2 nci Tümen Komutanlığı emrinde bulunacaktır.

2. Askerî işgalimiz altına alınmasına karar verilmiş olan Ahılkelek ve Ahıska kazalarıyla Batum livasında Bolşeviklerle bir mesele çıkarılmamasına son derece dikkat edilecektir. Bununla birlikte bir çarpışma ihtimaline karşı alınacak tedbir Kuva-yı Milliye ile birliklerinin takviyesi ve ayrıca mahallî teş-

kilâttan elde edilebilecek kuvvetlerin bölgesinde müdafaasıdır. Böyle bir hâlde Sovyet Rusya ile harp durumu ortaya çıkacağından Doğu Cephesi birliklerinin duruma göre sevk olunmasını arz ederim.

Doğu Cephesi Komutanı
Kâzım Karabekir

Koleksiyon Adı : İstiklâl Harbi
Klâsör : 1117
Dosya : 2-(26)
Fihrist : 12-17,12-18

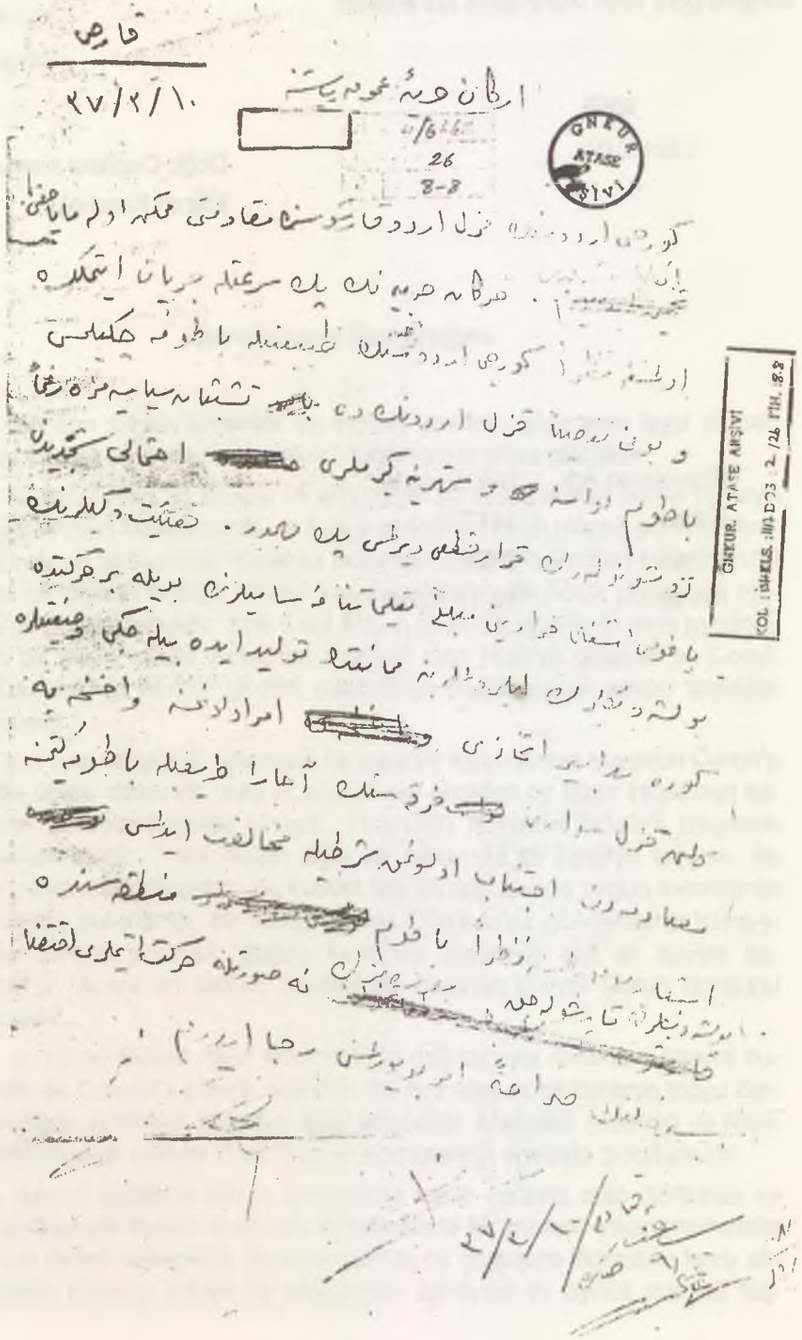

Kars

10.3.37

Erkân-ı Harbiye-i Umûmîye

Riyâsetine

Gürcü ordusunun Kızılordu karşısında mukâvemeti mümkün olamayacağı anlaşıldı. Harekât-ı harbiyenin pek sür'atle cereyân etmekte olmasına nazaran Gürcü ordusunun tabiyatıyla Batum'a çekilmesi ve bunu tâkîben Kızılordunun da teşebbüsât-ı siyâsiyemize rağmen Batum livasına ve şehrine girmeleri ihtimâli şimdiden düşünülerek karâr-ı kat'î verilmesi pek mühimdir. Hey'et-i Vekilenin Batum'u işgal kararını mebnî talimatnâme-i sâmilerinin böyle bir hareketde Bolşeviklerin ilerlemelerine mümânaat tevlîd edebileceği vaz'iyetlere göre tedâbir ittihâzı emr olunmasına ve Ahısha'ya gelen Kızıl Süvâri Fırkasının Acara tarîkiyle Batum'a gitmesine müsademneden içtinâb olunmak şartıyla muhalefet edilmemesi iş'âr buyurulmasına nazaran Batum mıntıkasında Bolşeviklerle kapışılacak müfrezemizin ne sûretle hareket etmeleri iktizâ edeceğinin sarâhaten emir buyrulmasını ricâ ederim.

Kapadım 10.3.37

Saat 9 sonra

İmza

Koleksiyon Adı	:	İstiklâl Harbi
Klâsör	:	1117
Dosya	:	2-(26)
Fihrist	:	8-8

Belge No: 3046

Kars

10.3.1921

Genelkurmay Başkanlığına

1. Gürcü ordusunun Kızılordu karşısında tutunmasının mümkün olamayacağı anlaşıldı. Harbin pek sür'atle cereyan etmekte olması nedeniyle Gürcü ordusunun doğal olarak Batum'a çekilmesi ve bunu takiben Kızılordunun da siyasî teşebbüslere rağmen Batum livasına ve şehrine girmesi ihtimali şimdiden düşünülerek kesin kararın verilmesi çok önemlidir. Bakanlar Kurulunun Batum'u işgal kararını bildiren talimatnamesinde böyle bir harekette Bolşeviklerin ilerlemelerini önleyecek şekilde tedbir alınmasının emredilmesine ve Ahıska'ya gelen Kızılordu Süvari Tümeninin Acara yoluyla Batum'a gitmesine, çarpışmadan kaçınmak şartıyla, muhalefet edilmesinin bildirilmesine nazaran Batum mıntıkasında Bolşeviklerle savaşacak müfrezemizin ne şekilde hareket etmelerinin gerektiğinin açıkça emir edilmesini rica ederim.

Kapadım 10.3.1921

Saat 21.00

Doğu Cephesi Komutanı

Kâzım Karabekir

Koleksiyon Adı	:	İstiklâl Harbi
Klâsör	:	1117
Dosya	:	2-(26)
Fihrist	:	8-8

Belge No: 3047

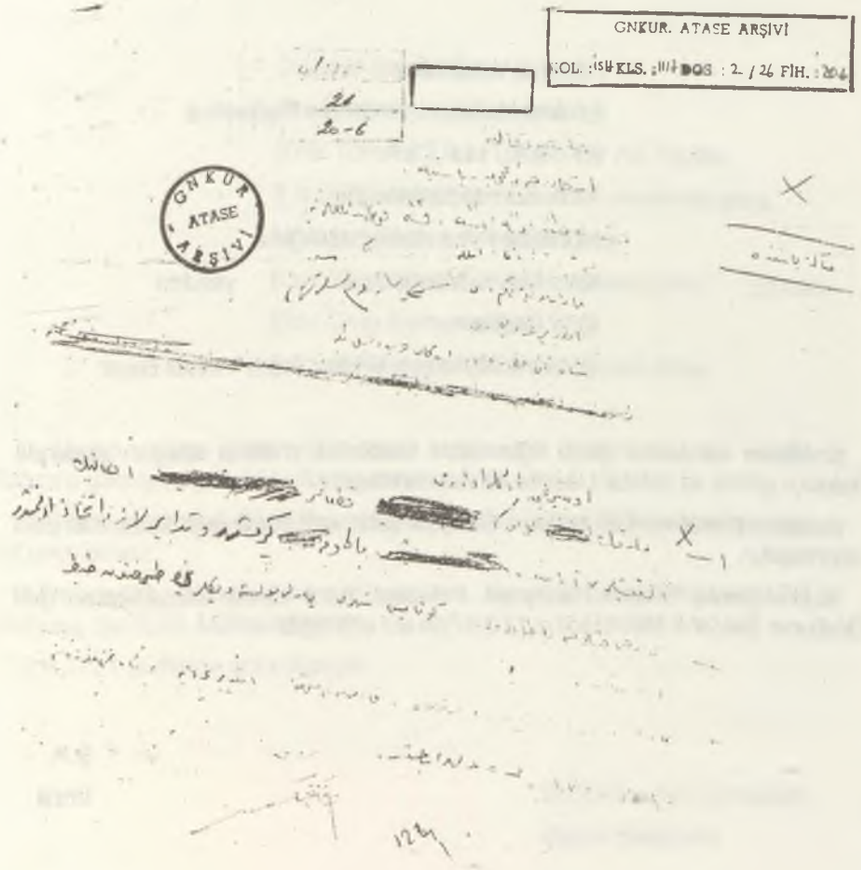

Makine başında

Hâriciye Vekâletine
Erkân-ı Harbiye-i Umûmîye Riyâsetine
2.F., 9.F., 11.F., 3.F.
12.F. Kumandanlıklarına
Mürettep Fırka Kumandanlığına
Kars Mevkii Müstahkem yazdım
Iğdır Grubu K.
Şahtahtı Müfrezesi Erkân-ı Harb Veysel Beye

1. Martın on birinci günü öğle üzeri kıtaâtımız ahâlînin alkışları arasında Batum'a girmiş ve tedâbir-i lâzıme ittihâz olunmuşdur.

2. Gürcü Hükûmeti Batum'dadır. Günayis şehri yerli Bolşevikler tarafından zabt olunmuşdur.

3. Hâriciyeye, Erkân-ı Harbiyeye, Fırkalara, Kars Mevkii Müstahkeme, Iğdır Grubuna, Şahtahtı Müfrezesine 12.3.37'de arz edilmişdir.

Ş.K.
İmza

Koleksiyon Adı : İstiklâl Harbi
Klâsör : 1117
Dosya : 2-(26)
Fihrist : 20-6

Makine başında

Dışişleri Bakanlığına
Genelkurmay Başkanlığına
2 nci Tümen, 9 ncu Tümen, 11 nci Tümen,
3 ncü Tümen, 12 nci Tümen Komutanlıklarına
Mürettep Tümen Komutanlığına
Kars Müstahkem Mevkii Komutanlığına yazdım
Iğdır Grup Komutanlığına
Şahtahtı Müfrezesi Kurmay Veysel Beye

1. Martın 11'inci günü öğle üzeri birliklerimiz halkın alkışları arasında Batum'a girmiş ve gerekli tedbirler alınmıştır.

2. Gürcü Hükûmeti Batum'dadır. Günayis şehri yerli Bolşevikler tarafından ele geçirilmiştir.

3. Dışişlerine, Genelkurmaya, Tümenlere, Kars Müstahkem Mevkiiye, Iğdır Grubuna, Şahtahtı Müfrezesine,

12.3.1921 tarihinde arz edilmiştir.

Doğu Cephesi Komutanı
Kâzım Karabekir

Koleksiyon Adı : İstiklâl Harbi
Klâsör : 1117
Dosya : 2-(26)
Fihrist : 20-6

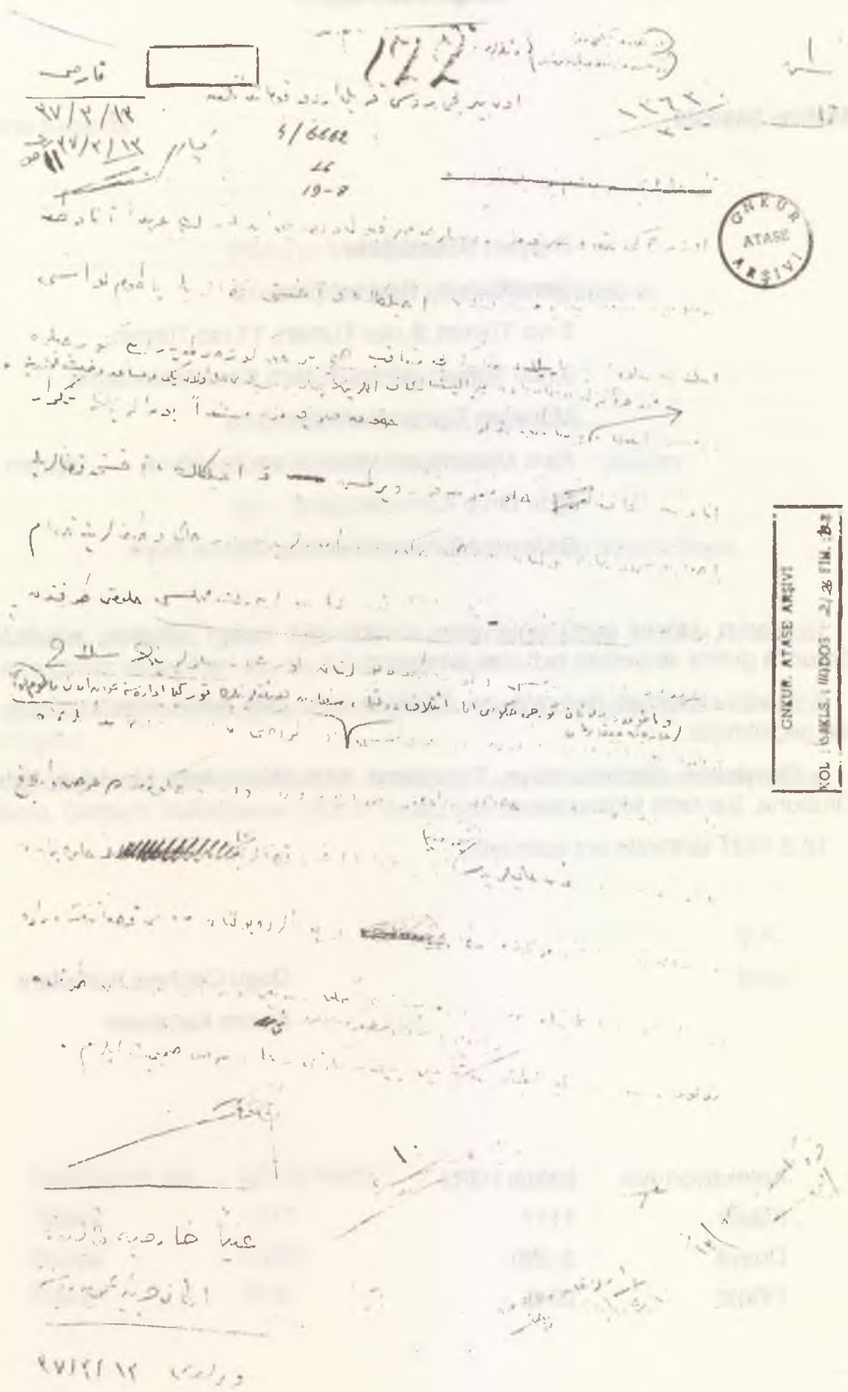

1.Ş Tel 1363/300 — Kars
Ardahan'da İkinci Fırka — 3.3.37
Karakilise'de İrtibat Zâbiti Tevfik — Kapadım 13.3.37
Efendi vasıtasıyla — Saat 11 s.

On Birinci Rus Kızılordu Kumandanlığına

Üzerindeki hukuk-u sârihamız Ruslarca da kabûl ve tasdîk edilerek ahden ana vatana rücû ve ilhâk ettirilmiş olan Ahılkelek ve Ahısha kazalarıyla Batum livası İtilâf hükûmetleriyle yapılan mütârekeyi müteâkıb hiçbir hak gözetmeyerek Gürcülere verilmiş idi. Müttehid harekâtımızla Kafkasya'dan emperyalist İtilâf ellerinin çekdirilmesiyle hâsıl olan yeni ve müsâid vaziyet üzerine ve menâtık-ı mezkûredeki hukuk-u sârihamıza müsteniden buralarının tekrar ana vatana ilhâkına hükûmetimizce karar verilmiş ve Ahılkelek, Ahısha kazalarıyla Batum livası dâhilinde bulunan Gürcü hükûmet ve me'mûrlarının derhâl vazifelerine hitâm verilerek idâre-yi mülkiye ve askeriyenin Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti tarafından deruhde ve tedvîr edilmesi ve bu menâtıkda bulunan Gürcû askerlerinin silâh ve her türlü malzeme-i harbiyeden tecrîd olunması ve Batum'da bulunan Gürcü Hükûmeti'yle İtilâf devletleri sefarnet heyetlerinin Türkiye idâresine avdet eden Batum livası hâricine çıkarılması oralardaki me'mur ve kumandanlarımıza teblîğ edilmişdir. Bu husus hükûmetimiz tarafından Rus Sovyet Hükûmeti'ne de arz ve iblâ olunmuşdur. Zât-ı âlilerinin şimdiden Ahılkelek Ahısha kazaları dâhilinde bulunan Rus kıtaâtına bu bâbda idâme-i lâzime i'tâ ve buralarda bulunan Rus kıtaâtına arada bir sû-i tefehhüm ve yanlışlığa meydan vermeyerek mümkün olduğu kadar az bir zaman zarfında mezkûr mıntıkaları tahliye eylemelerini ve Batum livasına dahi kıt'a gönderilmemesini te'mîn buyurmanızı ricâ ve arz-ı samimîyet eylerim.

İmza

13 minh
Aynen Hâriciye Vekâletine
Erkân-ı Harbiye-i Umûmîye Riyâsetine
verildi. 13.3.37

Koleksiyon Adı	:	İstiklâl Harbi
Klâsör	:	1117
Dosya	:	2-(26)
Fihrist	:	19-8

Belge No: 3048

1 nci Şube Tel 1363/300 — Kars

Ardahan'da 2 nci Tümen Karakilise'de — 13.3.1921

İrtibat Subayı Tevfik Efendi — Kapadım 13.3.1921

Saat 23.00

11 nci Rus Kızılordu Komutanlığına

Üzerindeki haklarımız Ruslarca da kabul ve tasdik edilip anlaşmaya varılarak ana vatana tekrar katılmış olan Ahılkelek ve Ahıska kazalarıyla Batum livası İtilâf hükûmetleriyle yapılan mütarekeyi takiben hiçbir hak gözetilmeden Gürcülere verilmişti. Ortak harekâtımızla Kafkasya'dan emperyalist İtilâf ellerinin çektirilmesiyle ortaya çıkan yeni ve uygun durum üzerine bu bölgelerdeki hakkımıza dayanarak buraların tekrar ana vatana katılmasına hükûmetimizce karar verilmiş ve Ahılkelek, Ahıska kazalarıyla Batum livası içinde bulunan Gürcü Hükümeti ve memurlarının derhâl görevlerine son verilerek mülkî ve askerî idarenin Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti tarafından tekrar ele alınması ve bu bölgelerde bulunan Gürcü askerlerinin silâh ve her türlü harp malzemesinden arındırılması, Batum'da bulunan Gürcü Hükûmeti'yle İtilâf devletleri elçi heyetlerinin Türkiye idaresine geçen Batum livası dışına çıkarılması oradaki memur ve komutanlarımıza tebliğ edilmiştir. Bu konu hükûmetimiz tarafından Rus Sovyet Hükûmeti'ne de arz olunmuştur. Sizin şimdiden Ahılkelek ve Ahıska kazaları içinde bulunan Rus birliklerine bu konuda gerekli şeyleri vererek ve buralarda bulunan Rus birliklerine arada bir yanlış anlaşılmaya meydan vermeden mümkün olduğu kadar kısa bir zaman içinde bu bölgeleri tahliye etmelerine ve Batum livasına da birlik gönderilmemelerini sağlamanızı rica ve samimiyetle arz ederim.

Aynen Dışişleri Bakanlığına

Genelkurmay Başkanlığına

verildi. 13.3.1921

Doğu Cephesi Komutanı

Kâzım Karabekir

Koleksiyon Adı	:	İstiklâl Harbi
Klâsör	:	1117
Dosya	:	2-(26)
Fihrist	:	19-8

Belge No: 3049

ONKUR ATASE ARŞİVİ
KOL. NO: 1117 DOS. : 2 / 26 FİH. : 19-8

Belge No: 3049

Kars

13.3.37

Hâriciye Vekâletine

Erkân-ı Harbiye-i Umûmîye Riyâsetine

Dâhiliye Vekâletine

C. 12/13.3.37

1. Ahılkelek, Ahısha ve Batum hakkındaki Hey'et-i Vekile kararını hâvi ta'lîmât-ı devletleri 13.3.37 saat 9 evvelde alındı.

2. Ta'lîmât-ı mezkûre dâhilinde İkinci Fırka Kumandanlığına, Ardahan Hükûmet-i Mahalliyesine tebligât yapıldı.

3. Batum'da bulunan sâbık mümessil Miralay Kâzım Bey Batum Mutasarrıflığına ta'yîn ve Hey'et-i Vekile mukarrerâtı dairesinde îfâ-yı vazifeye ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti nâmına livanın îcâb eden me'mûrîn-i hükûmetle idâresine me'mûr edildi.

4. Batum'da bulunan İtilâf hey'et-i sefaretlerine de Gürcü Hükûmeti'yle berâber memleketimiz hâricine arzu ettikleri mahalle çıkmalarının teblîğ edilmesi Batum Mutasarrıflığına yazıldı.

5. On Birinci Kızılordu Kumandanlığına da tahrirât-ı müttehide ve ta'lîmât-ı sâmileri dairesinde tebligât yapıldı.

6. Ahılkelek ve Ahısha ve Batum için lâzım gelen me'mûrîn-i mülkiyenin bir an evvel ve en yakın menâtıkdan tâ'yîn ve i'zân buyrulmasını Dâhiliye Vekâletinden bilhassa istirhâm eyledim. Elde mevcûd me'mûrîn pek az olduğu cihetle Ardahan sancağından dahi henüz hükûmet teşkilâtı yapılamamışdır.

7. Cevâben Hâriciye Vekâletine Erkân-ı Harbiye-i Umûmîye Riyâsetine ve Dâhiliye Vekâletine arz edilmişdir.

Kapadım 13 minh

Saat 2 sonra

İmza

Koleksiyon Adı : İstiklâl Harbi
Klâsör : 1117
Dosya : 2-(26)
Fihrist : 19-6

Belge No: 3049

Kars

13.3.1921

Dışişleri Bakanlığına

Genelkurmay Başkanlığına

İçişleri Bakanlığına

Cevap 12/13.3.1921

1. Ahılkelek, Ahıska ve Batum hakkındaki Bakanlar Kurulu kararını içeren talimat 13.3.1921 saat 9.00'da alındı.

2. Bu talimat çerçevesinde 2 nci Tümen Komutanlığına, Ardahan Mahallî Hükûmeti'ne tebligat yapıldı.

3. Batum'da bulunan eski temsilci Albay Kâzım Bey Batum Mutasarrıflığına tayin ve Bakanlar Kurulu kararı çerçevesinde ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti adına livanın gerekli hükûmet memurlarıyla idaresine atandı.

4. Batum'da bulunan İtilâf elçi heyetine de Gürcü Hükûmeti'yle beraber ülkemiz dışında arzu ettikleri bölgeye çıkmalarının bildirilmesi Batum Mutasarrıflığına yazıldı.

5. 11 nci Kızılordu Komutanlığına da ilişikteki yazışma ve talimat çerçevesinde tebligat yapldı.

6. Ahılkelek, Ahıska ve Batum için gerekli mülkî memurların bir an önce ve en yakın bölgelerden alınıp gönderilmesini, İçişleri Bakanlığından, özellikle rica ettim. Elde mevcut olan memurların çok az olması dolayısıyla Ardahan sancağında da henüz hükûmet teşkilâtı yapılamamıştır.

7. Cevap olarak Dışişleri Bakanlığına, Genelkurmay Başkanlığına ve İçişleri Bakanlığına arz edilmiştir.

Kapadım 13'te

Saat 14.00

Doğu Cephesi Komutanı

Kâzım Karabekir

Koleksiyon Adı : İstiklâl Harbi
Klâsör : 1117
Dosya : 2-(26)
Fihrist : 19-6

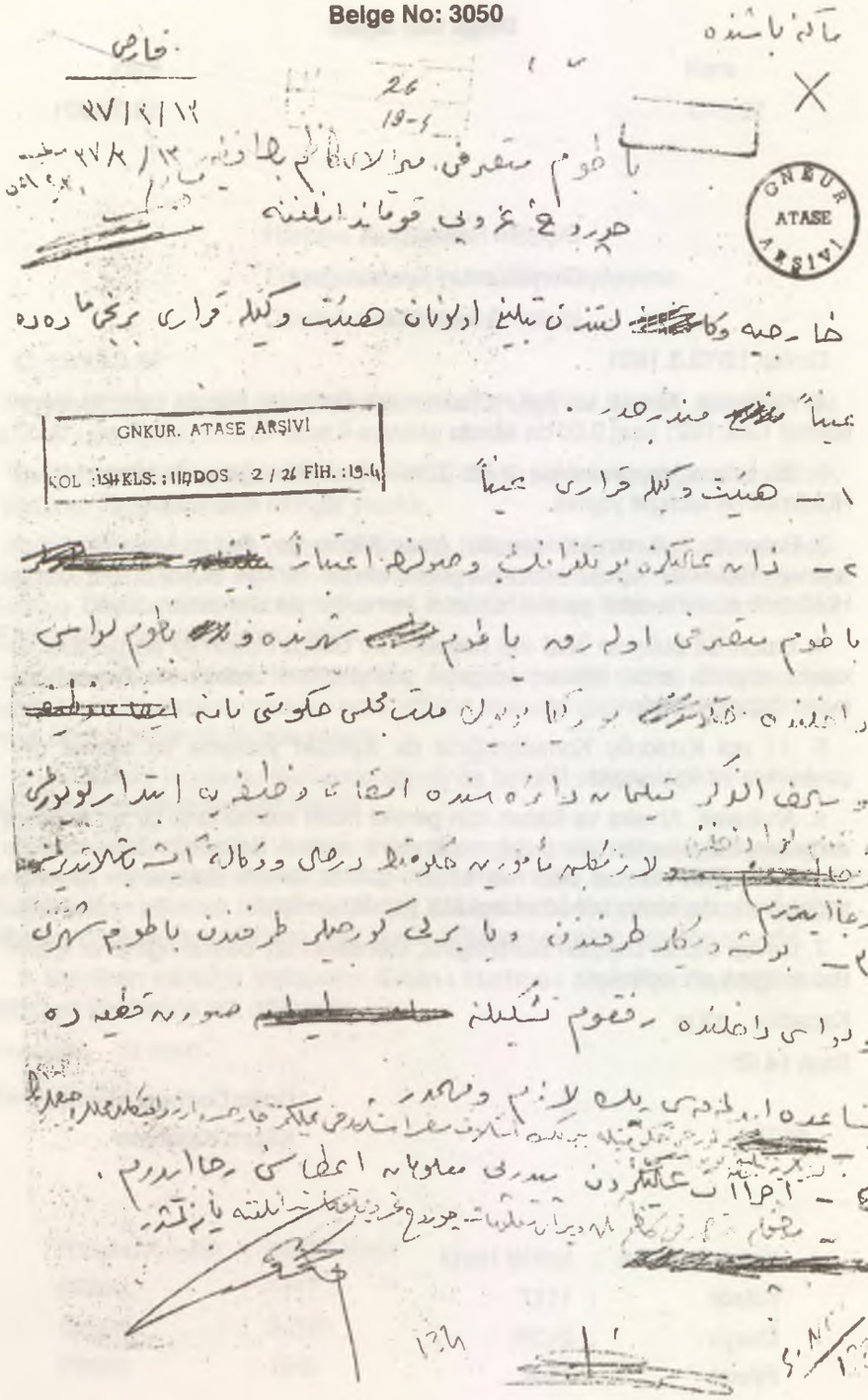

GNKUR. ATASE ARŞİVİ
KOL: İSİKLS: 1117DOS: 2 / 26 FİH.: 19-4

Makine başında

Kars
13.3.37
13.3.37
Saat 12.30

Batum Mutasarrıfı Miralay Kâzım Beyefendiye
Çoruh Grubu Kumandanlığına

Hâriciye Vekâletinden tebliğ olunan Hey'et-i Vekile kararı birinci maddede aynen mündericdir.

1. Hey'et-i Vekile kararı aynen

2. Zât-ı âlinize bu telgrafın vusûlünden itibaren Batum Mutasarrıfı olarak Batum şehrinde ve Batum livası dâhilinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti nâmına ve sâlifüz-zikr talimât dairesinde îfâ-yı vazifeye ibtidâr buyurulmasını ve umûm liva dâhilinde lâzım gelen me'mûrin-i hükûmetin derhâl ve vekâleten işe başlatdırılmasını ricâ ederim.

3. Bolşevikler tarafından veya yerli Gürcüler tarafından Batum şehri ve livası dâhilinde refkom teşkiline sûret-i kat'iyede müsâade edilmemesi pek lâzım ve mühimdir.

4. Gürcü Hükûmeti'yle birlikde İtilâf süferâsının dahi memleketimiz hâricinde arzu ettikleri mahallere çıkmalarının kendilerine tebliğ buyurulması.

5. İcrâât-ı âlilerinizden peyderpey malûmat i'tâsını ricâ ederim.

6. Batum Mutasarrıfı Kâzım Beye ve berâ-yı ma'lûmât Çoruh Grubu Kumandanlığına yazılmışdır.

İmza

Koleksiyon Adı	:	İstiklâl Harbi
Klâsör	:	1117
Dosya	:	2-(26)
Fihrist	:	19-4

Belge No: 3050

Makine başında

Kars
13.3.1921
Saat 00.30

Batum Mutasarrıfı Albay Kâzım Beye
Çoruh Grubu Komutanlığına

Dışişleri Bakanlığından bildirilen Bakanlar Kurulu kararı birinci maddede aynen yer almıştır.

1. Bakanlar Kurulu kararı aynen

2. Size bu telgrafın gelişinden itibaren Batum mutasarrıfı olarak Batum şehrinde Batum livası içinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti adına ve bu talimat çerçevesinde göreve başlanmasını ve bütün liva içinde gereken hükûmet memurlarının derhâl ve vekâleten işe başlattırılmasını rica ederim.

3. Bolşevikler tarafından veya yerli Gürcüler tarafından Batum şehri ve livası dâhilinde refkom (ihtilâl komitesi) teşkiline kesinlikle izin verilmemesi çok gerekli ve önemlidir.

4. Gürcü Hükûmeti'yle birlikte İtilâf elçilerinin de memleketimiz dışında istedikleri bölgelere çıkmalarının kendilerine bildirilmesi.

5. Faaliyetleriniz hakkında zaman zaman bilgi verilmesini rica ederim.

6. Batum Mutasarrıfı Kâzım Beye ve bilgi için Çoruh Grup Komutanlığına yazılmıştır.

Doğu Cephesi Komutanı
Kâzım Karabekir

Koleksiyon Adı : İstiklâl Harbi
Klâsör : 1117
Dosya : 2-(26)
Fihrist : 19-4

D. 3 NCÜ TÜMEN KOMUTANI'NIN VE İSLÂM CEMİYETİNİN YAZIŞMALARI

Belge No: 3051

GNKUR ATASE ARŞİVİ

سرّی جمهوری نومانداناتی

نومرو ۲۸۰

اجدم

تاریخ ۲۷-۲-۱

۲۷-۲-۵ وصول

۱۱۰ آزل

26

2

۱ — جمعیت اسلامیه پاریسنده ۲۸ / ۲ / ۲۷۱ تاریخی خارجه نظارتنه

چکیلمه نظاف صورتی بروه آنی مطالعه سی.

۲ — بولشویکلری بر طرفنده نفلس دیکه جاقدنه صحوفی

ضبط ایدیلدیکی ایدیلدیکی حرکتلری محاربه دوام ایتمکده جمعیت

اسلامیه بجوه اندیشه القا ایتمکده. حتی کوزل دوشونه دیلک

سادهده حکومتلری ایدمکه دستلرنی ارامق دائره سنده اشتباهی

تدوراندیه توركیانی وضعیتنه بالاستفاده توركیانی دیگر باطن

وحوالیسنده کوچه جنایاتی اختیار ایتمکده عدالت تحت محافظه اسنده

وتاثیر جدیسنی دریشانده حکومتی سرکردر. بو احوال قاتیوس

توركیانی وضعیت سیاسیه متعلقه احداث ایتدیکی بر باطن

سخاوتهالنه حقوقی صیانت ایتمکی کیلیسه بر وظیفه عدالت

ویرمکدر آرزو آنلاغه وطنه الحاقی زمانده حکومتلرینکه مالوزلر

GNKUR. ATASE ARŞİVİ
KOL. : ISKLS. : DOS : 2 /26 FIH. : 2

Belge No: 3051

Numro
380
açtım

Trabzon
1.3.37
Vusûlü 5.3.37
Dakika Saat
10 evvel

Şark Cephesi Kumandanlığı

1. Cemiyet-i İslâmiye Riyâsetinden 28.2.37 tarihinde Hâriciye Vekâletine çekilen telgraf sûreti ber-vech-i âti ma'rûzdur.

a. Bolşeviklerin bir tarafdan Tiflis diğer tarafdan Sahum'u zabt etmekle berâber ileri hareketlerinde mütemâdiyen devam etmeleri Cemiyet-i İslâmiyeyi bihakkın endişeye ilgâ etmişdir. Çünkü gerek Gürcü ve gerekse Sovyet hükûmetleri ile muhâdenetin idâmesi dairesinde siyâsî tedviratdan Türkiye'nin vaz'iyetden bilistifade Bolşevik kuvvetlerinin Batum ve dolayısında Gürcistan arazisinden addedilen bedbaht memleketimizi istilâ ve binâen-aleyh sefil ve perişan edecekleri şübhesizdir. Bu ahvâl karşısında Türkiye'nin vezâit-i umûmîye-i siyâsiyesine müşkülât ihdâs etmemekle beraber Batum sancağı ahâlîsinin hukukunu siyânet etmeği kendisine bir vazife addeden ve bu havâlînin artık ana vatana ilhâkı zamanının hülûl ettiğine kâni olan Cemiyet-i İslâma gitti. Teşkilâta ve cenâb-ı hakkın avn-i samedânîsine istinâden faaliyete geçerek Batum sancağında ihtilâl çıkaracak ve Gürcüleri tard ederek bir hükûmet-i muvakkate teşkîl ile bu havâlîye Bolşeviklik meşgul olmasına mâni' olacakdır. Her an için pek yakın bir âtide bizi âguşuna alacak olan muazzam Türkiye'nin maddî manevî müzâheretine muhtac olduğumuzu arz ile hürmetlerimizin kabûlünü ricâ ederiz.

2. Hopa'dan Artvin'i işgal etmek üzere hareket eden Cemiyet-i İslâmiyenin bu telgrafı üzerine ve hatt-ı hareketi hakkında istizâhda bulunan On Birinci Alay Kumandanlığına Şark Cephesi Kumandanlığından evvelce vaz'iyet-i siyâsiyemiz ve bi-taraflığımız hakkında alınan emir mûcibince hareket etmesi yazılmışdır.

3. Müdafaa-i Milliye Vekâletine, Erkân-ı Harbiye-i Umûmiye Riyâsetine, Ş.C.K. arz edilmişdir.

3. Fırka K.
Nuri

Koleksiyon Adı : İstiklâl Harbi
Klâsör : 1117
Dosya : 2-(26)
Fihrist : 2

Belge No: 3051

Numara
380
açtım

Trabzon
1.3.1921
Gelişi 5.3.1921
Saat 10.00

Doğu Cephesi Komutanlığına

1. İslâm Cemiyeti Başkanlığından 28.2.1921 tarihinde Dışişleri Bakanlığına çekilen telgraf sureti aşağıda olduğu gibi arz olunur.

a. Bolşeviklerin bir taraftan Tiflis diğer taraftan Sahum'u zapt etmekle beraber ileri hareketlerinde devam etmeleri İslâm Cemiyetini tamamen endişelendirmiştir. Çünkü gerek Gürcü ve gerekse Sovyet Hükûmeti ile dostluğun devamı çerçevesinde, siyasî yönden Türkiye'nin durumdan yararlanarak, Bolşevik kuvvetlerinin Batum ve dolayısında Gürcistan arazisinden kabul edilen bahtsız memleketimizi istilâ ve bundan dolayı sefil ve perişan edecekleri şüphesizdir. Bu durum karşısında Türkiye'nin genel siyasî durumunu zorlaştırmamakla beraber Batum sancağı halkının hukukunu korumayı kendisine bir görev kabul eden ve bu bölgenin artık ana vatana katılması zamanının geldiğine inanan İslâm Cemiyeti kendi teşkilât ve Allah'ın yardımına dayanarak faaliyete geçerek Batum sancağında ihtilâl çıkaracak ve Gürcüleri uzaklaştırarak bir geçici hükûmet kurulması ile bu bölgede Bolşeviklerle meşgul olunması engellenecektir. Her an için pek yakın bir gelecekte bizi avucuna alacak olan büyük Türkiye'nin maddî manevî desteğine muhtaç olduğumuzu arz ile hürmetlerimizin kabulünü rica ederiz.

2. Hopa'dan Artvin'i işgal etmek üzere hareket eden İslâm Cemiyetinin bu telgrafı üzerine ve hareket hattı hakkında açıklamada bulunan 11 nci Alay Komutanlığına, Doğu Cephesi Komutanlığından daha önce siyasî durumumuz ve tarafsızlığımız hakkında alınan emir gereğince hareket etmesi yazılmıştır.

3. Millî Savunma Bakanlığına, Genelkurmay Başkanlığına, Doğu Cephesi Komutanlığına arz edilmiştir.

3 ncü Tümen Komutanı
Nuri

Koleksiyon Adı : İstiklâl Harbi
Klâsör : 1117
Dosya : 2-(26)
Fihrist : 2

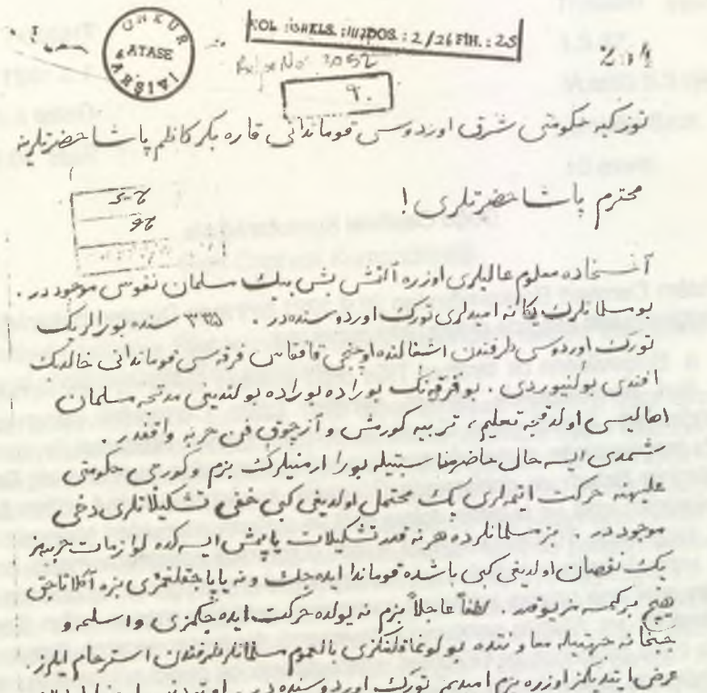

Türkiye Hükûmeti Şark Ordusu Kumandanı

Karabekir Kâzım Paşa Hazretlerine

Muhterem Paşa Hazretleri!

Ahısha'da ma'lûm-u âlileri üzere altmış beş bin Müslüman nüfus mevcuddur.

Bu Müslümanların yegâne ümitleri Türk ordusundadır. 335 senesinde buralar Türk ordusu tarafından işgalinde Üçüncü Kafkas Fırkası Kumandanı Halid Beyefendi bulunuyordu. Bu fırkanın burada bulunduğu müddetce Müslüman ahâlîsi oldukça ta'lîm, terbiye görmüş ve az çok fenn-i harbe vakıfdır.

Şimdi ise hâlihazır münasebetiyle bura Ermenilerinin bizim ve Gürcü Hükûmeti aleyhinde hareket etemeleri pek muhtemel olduğu gibi hâfi teşkilâtları dahi mevcuddur.

Biz Müslümanlar da her ne kadar teşkilât yapmış isek de levâzımât-ı harbiyemiz pek noksan olduğu gibi başda kumanda edecek ve ne yapacaklığımızı bize anlatacak hiçbir kimsemiz yoktur. Lütfen acilen bizim ne yolda hareket edeceğimizi ve esliha ve cephâne cihetiyle muâvenette bulunmaklığınız bil-umûm Müslümanlar tarafından istirhâm eyleriz.

Arz ettiğimiz üzere bizim ümidimiz Türk ordusundadır. Öteden beri Ermenilerle olan adâvetimiz ve şimdiki hâlde Bolşeviklerin Tiflis yakınlarına gelmeleri bura İslâmlarını büyük heyecana düşürdüğü gibi Ermenileri de meserretlendiriyor. Ve bizce kat'î sûrette ma'lûm olduğu üzere Ermeniler Bolşevik maskesi altında İslâmlardan intikam almak istiyorlar. Biz bunu Azerbaycan harblerinde ve bilhassa Gence vaka'sında gördük ki Ermeniler bir çok mazlûm ve takrîben on bine kadar Müslüman ahâlîyi kadın çoluk çocukları katl ettiler. İşte daha bunun gibi bir çok vaka'lar bunları bize gösterdi.

Paşa hazretleri! Bizler herhâlde yardımınıza muhtacız. Eğer ahvâl-i hazıra münasebetiyle bize Türk zabitânından gönderemez ve yardım etmeniz mümkün olamaz ise bizim burada durmaları câiz olmayan bazı ileri gelen adamlarımızın herhâlde çıkmaları îcâb eder. Bu ise Türk ordusunun buralarını işgalinde Türkler ile berâber olan zevâtlarımızdır. Bolşevikler de her ne kadar Türklerle müttefik iseler de yine bir Müslüman memleketi işgalde evvelce Türklere yardım etmiş olan kimseleri tutuyor ve öldürüyorlar. Bunu ise aynı Azerbaycan'da bizzat gördük. Bizler pek müttereddit bir hâldeyiz ve ne yapacağımızı bilemiyoruz, her hâlde sür'atle cevâbınıza muntazır ve hürmetle ellerinizden öperiz muhterem paşa hazretleri. (22 Şubat 1921) Efrâd bil-umûm Ahısha Müslümanları nâmına Mehmet Zeki Halil oğlu Hamit, Hüsnü Şenbayram, Süleymen Seyfettin Ali.

Koleksiyon Adı	:	İstiklâl Harbi
Klâsör	:	1117
Dosya	:	2-(26)
Fihrist	:	2-5

Belge No: 3052

Türkiye Hükûmeti Doğu Ordusu Komutanı

Kâzım Karabekir Paşaya

Muhterem Paşa Hazretleri!

Ahıska'da bildiğiniz üzere altmış beş bin Müslüman nüfus mevcuttur.

Bu Müslümanların tek ümitleri Türk ordusundadır. 1919 senesinde buraların Türk ordusu tarafından işgalinde 3 ncü Kafkas Tümeni Komutanı Halid Beyefendi bulunuyordu. Bu tümenin burada bulunduğu sürede Müslüman halk oldukça eğitim görmüş ve az da olsa harp tekniklerine sahiptir.

Şu anda ise bura Ermenilerinin bizim ve Gürcü Hükûmeti aleyhinde hareket etmeleri pek muhtemel olduğu gibi gizli teşkilâtları bile bulunmaktadır.

Biz Müslümanlar da her ne kadar teşkilât yapmışsak da harp malzemelerimiz çok eksik olduğu gibi başta komuta edecek ve ne yapacağımızı bize anlatacak hiçbir kimsemiz yoktur. Lütfen acilen bizim nasıl hareket etmemiz gerektiği, silâh ve cephane kullanarak nasıl karşı koymamız gerektiğinin gösterilmesini bütün Müslümanlar tarafından istirhâm ederiz.

Arz ettiğimiz üzere bizim tek ümidimiz Türk ordusundadır. Öteden beri Ermenilerle olan düşmanlığımız ve şimdiki durum da Bolşeviklerin Tiflis yakınlarına gelmeleri bura Müslümanlarını büyük heyecana düşürdüğü gibi Ermenileri de sevindiriyor. Ve bizce kesin olarak bilindiği gibi Ermeniler Bolşeviklik maskesi altında İslâmlardan intikam almak istiyorlar. Biz bunu Azerbaycan harplerinde ve özellikle Gence olayında gördük ki Ermeniler birçok mazlum ve yaklaşık on bin kadar Müslüman halkı kadın ve çocukları katlettiler. İşte daha bunun gibi birçok olaylar, bunları bize gösterdi.

Paşa hazretleri! Bizler her durumda yardımınıza muhtacız. Eğer mevcut durum dolayısıyla bize Türk subaylarından gönderemez ve yardım etmeniz mümkün olamaz ise bizim burada durmaları uygun olmayan bazı ileri gelen adamlarımızın herhâlde çıkmaları icap eder. Bunlar da Türk ordusunun buraları işgalinde Türkler ile beraber olan kişilerdir. Bolşevikler de her ne kadar Türklerle müttefik iseler de, yine bir Müslüman memleketi işgalde önce Türklere yardım etmiş olan kimseleri tutuyor ve öldürüyorlar. Bunu ise aynı Azerbaycan'da bizzat gördük. Bizler pek kararsız bir hâldeyiz ve ne yapacağımızı bilmiyoruz. Sür'atle cevabınızı bekler ve hürmetle ellerinizden öperiz, muhterem paşa hazletleri. (22 Şubat 1921) Bütün Ahıska Müslümanları adına Mehmet Zeki Halil oğlu Hamit, Hüsnü Şenbayram, Süleymen Seyfettin Ali.

Koleksiyon Adı	:	İstiklâl Harbi
Klâsör	:	1117
Dosya	:	2-(26)
Fihrist	:	2-5